

Onderzoek naar de samenwerking tussen de Vlaamse maatwerkbedrijven en de reguliere bedrijven als meerwaarde voor de economie

November 2021

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven	4
3. Dataverzameling	9
4. Respons	11
5. Dataverwerking	16
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten	18
6.1. Aantal bedrijven waarmee de maatwerkbedrijven een relatie hebben	18
6.2. Buitenlandse relaties	19
6.2.1. Klanten	19
6.2.2. Leveranciers	21
6.2.3. Enclave-klanten	23
6.3. Relaties met Wallonië en Brussel	24
6.3.1. Klanten	24
6.3.2. Leveranciers	26
6.3.3. Enclave-klanten	28
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten	30
6.4.1. Geografische spreiding	31
6.4.2. Hoofdsector	38
6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken	53
6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren	62
6.4.5. Verankering in Vlaanderen	74
7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten	81
7.1. Omvang	81
7.2. Geografische spreiding	82
7.3. Focus op de Vlaamse cluster	83
7.3.1. Hoofdsector	83
7.3.2. Belangrijkste bedrijfstakken	84
7.3.3. Aantal ondernemingen in de cluster ten opzichte van het totaal aantal Vlaamse ondernemingen	85
7.3.4. Financiële kernindicatoren	87
8. Belangrijkste conclusies	88

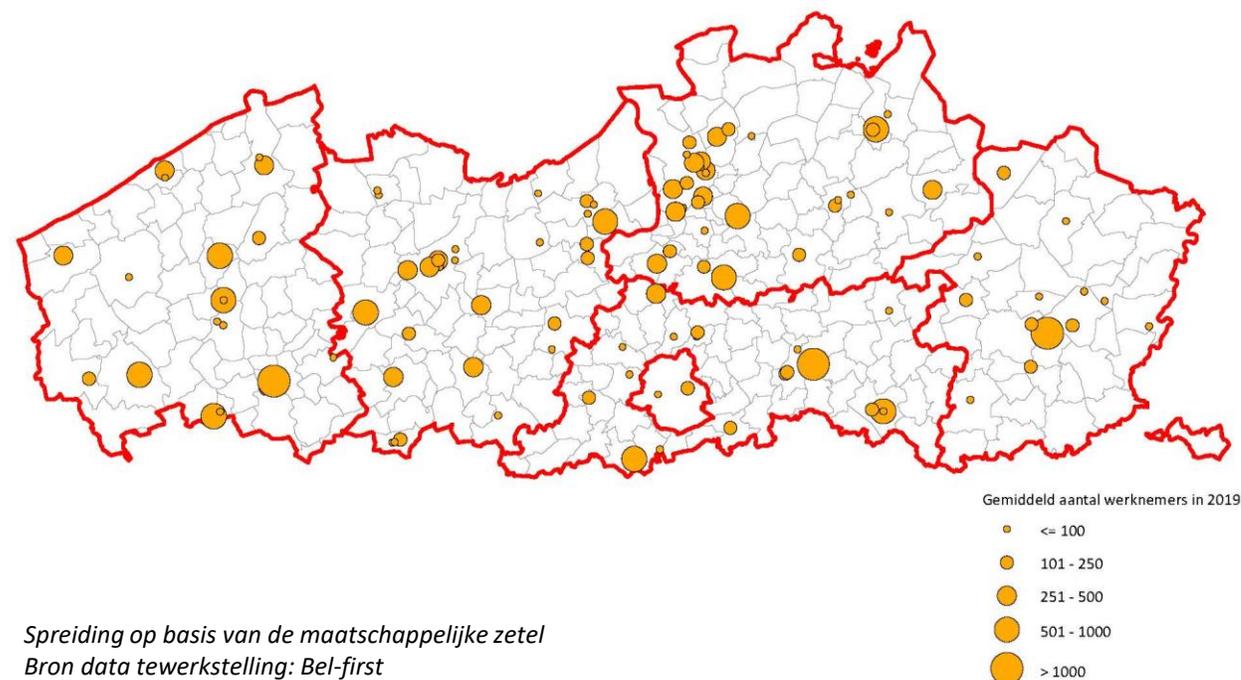
1. Inleiding

- De POM West-Vlaanderen voerde in 2016 een eerste onderzoek naar de verankering van de sociale economie in de reguliere economie. Op basis van cijfers van 2015 bleek dat de West-Vlaamse maatwerkbedrijven een relatie hadden als klant en/of als leverancier met 7,8% van alle West-Vlaamse ondernemingen met hoofdzetel in West-Vlaanderen die een jaarrekening neerlegden bij de Nationale Bank van België (NBB). Het onderzoek focuste op de West-Vlaamse klanten en leveranciers van maatwerkbedrijven. Enkel de relaties tussen bedrijven onderling (B2B en B2G) werden bekeken, dus geen relaties met consumenten (bv. aankopen bij Kringwinkels) (B2C). Alle West-Vlaamse maatwerkbedrijven namen deel aan het onderzoek.
- In 2020 startte de POM West-Vlaanderen met een nieuw onderzoek op basis van cijfers van 2019. Doel van het onderzoek was een **update** van de studie uit 2016, enerzijds, en een **uitbreiding** van de studie uit 2016 **naar alle klanten en leveranciers van maatwerkbedrijven**, en dus niet enkel de West-Vlaamse, anderzijds. Bovendien werd stilgestaan bij de **sterkte van de waargenomen samenwerkingen**: voor welk bedrag en aandeel in de verkopen van hun leveranciers kopen maatwerkbedrijven aan bij de leveranciers, en voor welk bedrag en aandeel in hun aankopen, kopen de klanten aan bij hun maatwerkbedrijven?
- Begin 2021 werd beslist om de **methodiek van de West-Vlaamse studie** ook **uit te rollen naar de andere Vlaamse provincies** zodat we een zicht krijgen op de **onderlinge samenwerking** tussen de **Vlaamse maatwerkbedrijven en de reguliere Vlaamse bedrijven**.
- Voor dit onderzoek werd een samenwerking opgestart tussen de POM West-Vlaanderen, de provinciale diensten/teams sociale economie en de provinciale Steunpunten Data & Analyse. Groep Maatwerk en Herwin volgden het onderzoek mee op. Het Steunpunt Data & Analyse van de Provincie Oost-Vlaanderen stond in voor de verwerking en analyse van alle Vlaamse data en de rapportering van de onderzoeksresultaten.
Er is ook een onderzoeksrapport opgemaakt door de POM West-Vlaanderen met de gedetailleerde West-Vlaamse resultaten.

2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven

- 120 maatwerkbedrijven in Vlaanderen:
  - Antwerpen: 34
  - Limburg: 15
  - Oost-Vlaanderen: 29
  - Vlaams-Brabant: 19
  - West-Vlaanderen: 23
- Wat zijn maatwerkbedrijven? **Maatwerkbedrijven**, de voormalige beschutte en sociale werkplaatsen, zijn bedrijven die mensen tewerkstellen die niet in het 'reguliere' arbeidscircuit terecht kunnen. Hun doel is sociaal, hun middelen zijn economisch. Maatwerkbedrijven moeten, net als reguliere bedrijven, rendabel zijn. Het zijn professionele bedrijven die hoogstaande producten afleveren en voldoen aan de hoogste kwaliteitsnormen. Waar reguliere bedrijven streven naar winstmaximalisatie, **streven** maatwerkbedrijven naar een **maximale tewerkstelling van personen met een beperking** (Bron: www.groepmaatwerk.be).

Spreiding van de maatwerkbedrijven in Vlaanderen

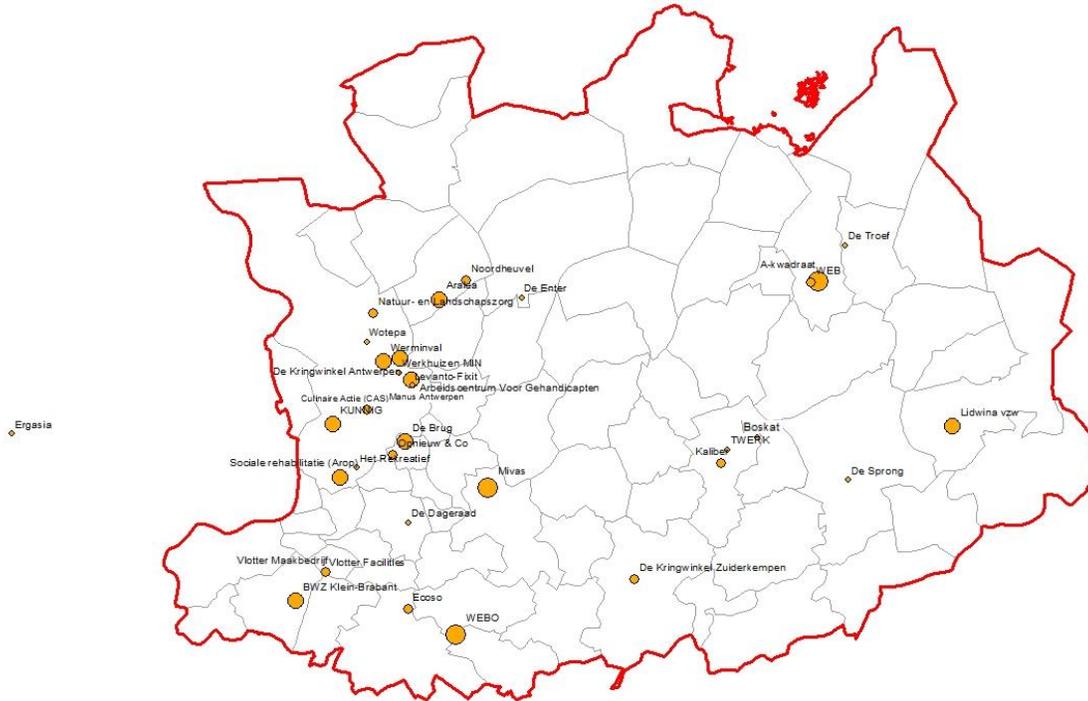
Spreiding op basis van de maatschappelijke zetel

Bron data tewerkstelling: Bel-first

Verwerking: Data & Analyse Oost-Vlaanderen

2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven

34 maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen

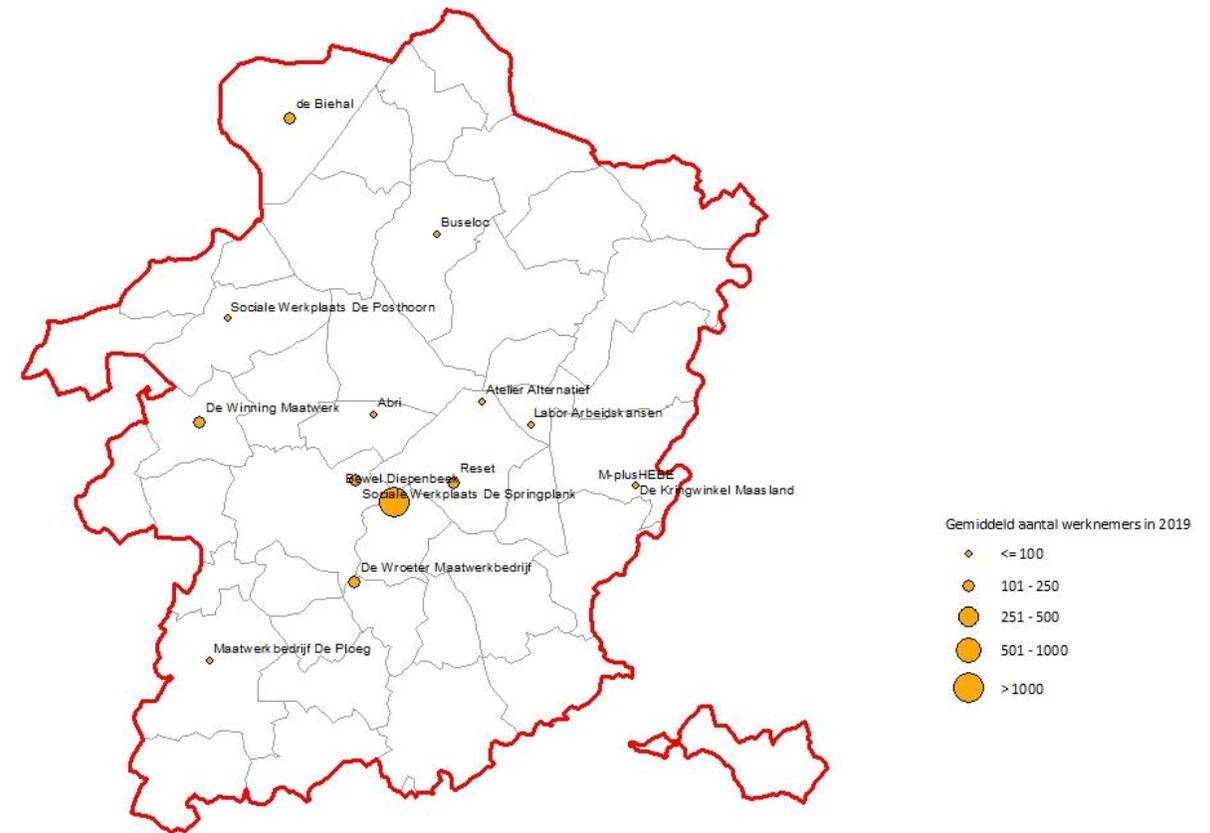
* Ergasia: maatschappelijke zetel ligt niet in de provincie Antwerpen maar de activiteiten situeren zich volledig binnen de provincie.

Spreiding op basis van de maatschappelijke zetel

Bron data tewerkstelling: Bel-first

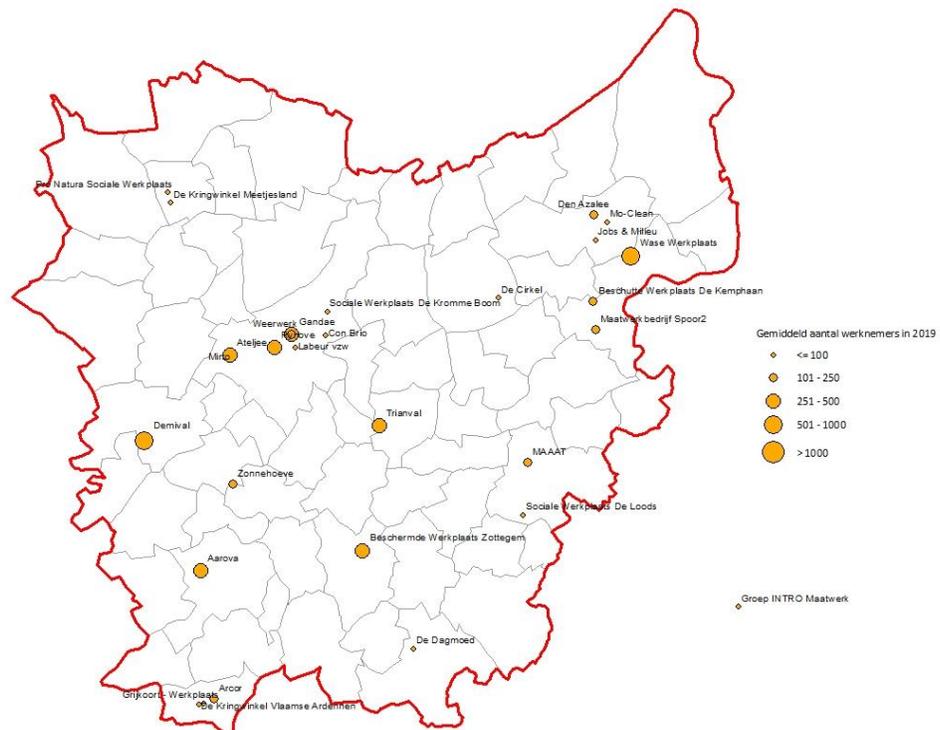
Verwerking: Data & Analyse Oost-Vlaanderen

15 maatwerkbedrijven in Limburg

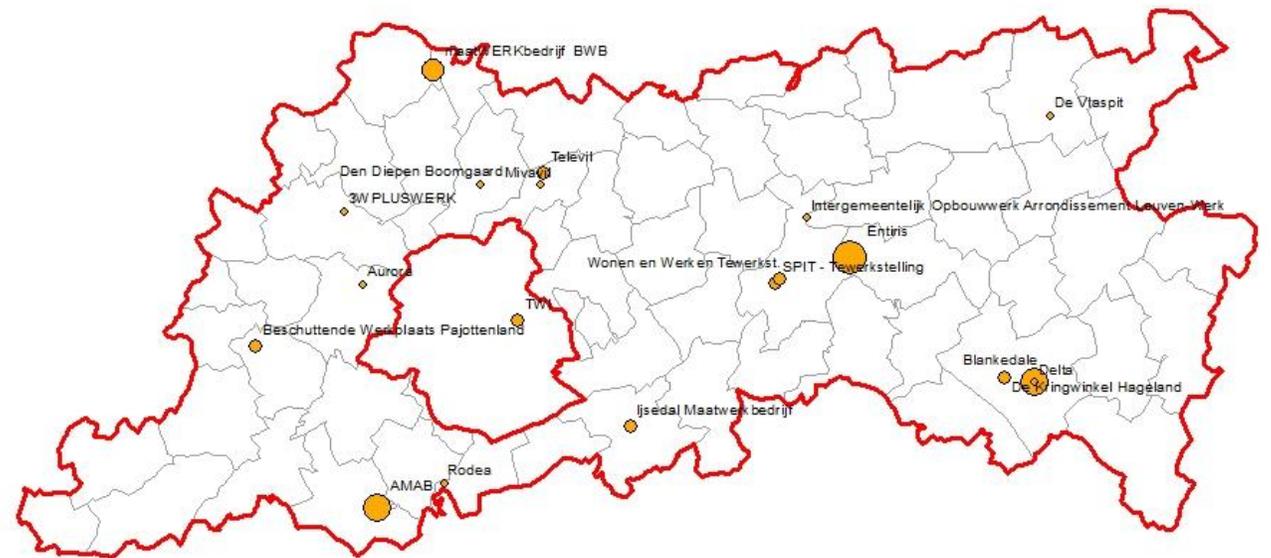

2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven

29 maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen

19 maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant

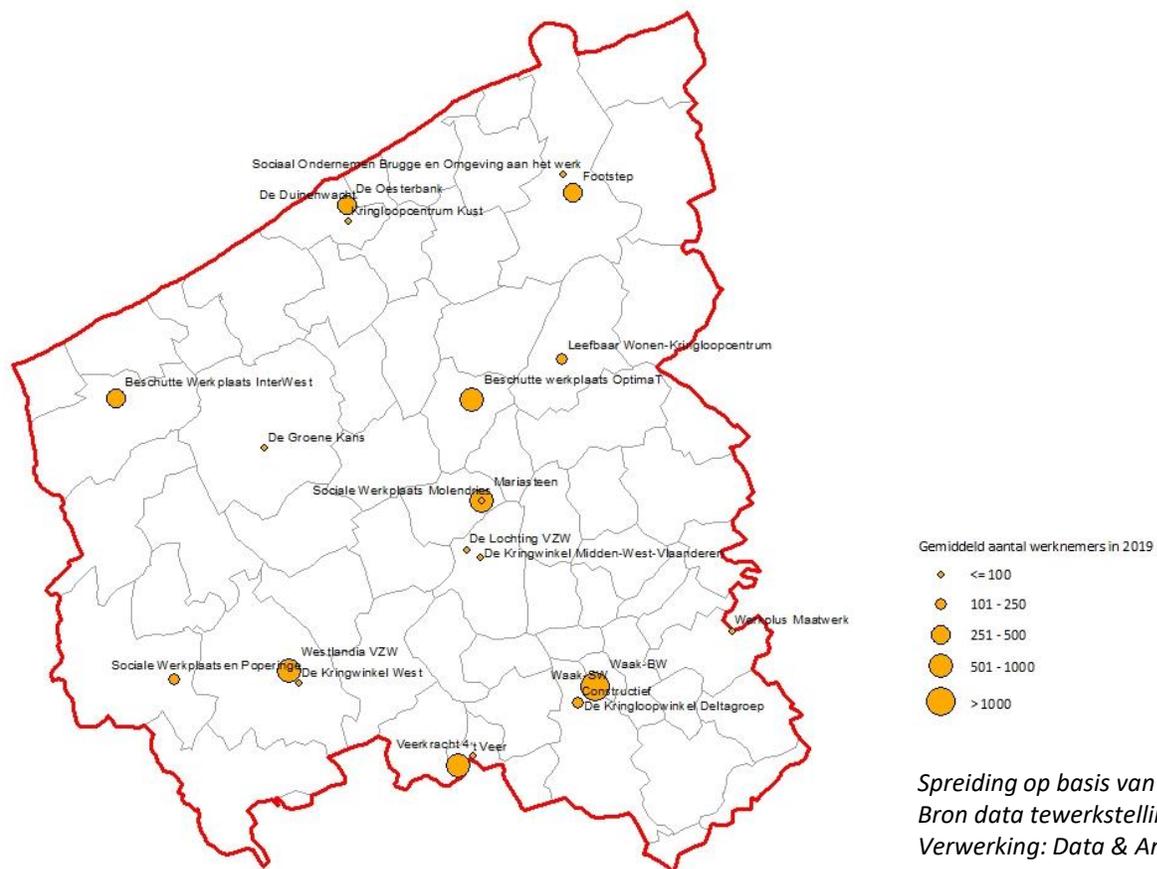

* Groep Intro Maatwerk heeft hoofdzetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maar activiteiten in Oost-Vlaanderen.

Spreiding op basis van de maatschappelijke zetel
Bron data tewerkstelling: Bel-first
Verwerking: Data & Analyse Oost-Vlaanderen

2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven

23 maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen

2. Onderzoekspopulatie: 120 Vlaamse maatwerkbedrijven

- **Wat betekenen deze maatwerkbedrijven (MWB) voor de Vlaamse economie?**

-> ze realiseren een **toegevoegde waarde** van **844 miljoen euro***, dit is 0,54% van de totale toegevoegde waarde van alle Vlaamse ondernemingen die een jaarrekening neerleggen bij de Nationale Bank van België (NBB),

-> ze geven werk aan **26.965 personen**. Dit komt overeen met 0,02% van de totale tewerkstelling van alle Vlaamse ondernemingen met jaarrekening, (cijfers Bel-first voor het jaar 2019 van 119 van de 120 maatwerkbedrijven)

-> gemiddelde tewerkstelling per bedrijf = 227 werknemers, maar grote variatie.

Provincie	Aantal MWB	Toegevoegde waarde 2019 (*1.000 euro)	Aantal werknemers 2019	Gemiddeld aantal werknemers per MWB	Minimum aantal werknemers	Maximum aantal werknemers
Antwerpen	34	238.542	6.964	205	17	609
Limburg	15	88.211	3.195	213	32	1.916
Oost-Vlaanderen	29	158.354	4.952	177	24	692
Vlaams-Brabant	19	139.512	5.090	268	32	1.692
West-Vlaanderen	23	219.488	6.764	294	34	1.732
Vlaanderen	120	844.108	26.965	227	17	1.916

- Maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen realiseren grootste toegevoegde waarde en grootste tewerkstelling, op de voet gevolgd door de maatwerkbedrijven in de provincie West-Vlaanderen.

* *Opgelet: de cijfers over toegevoegde waarde zijn afkomstig van Bel-first en bevatten ook de post 'lidgeld, schenkingen en subsidies'. Dit is ook de reden waarom de toegevoegde waarde hoger ligt dan de omzet.*

3. Dataverzameling

- Aan de totale populatie van **120 Vlaamse maatwerkbedrijven** werden 3 lijsten gevraagd met **gegevens over hun klanten, leveranciers en enclave-klanten** (bedrijven waar het maatwerkbedrijf een enclave* heeft) voor het jaar **2019**. We kozen er bewust voor om geen cijfers van het 'coronajaar' 2020 op te vragen. De lijsten werden via mail opgevraagd bij alle maatwerkbedrijven. Dit gebeurde door de medewerkers sociale economie van de Provincie/POM waar het maatwerkbedrijf haar maatschappelijke zetel had. Vooraf organiseerden de Provincies een digitaal infomoment voor de maatwerkbedrijven waarbij het doel van de studie en de manier van dataverzameling werd toegelicht.
- In het kader van **informatieveiligheid** en de **GDPR** werden overeenkomsten van terbeschikkingstelling van databestanden ondertekend door de maatwerkbedrijven en de respectievelijke Provincies/POM West-Vlaanderen.

Sjabloon van de op te vragen lijsten:

Naam	Straat	Nummer	Postcode	Gemeente	!! Ondernemingsnummer !!	Bedrag verkoopfactuur 2019 (in EUR) (exclusief btw)
Klant ABC	Koekoeksstraat	99	8000	Brugge	0123456789	9.999,00
...						
...						
Naam	Straat	Nummer	Postcode	Gemeente	!! Ondernemingsnummer !!	Bedrag aankoopfactuur 2019 (in EUR) (exclusief btw)
Leverancier ABC	Merelstraat	88	9000	Gent	0123456987	9.999,00
...						
...						
Naam	Straat	Nummer	Postcode	Gemeente	!! Ondernemingsnummer !!	Omzet 2019 (in EUR) (excl. BTW)
Enclave-klant ABC	Meeuwstraat	56	3000	Leuven	0123654987	4.000,00
...						
...						

* Bij een enclave gaan doelgroepwerknemers onder leiding en toezicht van de werkplaats werken uitvoeren in de kernactiviteit en op de werkvloer van een klant.

3. Dataverzameling

- Dataverzameling liep:
  - tussen oktober 2020 en februari 2021 voor de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen,
  - tussen maart 2021 en juni 2021 voor de maatwerkbedrijven in de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant.
- Tussentijds werden in de vijf provincies rappels verstuurd en gebeurde telefonische opvolging.

4. Respons

- 87 van de 120 maatwerkbedrijven werkten mee aan het onderzoek.
Responspercentage = 72,5%.
- In West-Vlaanderen namen alle maatwerkbedrijven deel. In Vlaams-Brabant ligt de respons het laagst.

Provincie	Aantal maatwerkbedrijven	Aantal deelnemers	Responspercentage
Antwerpen	34	24	70,6%
Limburg	15	10	66,7%
Oost-Vlaanderen	29	19	65,5%
Vlaams-Brabant	19	11	57,9%
West-Vlaanderen	23	23	100%
Vlaanderen	120	87	72,5%

4. Respons

- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven vertegenwoordigen **627,5 miljoen euro toegevoegde waarde** of **74,3% van de totale toegevoegde waarde** van de Vlaamse maatwerkbedrijven (bron: Bel-first).
- In Vlaams-Brabant bedraagt dit percentage echter slechts 45,3% -> eerder de kleinere bedrijven namen deel.

TOEGEVOEGDE WAARDE 2019 (* 1.000 euro)				
Provincie	Deelnemers	Niet-deelnemers	Totaal	Aandeel deelnemers in totaal
Antwerpen	158.757	79.785	238.542	66,6%
Limburg	70.251	17.961	88.211	79,6%
Oost-Vlaanderen	115.796	42.558	158.354	73,1%
Vlaams-Brabant	63.158	76.354	139.512	45,3%
West-Vlaanderen	219.488		219.488	100,0%
Vlaanderen	627.450	216.657	844.108	74,3%

* Opgelet: de cijfers over toegevoegde waarde zijn afkomstig van Bel-first en bevatten ook de post 'lidgeld, schenkingen en subsidies'. Dit is ook de reden waarom de toegevoegde waarde van de maatwerkbedrijven hoger ligt dan de omzet.

4. Respons

- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven vertegenwoordigen bijna **20.000 werknemers** of **74,1% van het totaal aantal werknemers** van de Vlaamse maatwerkbedrijven (bron: Bel-first).
- Het laagste percentage treffen we ook hier aan in de provincie Vlaams-Brabant (42%). Dit is opnieuw een bevestiging dat vooral de kleinere maatwerkbedrijven deelnamen. In Limburg stellen we het omgekeerde vast en namen vooral de grotere bedrijven deel.

AANTAL WERKNEMERS 2019					
Provincie	Deelnemers	Niet-deelnemers	Totaal	Aandeel deelnemers in totaal	
Antwerpen	4.775	2.189	6.964	68,6%	
Limburg	2.646	549	3.195	82,8%	
Oost-Vlaanderen	3.657	1.295	4.952	73,8%	
Vlaams-Brabant	2.139	2.951	5.090	42,0%	
West-Vlaanderen	6.764		6.764	100,0%	
Vlaanderen	19.981	6.984	26.965	74,1%	

4. Respons

- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven realiseerden in 2019 in totaal **429,3 miljoen euro omzet** (bron: deelnemende maatwerkbedrijven). Uit de lijsten met verkopen aan klanten B2B en B2G komen we aan een totale omzet van 358,3 miljoen euro. De particuliere omzet kan dus geschat worden op 71 miljoen euro, of 16,5% van de totale omzet.

OMZET 2019					
Provincie	Totale omzet deelnemers (*1.000 euro)	Omzet B2B en B2G (*1.000 euro)	Particuliere omzet (*1.000 euro)	Aandeel omzet B2B en B2G	Aandeel omzet B2C
Antwerpen	104.095	79.811	24.284	76,7%	23,3%
Limburg	36.806	29.655	7.152	80,6%	19,4%
Oost-Vlaanderen	87.528	75.857	11.671	86,7%	13,3%
Vlaams-Brabant	36.134	28.615	7.519	79,2%	20,8%
West-Vlaanderen	164.750	144.326	20.424	87,6%	12,4%
Vlaanderen	429.313	358.264	71.049	83,5%	16,5%

- Opmerking: van de 33 niet-deelnemers aan de enquête vinden we van 24 de omzet terug in Bel-first. Deze bedroeg in totaal 110 miljoen euro in 2019. Van 9 bedrijven is de omzet echter niet gekend.

4. Respons

- **Conclusie:** de 87 maatwerkbedrijven die hebben deelgenomen aan het onderzoek vertegenwoordigen:
  - 72,5% van het totaal aantal maatwerkbedrijven in Vlaanderen,
  - 74,3% van de totale toegevoegde waarde van deze maatwerkbedrijven,
  - 74,1% van het totaal aantal werknemers van de maatwerkbedrijven.
- **Omdat elk maatwerkbedrijf uniek is, andere activiteiten kent, andere doelgroepwerknemers, ... en dus ook andere klanten, leveranciers, enclave-klanten heeft, KUNNEN de resultaten in de verdere analyse NIET geëxtrapoleerd worden naar de volledige populatie. Dit heeft tot gevolg dat:**
  - er **enkel beschrijvende analyses** gemaakt worden op basis van de data die we ontvingen van de maatwerkbedrijven,
  - enkel de resultaten voor West-Vlaanderen, waar de respons 100% is, kunnen veralgemeend worden voor de totale populatie van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven,
  - er **heel voorzichtig** dient omgesprongen te worden **met de interpretatie van de resultaten**. Zeker voor de provincie Vlaams-Brabant, waar vooral de kleinere maatwerkbedrijven hebben deelgenomen, zitten we met een niet-representatieve steekproef en kunnen we de resultaten niet veralgemenen voor de totale populatie van maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant. Maar ook voor de provincies Antwerpen, Limburg en Oost-Vlaanderen zitten we met een onvolledige respons en gelden de uitkomsten enkel voor de groep van deelnemende bedrijven en niet voor de totale populatie.

5. Dataverwerking

- De lijsten met klanten, leveranciers en enclave-klanten werden verwerkt door de medewerkers van Data & Analyse Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen, van de directie ondernemen-economie van Limburg en van de POM West-Vlaanderen.
- Het team Data & Analyse van de Provincie Oost-Vlaanderen verrijkte de data, aangeleverd door de maatwerkbedrijven, met gegevens uit Bel-first. Bel-first beschikt over uitgebreide financiële en andere bedrijfsinformatie over ondernemingen in België en Luxemburg. Aan de ondernemingsnummers van de klanten, leveranciers en enclave-klanten, aangeleverd door de maatwerkbedrijven, konden we data uit Bel-first over onder meer ligging van de hoofdzetel, omzet, toegevoegde waarde, tewerkstelling, sector, aankopen en investeringen koppelen.
- De verdere analyses, visualisering en opmaak van het rapport gebeurden door de medewerkers van Data & Analyse van de Provincie Oost-Vlaanderen. De reeds uitgewerkte methodologie van de POM West-Vlaanderen werd hierbij als leidraad gebruikt. Omwille van een soms licht aangepaste methodologie (bv. al dan niet werken met gegevens waarvan de sector niet gekend is) en omwille van een verrijking van de data met cijfers uit Bel-first op een later tijdstip in het huidige rapport (waardoor bv. meer jaarrekeningen beschikbaar zijn), komen er, voor wat betreft de provincie West-Vlaanderen, lichte verschillen voor tussen de cijfers in het rapport van de POM West-Vlaanderen en in het huidige Vlaamse rapport, maar de conclusies houden stand.
- Gebruikte bronnen bij de tabellen, figuren en kaarten in dit rapport:
  - Bevraging maatwerkbedrijven, 2020-2021 door de 5 Vlaamse provincies,
  - Bel-first, geraadpleegd in juli en augustus 2021 door Data & Analyse, provincie Oost-Vlaanderen.

5. Dataverwerking

- Alle binnengekomen lijsten met klanten, leveranciers, enclave-klanten werden in de vijf provincies afzonderlijk gecontroleerd, verwerkt en aangevuld (bv. met ontbrekende ondernemingsnummers). De verwerkte lijsten werden samengevoegd tot één dataset per provincie met telkens één lijst van klanten, één lijst van leveranciers en één lijst van enclave-klanten. Deze datasets werden bezorgd aan Data & Analyse van de provincie Oost-Vlaanderen.

Provincie MWB	Aantal klanten	Aantal leveranciers	Aantal enclave-klanten
Antwerpen	4.143	5.713	75
Limburg	1.579	2.255	32
Oost-Vlaanderen	2.899	4.864	118
Vlaams-Brabant	1.361	1.772	67
West-Vlaanderen	4.190	6.939	104

- De data van de vijf provincies werd samengevoegd en via koppeling met het ondernemingsnummer verrijkt met gegevens uit Bel-first.
- Opmerking 1: niet alle opgegeven klanten, leveranciers en enclave-klanten zijn terug te vinden in Bel-first:
→ verlies van een aantal klanten/leveranciers/enclave-klanten.
(van alle klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven is slechts 1,5% niet terug te vinden in Bel-first).
- Opmerking 2: voor een aantal analyses gebruiken we data uit de jaarrekeningen (bron: Bel-first). Niet alle ondernemingen moeten echter een jaarrekening neerleggen bij de Nationale Bank van België(*).
→ opnieuw verlies van een aantal klanten/leveranciers/enclave-klanten.
(van alle klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven heeft 29% geen jaarrekening ingediend bij de NBB).

- (*) Moeten geen jaarrekening neerleggen (bron NBB):
- natuurlijke personen die handelaar zijn
- kleine vennootschappen waarvan de vennoten onbeperkt aansprakelijk zijn: vennootschappen onder firma, gewone commanditaire vennootschappen, coöperatieve vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid
- grote vennootschappen waarvan de vennoten onbeperkt aansprakelijk zijn, indien geen enkele vennoot een rechtspersoon is
- landbouwvennootschappen
- ziekenhuizen voor zover zij niet de vorm hebben aangenomen van een handelsvennootschap met beperkte aansprakelijkheid of van een grote of zeer grote vzw
- beroepsfederaties, scholen en instellingen voor hoger onderwijs voor zover ze niet de vorm aangenomen hebben van een grote of zeer grote vzw.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.1. Aantal bedrijven waarmee de maatwerkbedrijven een relatie hebben

- De 87 Vlaamse maatwerkbedrijven die deelgenomen hebben aan het onderzoek hebben relaties met:
  - 10.814 (unieke) Belgische klanten,
  - 10.635 (unieke) Belgische leveranciers,
  - 355 (unieke) Belgische enclave-klanten,
  - buitenlandse klanten in 28 verschillende landen,
  - buitenlandse leveranciers in 32 verschillende landen.
- Belgische klanten zijn klant bij gemiddeld 1,24 maatwerkbedrijven.
- 84,3% van de Belgische klanten is klant bij 1 maatwerkbedrijf, 15,7% bij minstens 2 maatwerkbedrijven.
- Belgische leveranciers leveren gemiddeld aan 1,94 maatwerkbedrijven.
- 71,2% van de Belgische leveranciers levert aan 1 maatwerkbedrijf, 28,8% levert aan minstens 2 maatwerkbedrijven.

Aantal Belgische klanten, leveranciers en enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar aantal maatwerkbedrijven waar ze bij aankopen of aan verkopen						
Aantal maatwerkbedrijven waarvan klant, leverancier of enclave-klant	Klanten		Leveranciers		Enclave-klanten	
	Aantal	In %	Aantal	In %	Aantal	In %
1 maatwerkbedrijf	9.119	84,33	7.573	71,21	329	92,68
2	1.095	10,13	1.526	14,35	17	4,79
3	333	3,08	590	5,55	8	2,25
4	121	1,12	261	2,45		
5	51	0,47	157	1,48	1	0,28
6	36	0,33	124	1,17		
7	27	0,25	79	0,74		
8	8	0,07	46	0,43		
9	9	0,08	44	0,41		
10 of meer maatwerkbedrijven	15	0,14	235	2,21		
Totaal	10.814	100,00	10.635	100,00	355	100,00

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

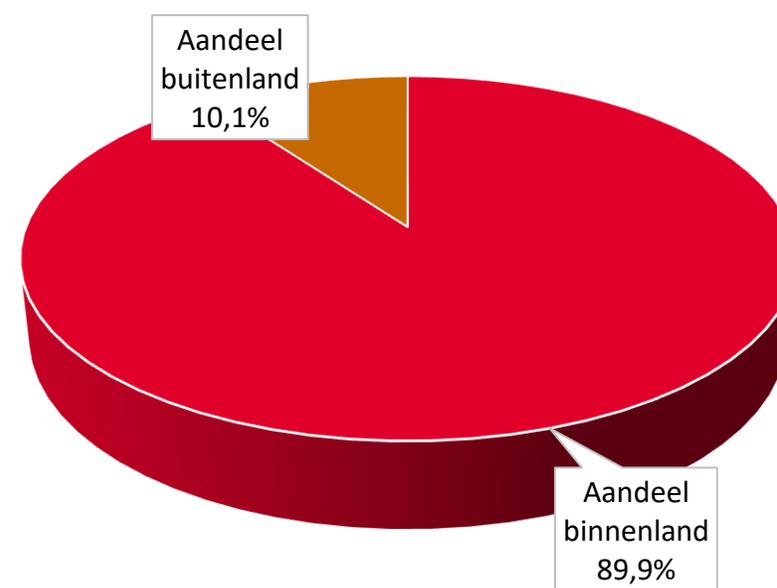
6.2. Buitenlandse relaties

6.2.1. Klanten

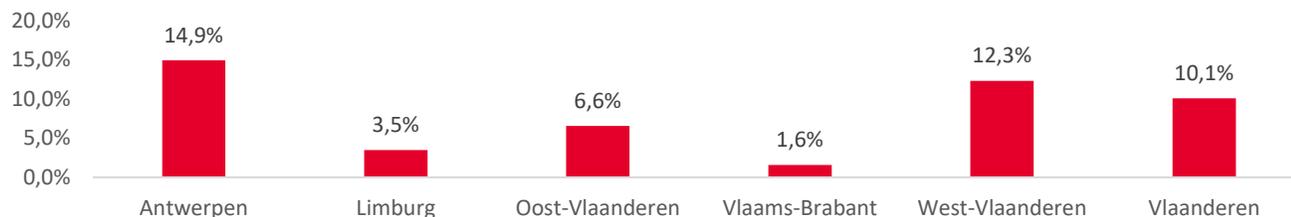
- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven verkochten in 2019 voor een totaalbedrag van 358 miljoen euro aan klanten B2B of B2G. Voor een bedrag van **36 miljoen euro** werd verkocht aan **buitenlandse klanten**. De buitenlandse klanten zijn bedrijven met **maatschappelijke zetel in het buitenland; deze bedrijven kunnen echter ook een lokale afdeling in België hebben**.
- **10,1%** van de totale verkopen (B2B of B2G) gebeurt dus aan klanten met een maatschappelijke zetel in het buitenland.
- Het aandeel buitenlandse verkopen is het grootst in de provincies Antwerpen (14,9%) en West-Vlaanderen (12,3%) en het kleinst in Vlaams-Brabant (1,6%).

Verkopen van de Vlaamse maatwerkbedrijven in binnen- en buitenland, 2019 (in EUR, excl. btw)					
Provincie MWB	Binnenland	Buitenland	Totaal verkopen	Aandeel binnenland	Aandeel buitenland
Antwerpen	67.915.158	11.895.981	79.811.139	85,1%	14,9%
Limburg	28.624.940	1.029.872	29.654.812	96,5%	3,5%
Oost-Vlaanderen	70.886.861	4.970.103	75.856.964	93,4%	6,6%
Vlaams-Brabant	28.168.721	446.205	28.614.927	98,4%	1,6%
West-Vlaanderen	126.600.982	17.725.128	144.326.110	87,7%	12,3%
Vlaanderen	322.196.662	36.067.289	358.263.951	89,9%	10,1%

Verkopen door de Vlaamse maatwerkbedrijven

Aandeel buitenlandse verkopen in het totaal van de verkopen B2B en B2G, naar provincie van de MWB, 2019

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.2. Buitenlandse relaties

6.2.1. Klanten

HERKOMST VAN DE BUITENLANDSE KLANTEN

- Verkopen in het buitenland situeren zich voornamelijk bij bedrijven met maatschappelijke zetel in Frankrijk (21,9% van de buitenlandse omzet), Zwitserland (17,7%), Duitsland (15,4%), Nederland (13,4%) en Slowakije (12,2%). Deze 5 landen zijn goed voor 80,6% van de omzet van maatwerkbedrijven in het buitenland.

Verkopen in het buitenland door de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar herkomstland van de klanten (top 5), 2019

Herkomstland klanten (maatschappelijke zetel)	Totale verkopen (in EUR, excl. btw)	In % van de totale omzet in het buitenland
Frankrijk	7.906.492	21,9
Zwitserland	6.368.464	17,7
Duitsland	5.568.745	15,4
Nederland	4.828.020	13,4
Slowakije	4.416.453	12,2
Overig buitenland (23 landen)	6.979.115	19,4
Totaal	36.067.289	100,0

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.2. Buitenlandse relaties

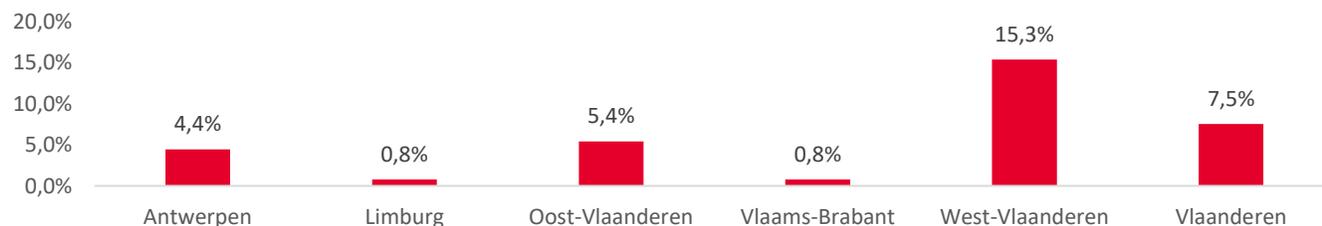
6.2.2. Leveranciers

- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven kochten in 2019 voor een totaalbedrag van 295,9 miljoen euro aan bij hun leveranciers. Voor een bedrag van **22,2 miljoen euro** werd aangekocht bij **buitenlandse leveranciers**. Dit zijn bedrijven met een maatschappelijke zetel in het buitenland.
- **7,5%** van de totale aankopen gebeurt in het buitenland (of in een lokale vestiging van een bedrijf met maatschappelijke zetel in het buitenland).
- Het aandeel buitenlandse aankopen is veruit het grootst in de provincie West-Vlaanderen (15,3%). De maatwerkbedrijven in Limburg en Vlaams-Brabant kopen nauwelijks iets aan in het buitenland.

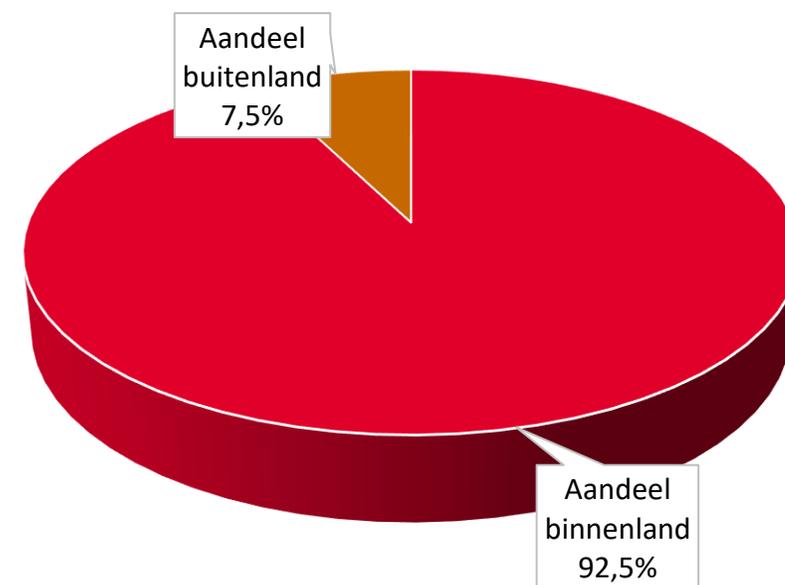
Aankopen van de Vlaamse maatwerkbedrijven in binnen- en buitenland, 2019 (in EUR, excl. btw)

Provincie MWB	Binnenland	Buitenland	Totaal aankopen	Aandeel binnenland	Aandeel buitenland
Antwerpen	76.959.368	3.583.186	80.542.554	95,6%	4,4%
Limburg	35.589.029	280.159	35.869.187	99,2%	0,8%
Oost-Vlaanderen	55.142.779	3.153.523	58.296.302	94,6%	5,4%
Vlaams-Brabant	23.047.355	175.784	23.223.138	99,2%	0,8%
West-Vlaanderen	82.985.266	15.025.969	98.011.235	84,7%	15,3%
Vlaanderen	273.723.796	22.218.621	295.942.417	92,5%	7,5%

Aandeel buitenlandse aankopen in het totaal van de aankopen, naar provincie, 2019

Aankopen door de Vlaamse maatwerkbedrijven

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.2. Buitenlandse relaties

6.2.2. Leveranciers

HERKOMST VAN DE BUITENLANDSE LEVERANCIERS

- Aankopen in het buitenland situeren zich voornamelijk bij bedrijven met maatschappelijke zetel in Nederland (40,7% van de buitenlandse aankopen) en Duitsland (22,9%). Zweden (8,2%), Frankrijk (8%) en Italië (7,5%) vervolledigen de top 5. Deze vijf landen zijn goed voor 87,3% van de aankopen door Vlaamse maatwerkbedrijven in het buitenland.

Aankopen in het buitenland door de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar herkomstland van de leveranciers (top 5), 2019

Herkomstland leveranciers (maatschappelijke zetel)	Totale aankopen (in EUR, excl. btw)	In % van de totale aankopen in het buitenland
Nederland	9.043.767	40,7
Duitsland	5.091.356	22,9
Zweden	1.815.372	8,2
Frankrijk	1.782.241	8,0
Italië	1.655.830	7,5
Overig buitenland (27 landen)	2.830.055	12,7
Totaal	22.218.621	100,0

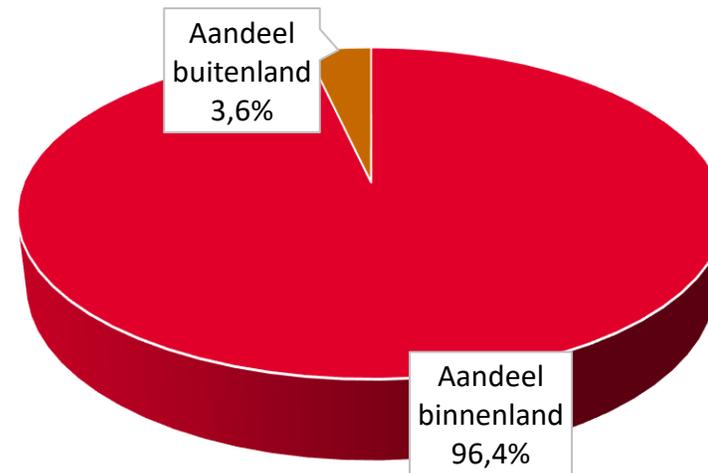
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.2. Buitenlandse relaties

6.2.3. Enclave-klanten

- Maatwerkbedrijven realiseerden in 2019 **bijna 2 miljoen euro omzet** via een **enclavewerking bij buitenlandse klanten** (enclave-klanten met maatschappelijke zetel in buitenland).
- **3,6%** van de totale omzet uit enclave-werking situeert zich bij klanten met maatschappelijke zetel in het buitenland.
- Enkel de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen hebben buitenlandse enclave-klanten. Omdat het om een klein aantal bedrijven gaat, publiceren we hier geen verdere provinciale cijfers over omzet uit enclavewerking in het buitenland.

Omzet van de Vlaamse maatwerkbedrijven uit enclavewerking

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

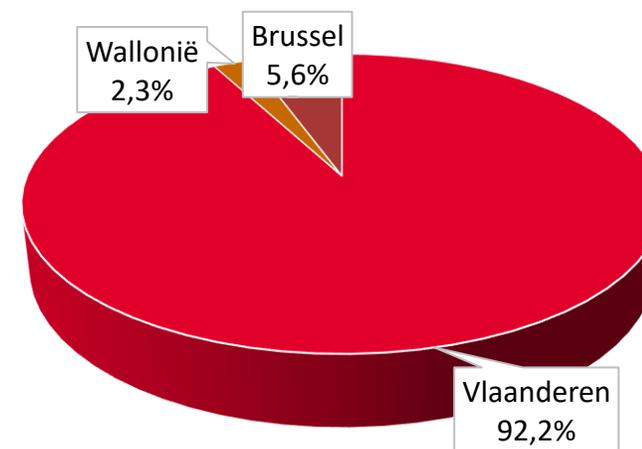
6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.1. Klanten

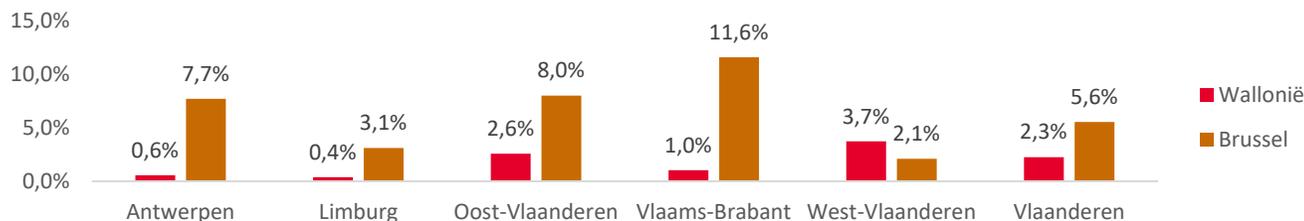
- Van de 10.814 unieke **Belgische klanten** van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven is **2%** gesitueerd in **Wallonië** en **5,9%** in **Brussel** (zie volgende dia voor de geografische spreiding van de binnenlandse klanten). In totaal gebeurden er in 2019 voor 7,1 miljoen euro verkopen aan Waalse, en voor 17,5 miljoen euro verkopen aan Brusselse klanten. Dit komt neer op **respectievelijk 2,3% en 5,6% van de totale binnenlandse verkopen**.
- Voor de maatwerkbedrijven van Vlaams-Brabant (11,6%) , Oost-Vlaanderen (8%) en Antwerpen (7,7%) is het aandeel van Brussel in de totale binnenlandse verkopen veel groter dan voor deze van Limburg (3,1%) en West-Vlaanderen (2,1%). De maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen (3,7%) en Oost-Vlaanderen (2,6%) hebben dan weer sterkere relaties met Wallonië dan de drie andere provincies.

Belgische klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar plaats van de maatschappelijke zetel (gewest)				
Maatschappelijke zetel klanten	Bedrijven		Totaal verkopen	
	Aantal	In % (excl. onbekend)	Aantal	In % (excl. onbekend)
Vlaanderen	9.786	92,1%	290.745.417	92,2%
Wallonië	213	2,0%	7.129.406	2,3%
Brussel	626	5,9%	17.507.193	5,6%
Niet gekend	189		6.814.646	
Totaal Belgische klanten	10.814		322.196.662	

Aandeel verkopen aan Vlaamse, Waalse en Brusselse klanten in de totale binnenlandse verkopen door Vlaamse maatwerkbedrijven

Aandeel verkopen in Wallonië en Brussel in het totaal van de binnenlandse verkopen door maatwerkbedrijven, naar provincie, 2019

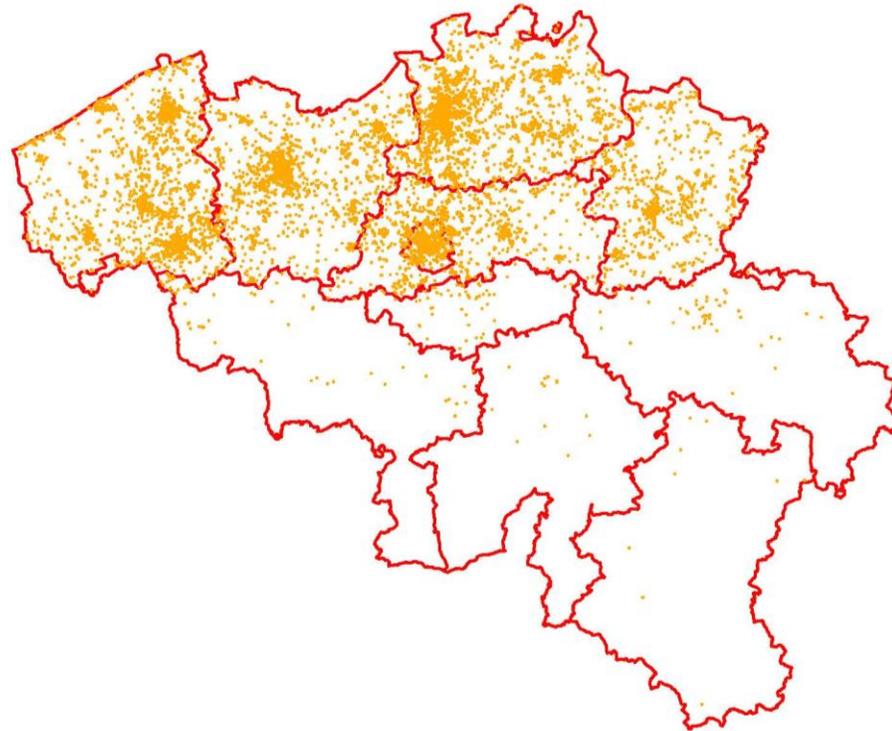
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.1. Klanten

- 2% van de Belgische klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven is gesitueerd in Wallonië, 5,9% in Brussel.

Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

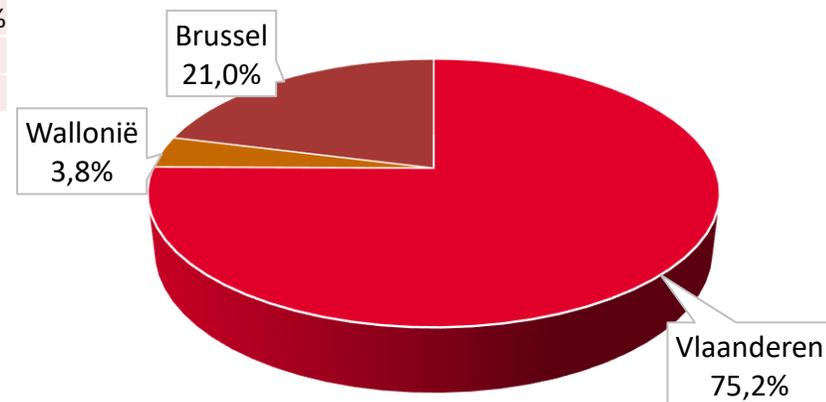
6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.2. Leveranciers

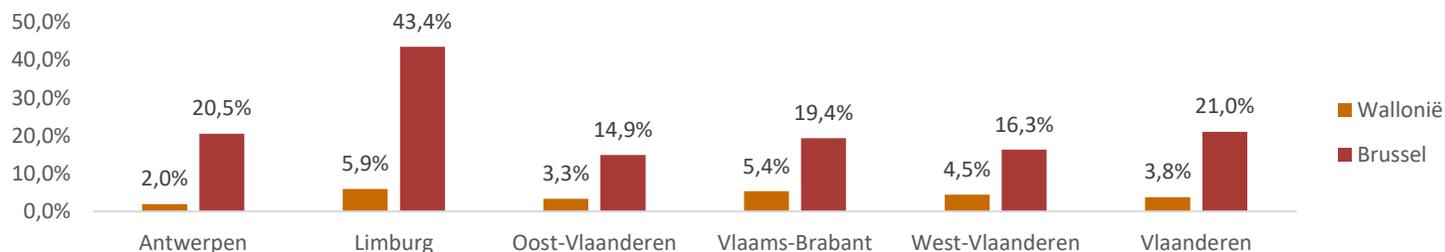
- Van de 10.635 unieke **Belgische leveranciers** van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven is **2,4%** gesitueerd in **Wallonië** en **5,1%** in **Brussel** (zie volgende dia voor de geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers). In totaal gebeurden er in 2019 voor 10,3 miljoen euro aankopen bij Waalse, en voor 57 miljoen euro aankopen bij Brusselse leveranciers. Dit komt neer op respectievelijk **3,8%** en **21%** van de totale binnenlandse aankopen.
- Het **aandeel van Brussel** in de totale binnenlandse aankopen van de maatwerkbedrijven in Limburg bedraagt maar liefst 43,4% en is veel hoger dan bij de maatwerkbedrijven in de andere provincies.

Belgische leveranciers van de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar plaats van de maatschappelijke zetel (gewest)				
Maatschappelijke zetel leveranciers	Bedrijven		Totaal aankopen	
	Aantal	In % (excl. onbekend)	Aantal	In % (excl. onbekend)
Vlaanderen	9.653	92,4%	203.636.475	75,2%
Wallonië	253	2,4%	10.320.986	3,8%
Brussel	536	5,1%	57.010.189	21,0%
Niet gekend	193		2.756.146	
Totaal Belgische leveranciers	10.635		273.723.796	

Aandeel aankopen bij Vlaamse, Waalse en Brusselse leveranciers in de totale binnenlandse aankopen door Vlaamse maatwerkbedrijven

Aandeel aankopen in Wallonië en Brussel in het totaal van de binnenlandse aankopen door maatwerkbedrijven, naar provincie, 2019

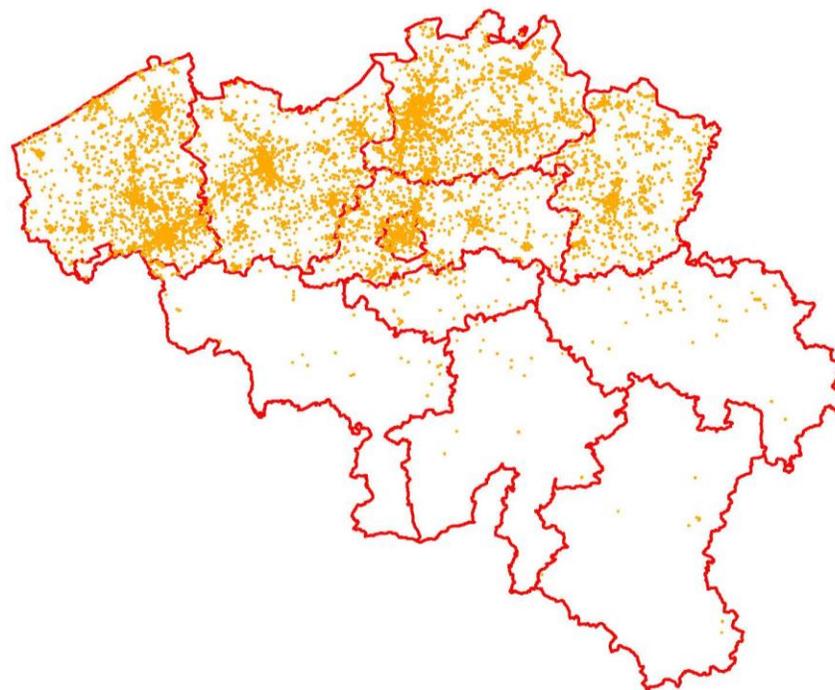
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.2. Leveranciers

- 2,4% van de Belgische leveranciers van de Vlaamse maatwerkbedrijven is gesitueerd in Wallonië, 5,1% in Brussel.

Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de Vlaamse maatwerkbedrijven

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

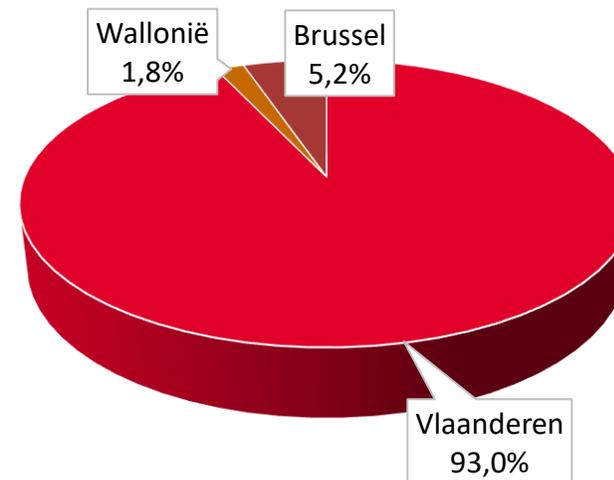
6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.3. Enclave-klanten

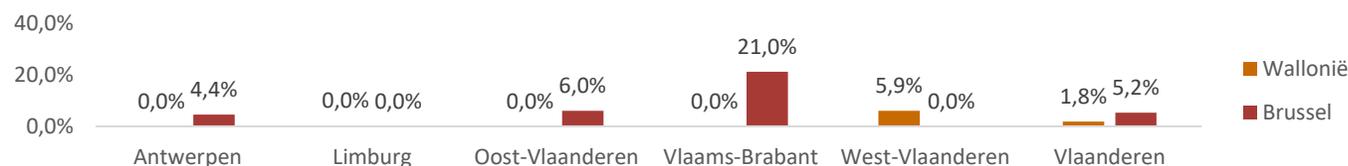
- Van de 355 unieke **Belgische enclave-klanten** van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven is **1,7%** gesitueerd in **Wallonië** en **6,5%** in **Brussel** (zie volgende dia voor de geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten). In totaal realiseerden deze maatwerkbedrijven in 2019 circa 944.000 euro omzet bij Waalse, en 2,8 miljoen euro omzet bij Brusselse enclave-klanten. Dit komt neer op respectievelijk **1,8%** en **5,2%** van de totale binnenlandse omzet bij enclave-klanten.
- Het aandeel van Brussel in de totale binnenlandse omzet bij enclave-klanten is veruit het grootst in Vlaams-Brabant en bedraagt er 21%. Het aandeel van Wallonië is het grootst in West-Vlaanderen (5,9%).

Belgische enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven, naar plaats van de maatschappelijke zetel (gewest)				
Maatschappelijke zetel enclave-klanten	Bedrijven		Totale omzet bij enclave-klanten	
	Aantal	In % (excl. onbekend)	Aantal	In % (excl. onbekend)
Vlaanderen	324	91,8%	49.049.053	93,0%
Wallonië	6	1,7%	944.280	1,8%
Brussel	23	6,5%	2.760.528	5,2%
Niet gekend	2		12.627	
Totaal Belgische enclave-klanten	355		52.766.488	

Aandeel omzet bij Vlaamse, Waalse en Brusselse - enclave-klanten in de totale binnenlandse omzet bij enclave-klanten

Aandeel omzet in Wallonië en Brussel in het totaal van de binnenlandse omzet bij enclave-klanten, naar provincie, 2019

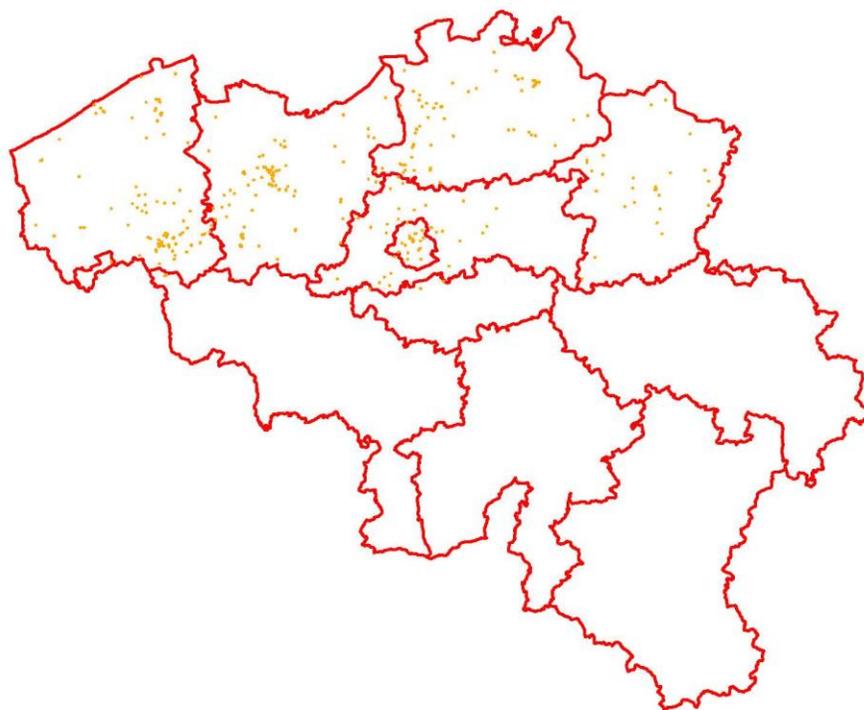
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.3. Relaties met Wallonië en Brussel

6.3.3. Enclave-klanten

- 1,7% van de Belgische enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven is gesitueerd in Wallonië, 6,5% in Brussel.

Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

- In het vervolg van dit rapport focussen we ons op de **relaties** die de Vlaamse maatwerkbedrijven hebben **in Vlaanderen** en gaan we na wie hun Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten zijn. We bekijken achtereenvolgens:
  - de geografische spreiding van de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten,
  - de hoofdsector waartoe deze klanten, leveranciers en enclave-klanten behoren,
  - de top 5 van bedrijfstakken waaraan het meest wordt verkocht en waarbij het meest wordt aangekocht,
  - de samenwerking met een aantal specifieke sectoren die voor de verschillende provincies bijzondere aandacht krijgen bijvoorbeeld als speerpuntsector / Fabriek voor de Toekomst,
  - de verankeringswaarde of het belang van de relaties met de klanten en leveranciers in de totale aankopen respectievelijk verkopen van deze klanten en leveranciers.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.1. Geografische spreiding

KLANTEN

- Van alle unieke, Belgische klanten van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven heeft 92,1% zijn maatschappelijke zetel in Vlaanderen.
- Bekijken we enkel deze unieke *Vlaamse* klanten van de 87 maatwerkbedrijven, dan stellen we vast dat 31,5% zijn maatschappelijke zetel heeft in de provincie Antwerpen, 25,9% in West-Vlaanderen, 21,4% in Oost-Vlaanderen, 10,9% in Limburg en 10,3% in Vlaams-Brabant.
- Maatwerkbedrijven hebben een **groot aandeel klanten in de eigen provincie**. De provincies Antwerpen (81,7%) en West-Vlaanderen (79,4%) hebben het grootste aandeel Vlaamse klanten in de eigen provincie (*zie ook kaartjes op volgende dia*).

Geografische spreiding van de Vlaamse klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven (in %)

Maatschappelijke zetel klanten	Provincie MWB					Vlaanderen	Aantal unieke Vlaamse klanten
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Antwerpen	81,7%	12,6%	10,7%	13,7%	4,4%	31,5%	3.078
Limburg	3,3%	72,4%	1,1%	2,9%	1,4%	10,9%	1.064
Oost-Vlaanderen	7,0%	4,8%	69,9%	6,6%	11,8%	21,4%	2.097
Vlaams-Brabant	5,9%	6,7%	5,4%	74,5%	3,0%	10,3%	1.012
West-Vlaanderen	2,1%	3,4%	12,9%	2,3%	79,4%	25,9%	2.535
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	9.786

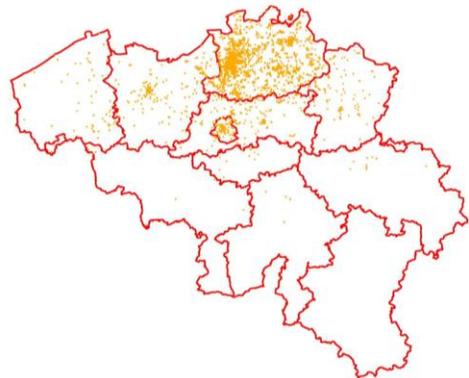
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

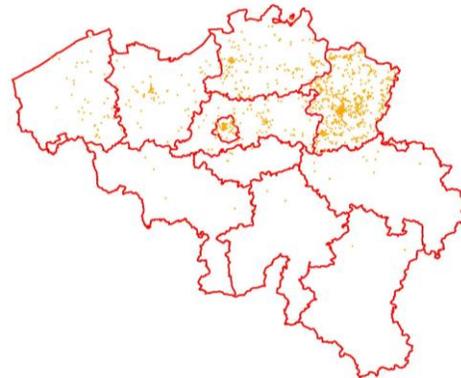
6.4.1. Geografische spreiding

GEOGRAFISCHE SPREIDING KLANTEN PER PROVINCIE

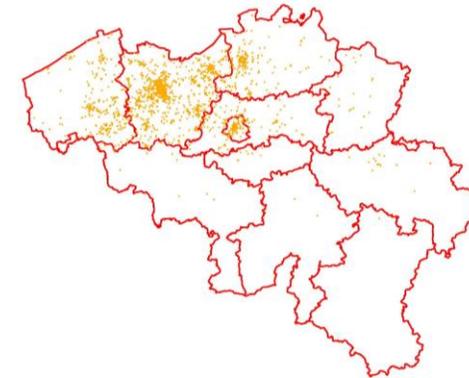
Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen

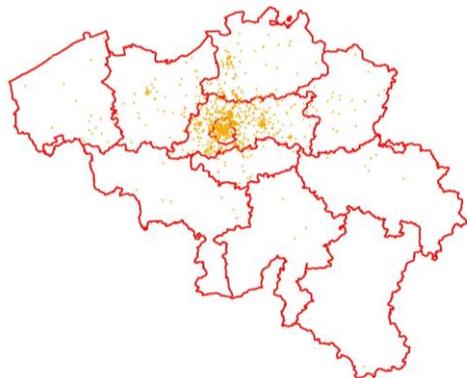
Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de maatwerkbedrijven in Limburg

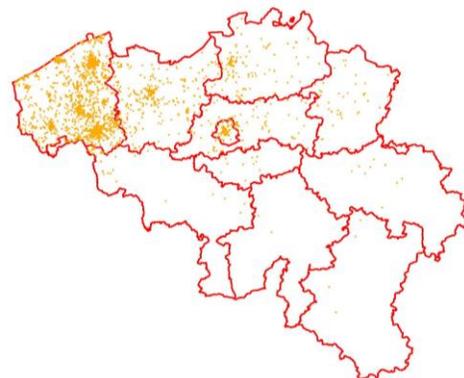
Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen

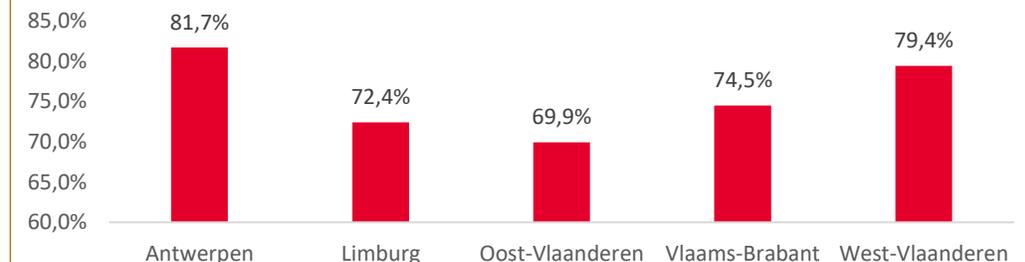
Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant

Geografische spreiding van de binnenlandse klanten van de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen

Aandeel Vlaamse klanten met maatschappelijke zetel in dezelfde provincie als het maatwerkbedrijf, 2019

* Lees de figuur als volgt: 81,7% van de Vlaamse klanten van de Antwerpse maatwerkbedrijven heeft zijn maatschappelijke zetel ook in de provincie Antwerpen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.1. Geografische spreiding

LEVERANCIERS

- Van alle unieke, Belgische leveranciers van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven heeft 92,4% zijn maatschappelijke zetel in Vlaanderen.
- Van deze unieke *Vlaamse* leveranciers van de 87 maatwerkbedrijven heeft 28,2% zijn maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen, 27,8% in de provincie Antwerpen, 21,3% in Oost-Vlaanderen, 11,9% in Limburg en 10,8% in Vlaams-Brabant.
- In vergelijking met de klanten, gaan maatwerkbedrijven voor hun leveranciers meer over de grenzen van de eigen provincie. Toch blijft het **aandeel leveranciers in de eigen provincie** groot. De provincies Antwerpen (69,5%) en West-Vlaanderen (68,6%) hebben het grootste aandeel Vlaamse leveranciers in de eigen provincie (*zie ook kaartjes op volgende dia*).

Geografische spreiding van de Vlaamse leveranciers van de Vlaamse maatwerkbedrijven							
Maatschappelijke zetel leveranciers	Provincie MWB					Vlaanderen	Aantal unieke Vlaamse leveranciers
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Antwerpen	69,5%	16,2%	15,6%	20,6%	10,2%	27,8%	2.688
Limburg	4,9%	63,0%	2,9%	4,6%	2,3%	11,9%	1.148
Oost-Vlaanderen	10,2%	6,1%	53,2%	14,3%	12,4%	21,3%	2.054
Vlaams-Brabant	9,4%	10,0%	10,0%	54,5%	6,5%	10,8%	1.045
West-Vlaanderen	6,0%	4,7%	18,3%	6,0%	68,6%	28,2%	2.718
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	9.653

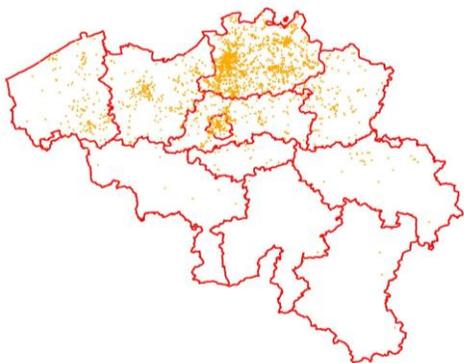
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

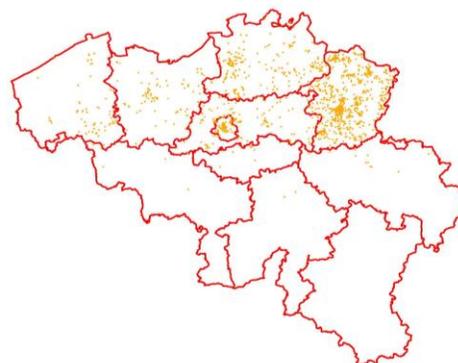
6.4.1. Geografische spreiding

GEOGRAFISCHE SPREIDING LEVERANCIERS PER PROVINCIE

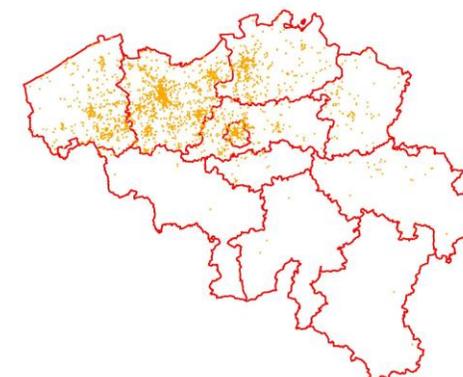
Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen

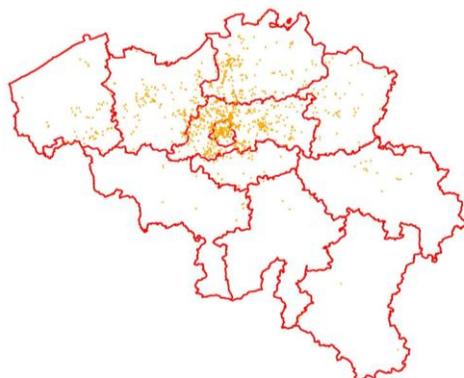
Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de maatwerkbedrijven in Limburg

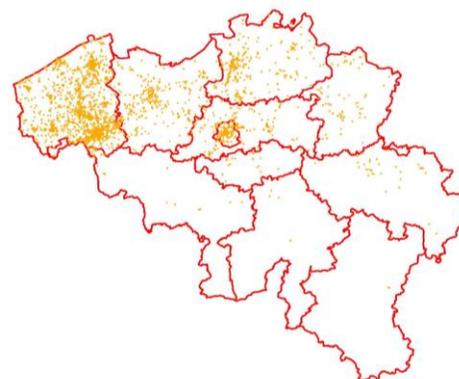
Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen

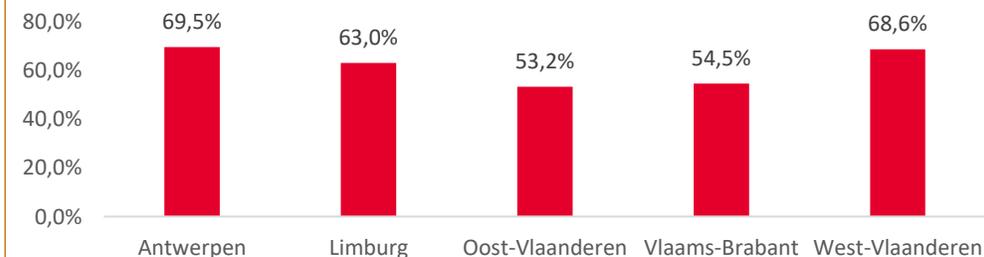
Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant

Geografische spreiding van de binnenlandse leveranciers van de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen

Aandeel Vlaamse leveranciers met maatschappelijke zetel in dezelfde provincie als het maatwerkbedrijf, 2019

* Lees de figuur als volgt: 53,2% van de Vlaamse leveranciers van de maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen heeft zijn maatschappelijke zetel ook in Oost-Vlaanderen

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.1. Geografische spreiding

ENCLAVE-KLANTEN

- Van alle unieke, Belgische enclave-klanten van de 87 deelnemende maatwerkbedrijven heeft 91,8% zijn maatschappelijke zetel in Vlaanderen.
- Van deze unieke *Vlaamse* enclave-klanten heeft 29,6% zijn maatschappelijke zetel in West-Vlaanderen, 28,7% in Oost-Vlaanderen, 21,3% in de provincie Antwerpen, 11,7% in Vlaams-Brabant en 8,6% in Limburg.
- Maatwerkbedrijven hebben een **groot aandeel enclave-klanten in de eigen provincie**. Net zoals bij de klanten zien we veruit het grootste aandeel enclave-klanten in de eigen provincie in de provincies Antwerpen (90,3%) en West-Vlaanderen (90,3%) (*zie ook kaartjes op volgende dia*).

Geografische spreiding van de Vlaamse enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven

Maatschappelijke zetel enclave-klanten	Provincie MWB					Vlaanderen	Aantal unieke Vlaamse klanten-enclaves
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Antwerpen	90,3%	12,9%	4,7%	12,2%	2,2%	21,3%	69
Limburg	1,6%	87,1%	0,0%	2,4%	1,1%	8,6%	28
Oost-Vlaanderen	3,2%	0,0%	77,4%	12,2%	4,3%	28,7%	93
Vlaams-Brabant	4,8%	0,0%	4,7%	73,2%	2,2%	11,7%	38
West-Vlaanderen	0,0%	0,0%	13,2%	0,0%	90,3%	29,6%	96
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	324

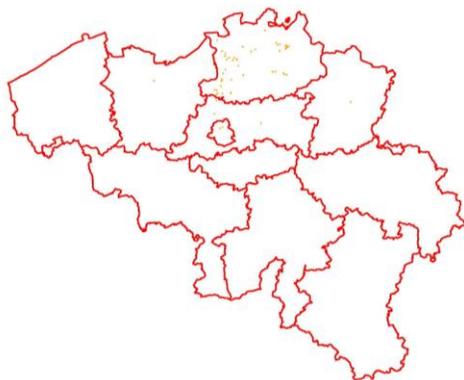
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

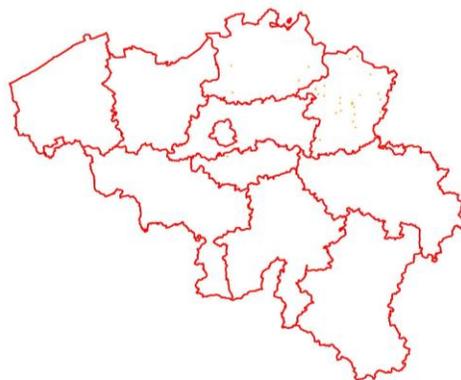
6.4.1. Geografische spreiding

GEOGRAFISCHE SPREIDING ENCLAVE-KLANTEN PER PROVINCIE

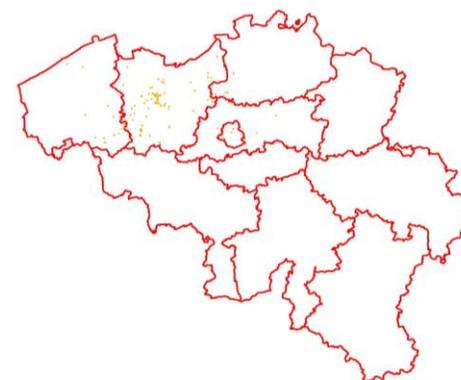
Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen

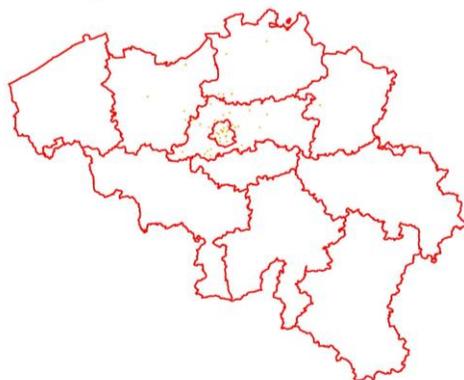
Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in Limburg

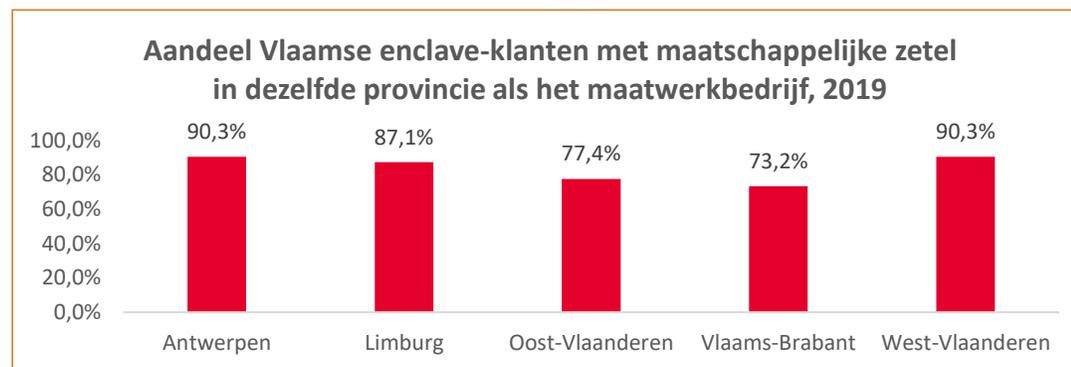
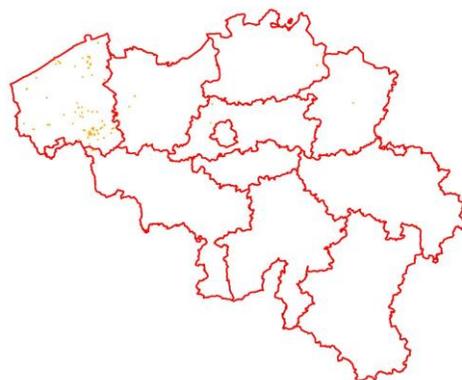
Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen

Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant

Geografische spreiding van de binnenlandse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen

* Lees de figuur als volgt: 87,1% van de Vlaamse enclave-klanten van de Limburgse maatwerkbedrijven heeft zijn maatschappelijke zetel ook in Limburg.

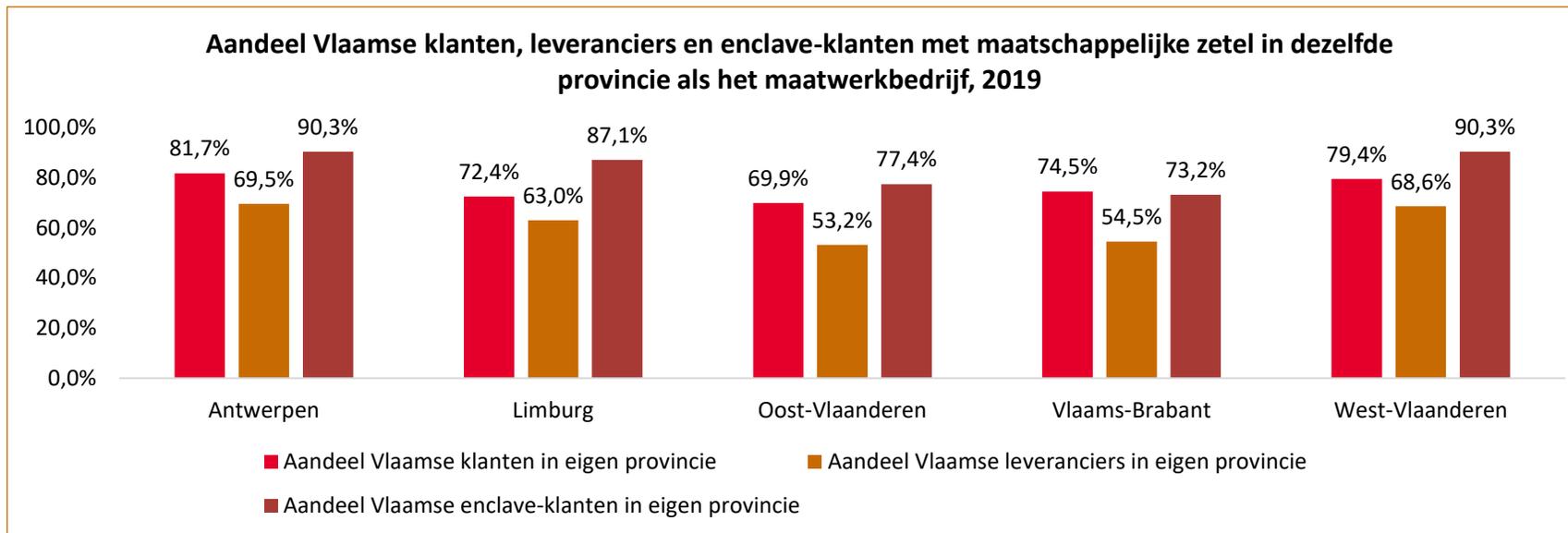
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.1. Geografische spreiding

GEOGRAFISCHE SPREIDING – SAMENVATTENDE FIGUUR

- Samenvattend stellen we vast dat maatwerkbedrijven zeer lokaal werken. De maatwerkbedrijven uit de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen hebben het grootste aandeel klanten, leveranciers en enclave-klanten uit de eigen provincie. In Oost-Vlaanderen is het aandeel klanten en het aandeel leveranciers uit de eigen provincie het laagst.
- Over de provincies heen is er een sterkere lokale verankering bij de klanten dan bij de leveranciers.

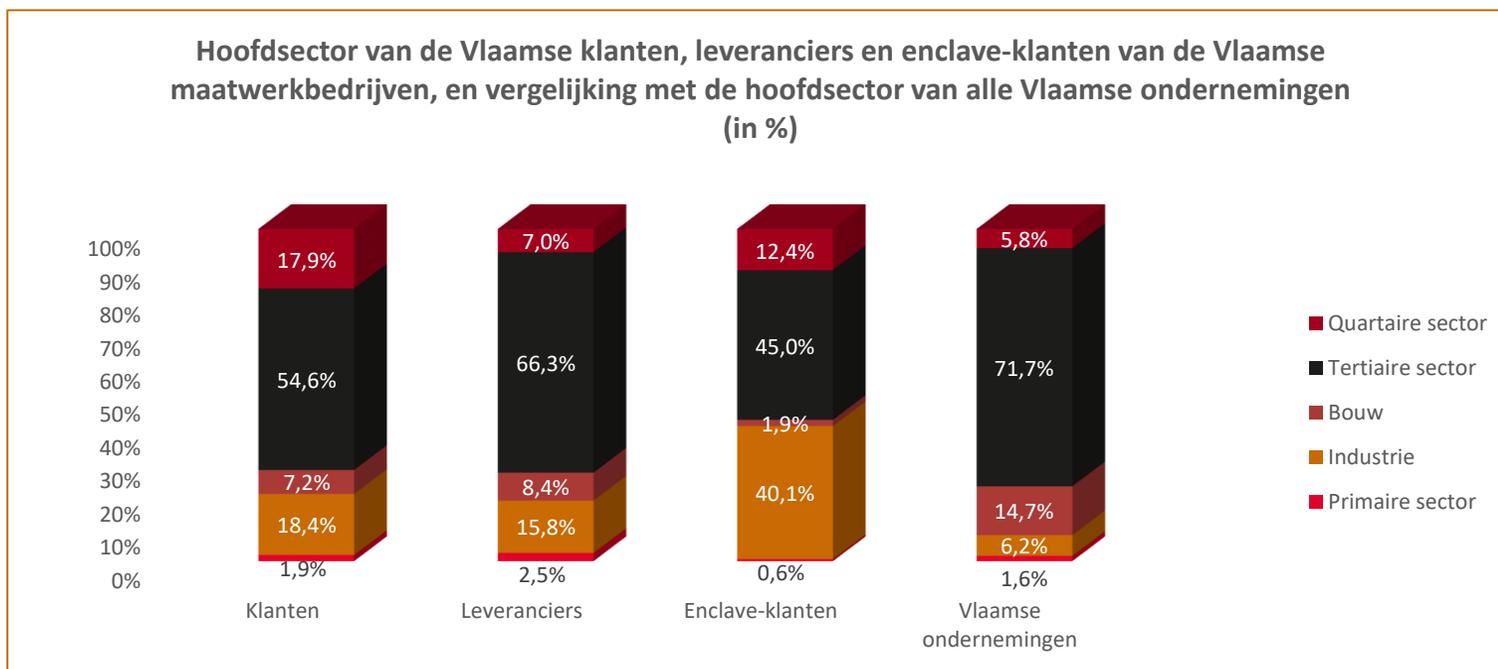
* Lees de figuur als volgt: 81,7% van de Vlaamse klanten, 69,5% van de Vlaamse leveranciers en 90,3% van de Vlaamse enclave-klanten van de Antwerpse maatwerkbedrijven hebben hun maatschappelijke zetel ook in de provincie Antwerpen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

- Zowel de klanten, leveranciers als enclave-klanten van maatwerkbedrijven behoren het vaakst tot de **tertiaire sector**.
- In vergelijking met alle Vlaamse ondernemingen die een jaarrekening neerleggen bij de NBB behoren de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten van maatwerkbedrijven relatief vaker tot de **industrie en de quataire sector** en relatief minder vaak tot de bouw of tertiaire sector. Klanten en leveranciers behoren ook iets vaker tot de primaire sector.

- Primaire sector = landbouw, jacht, bosbouw = NACEBEL-codes 01 tem 03
- Industrie = NACEBEL-codes 05 tem 39
- Bouw = NACEBEL-codes 41 tem 43
- Tertiaire sector = commerciële dienstverlening = NACEBEL-codes 45 tem 82 (excl. 72)+95+96+97
- Quataire sector = niet-commerciële dienstverlening = NACEBEL-codes 84 tem 99 (excl. 95, 96, 97)+72

* ondernemingen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

HOOFDSECTOR KLANTEN PER PROVINCIE

- In alle provincies is het aandeel van de tertiaire sector in het aantal klanten het grootst maar bij de groep van Vlaamse ondernemingen ligt dit aandeel echter nog veel hoger. De tertiaire sector is dus in alle provincies ondervertegenwoordigd in het aantal klanten. Dit geldt ook voor de bouwsector. Daarentegen wordt een oververtegenwoordiging van de industrie en quartaire sector bij de klanten in alle provincies vastgesteld.
  - Het aandeel van de industrie is het grootst bij de klanten van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven (24,1% tegenover 6,2% voor alle Vlaamse ondernemingen).
  - Het aandeel van de quartaire sector is het grootst bij de klanten van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant (23,6% tegenover 5,8% voor alle Vlaamse ondernemingen). Opgelet: in Vlaams-Brabant namen vooral de kleinere maatwerkbedrijven deel aan het onderzoek.
- De primaire sector is enkel oververtegenwoordigd bij de klanten van de West-Vlaamse en Limburgse maatwerkbedrijven (aandeel 3,1% respectievelijk 2,1% tegenover 1,6% bij alle Vlaamse ondernemingen).

Hoofdsector van de Vlaamse klanten, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met de hoofdsector van alle Vlaamse ondernemingen, 2019 (in %)

Hoofdsector *	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) klanten	Alle Vlaamse ondernemingen **
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Primaire sector	0,9%	2,1%	1,6%	0,9%	3,1%	1,9%	1,6%
Industrie	15,5%	21,1%	19,5%	13,5%	24,1%	18,4%	6,2%
Bouw	9,1%	5,1%	5,7%	5,2%	6,8%	7,2%	14,7%
Tertiaire sector	57,3%	53,8%	52,6%	56,9%	49,5%	54,6%	71,7%
Quartaire sector	17,1%	17,9%	20,7%	23,6%	16,6%	17,9%	5,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal aantal ondernemingen (waarvan sector gekend)	3.074	1.230	2.167	772	2.649	9.073	252.363

* Ondernemingen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

** Vlaamse ondernemingen: laatste jaar met rekening: 2019-2020-2021 / Statuut: actief of onbekend.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

HOOFDSECTOR LEVERANCIERS PER PROVINCIE

- Ook bij de Vlaamse leveranciers is het aandeel van de tertiaire sector in alle provincies het grootst, maar dit aandeel ligt (iets) lager dan in de groep van alle Vlaamse ondernemingen. Deze ondervertegenwoordiging van de tertiaire sector bij de leveranciers is het duidelijkst in West-Vlaanderen (64,6% tegenover 71,7% in de groep van alle Vlaamse ondernemingen) en is beperkt in de andere provincies.
- De oververtegenwoordiging van de industrie en van de quartaire sector, en de ondervertegenwoordiging van de bouw wordt in alle provincies vastgesteld.
  - Het aandeel van de industrie is het grootst bij de leveranciers van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven (18,5% tegenover 6,2% voor alle Vlaamse ondernemingen).
  - Het aandeel van de quartaire sector is het grootst bij de leveranciers van de maatwerkbedrijven in Limburg (8,1% tegenover 5,8% voor alle Vlaamse ondernemingen).
- De primaire sector is oververtegenwoordigd bij de leveranciers van de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen, Limburg en Oost-Vlaanderen.

Hoofdsector van de Vlaamse leveranciers, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met de hoofdsector van alle Vlaamse ondernemingen, 2019 (in %)							
Hoofdsector *	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) leveranciers	Alle Vlaamse ondernemingen **
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Primaire sector	1,4%	2,5%	2,1%	1,7%	2,8%	2,5%	1,6%
Industrie	14,6%	13,2%	15,9%	12,6%	18,5%	15,8%	6,2%
Bouw	7,6%	7,7%	7,4%	6,7%	7,4%	8,4%	14,7%
Tertiaire sector	69,4%	68,4%	68,2%	71,0%	64,6%	66,3%	71,7%
Quartaire sector	7,0%	8,1%	6,4%	7,9%	6,6%	7,0%	5,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal aantal ondernemingen (waarvan sector gekend)	2.929	1.463	2.871	1.012	3.308	9.266	252.363

* Ondernemingen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

** Vlaamse ondernemingen: laatste jaar met rekening: 2019-2020-2021 / Statuut: actief of onbekend.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

HOOFDSECTOR ENCLAVE-KLANTEN PER PROVINCIE

- Bij de enclave-klanten wordt een sterke oververtegenwoordiging van de industrie en van de quartaire sector en een sterke ondervertegenwoordiging van de bouw en van de tertiaire sector in alle provincies vastgesteld. Toch zijn er nog grote verschillen tussen de provincies vast te stellen:
  - Het aandeel van de industrie bij de enclave-klanten varieert van 50% in West-Vlaanderen tot 26,8% in Vlaams-Brabant.
  - Het aandeel van de quartaire sector varieert van 19,7% bij de enclave-klanten in Antwerpen tot 7,5% bij de enclave-klanten in Oost-Vlaanderen.

Hoofdsector van de Vlaamse enclave-klanten, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met de hoofdsector van alle Vlaamse ondernemingen (in %)							
Hoofdsector	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) enclave-klanten	Alle Vlaamse ondernemingen
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Primaire sector	1,6%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	1,6%
Industrie	32,8%	38,7%	40,6%	26,8%	50,0%	40,1%	6,2%
Bouw	0,0%	0,0%	3,8%	2,4%	1,1%	1,9%	14,7%
Tertiaire sector	45,9%	45,2%	48,1%	53,7%	39,1%	45,0%	71,7%
Quartaire sector	19,7%	12,9%	7,5%	17,1%	9,8%	12,4%	5,8%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Totaal aantal ondernemingen (waarvan sector gekend)	61	31	106	41	92	322	252.363

* Ondernemingen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

** Vlaamse ondernemingen: laatste jaar met jaarrekening: 2019-2020-2021 / Statuut: actief of onbekend.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

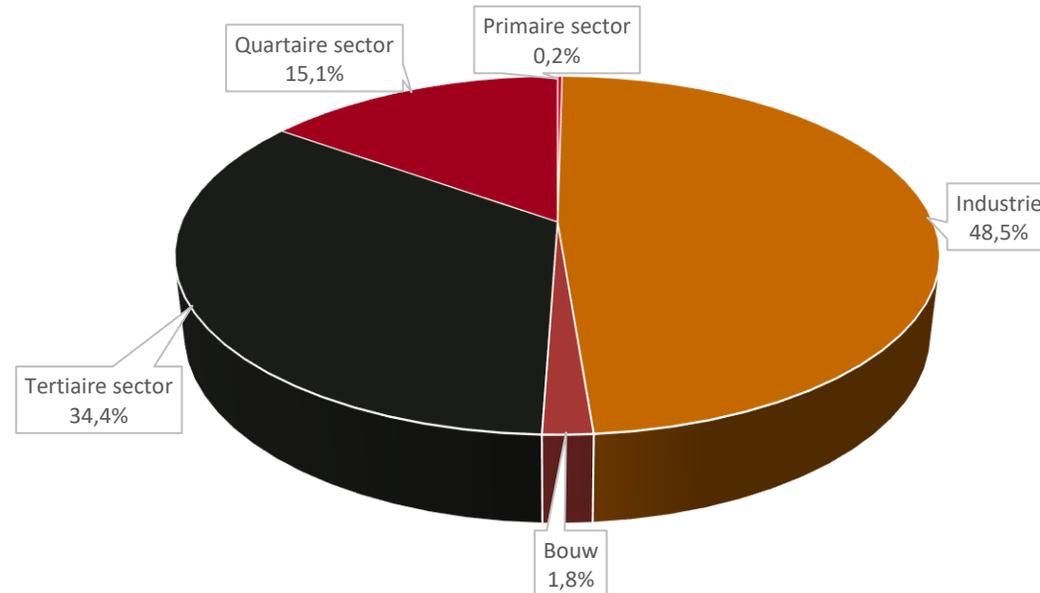
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE VERKOPEN AAN VLAAMSE KLANTEN

- In 2019 verkochten de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven voor een bedrag van **290,7 miljoen euro** (excl. btw) aan Vlaamse klanten.
- De maatwerkbedrijven verkopen vooral aan de industrie en de tertiaire sector: **48,5%** van de verkopen in Vlaanderen gaat naar klanten in de **industrie**, **34,4%** naar klanten in de **tertiaire sector** en **15,1%** naar klanten in de **quartaire sector**. Er wordt maar een heel klein aandeel verkocht aan klanten in de bouw of primaire sector.

Verdeling van de verkopen in Vlaanderen, naar hoofdsector, 2019 (in %)

* Verkopen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten. Het betreft slechts 1% van alle verkopen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

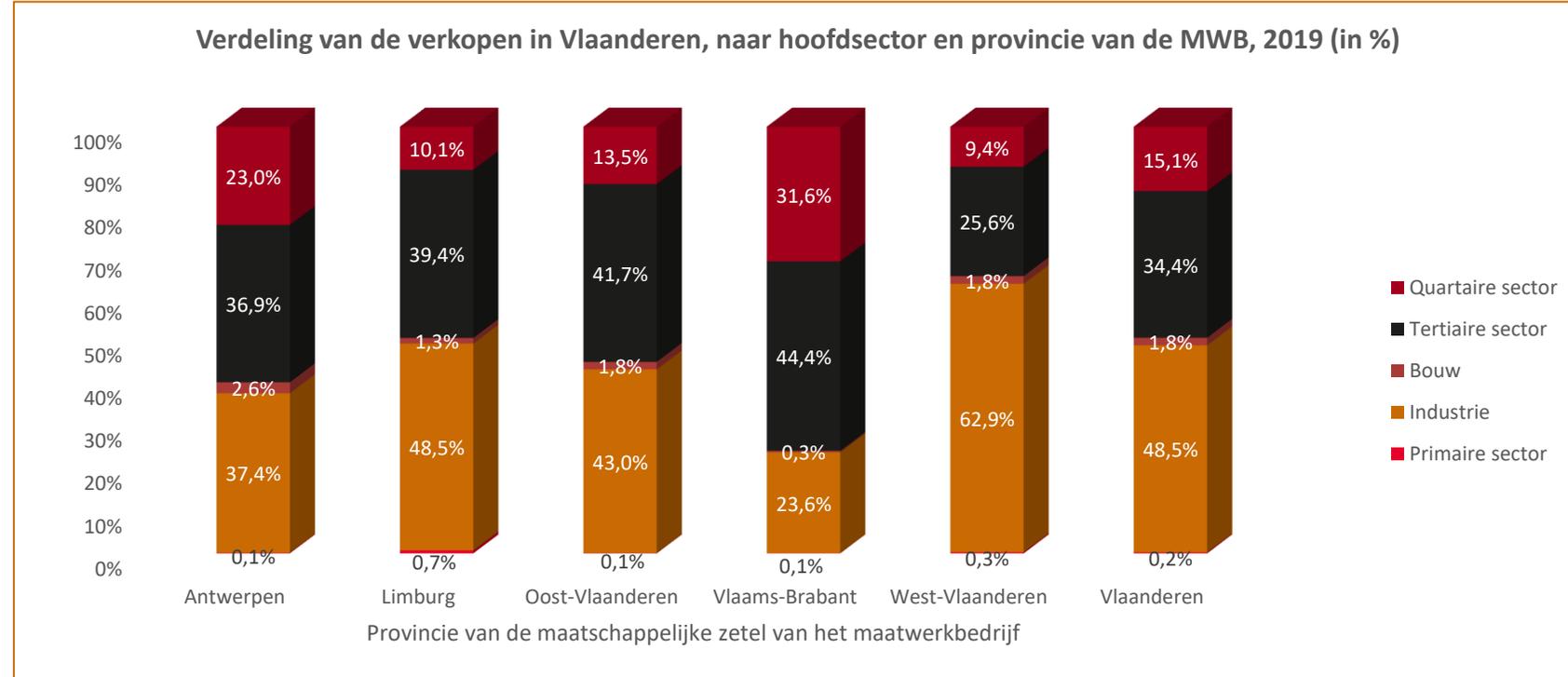
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE VERKOPEN AAN VLAAMSE KLANTEN, CIJFERS PER PROVINCIE

- Er zijn sterke verschillen naargelang de provincie van de maatwerkbedrijven. In West-Vlaanderen verkopen de maatwerkbedrijven relatief meer aan de industrie dan in de andere provincies. Maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant verkopen relatief meer aan de tertiaire en quartaire sector.

- Provincie Antwerpen:** aandeel industrie (37,4%) en aandeel tertiair (36,9%) in totaal van de verkopen is ongeveer gelijk; ook relatief groot aandeel quartaire sector (23%).
- Limburg:** bijna de helft van de verkopen (48,5%) situeert zich binnen de industrie. Aandeel tertiaire sector ligt ook hoger dan in Vlaanderen. Aandeel quartaire sector in de verkopen is beperkt.
- Oost-Vlaanderen:** aandeel industrie (43%) en tertiair (41,7%) ongeveer even groot.
- Vlaams-Brabant:** groot aandeel tertiaire sector (44,4%) en veel groter aandeel quartaire sector (31,6%) dan in de andere provincies.
- West-Vlaanderen:** zeer sterke gerichtheid op de industrie (62,9%). Aandeel tertiaire en quartaire sector is beperkt.

* Verkopen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten. Het betreft slechts 1% van de verkopen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

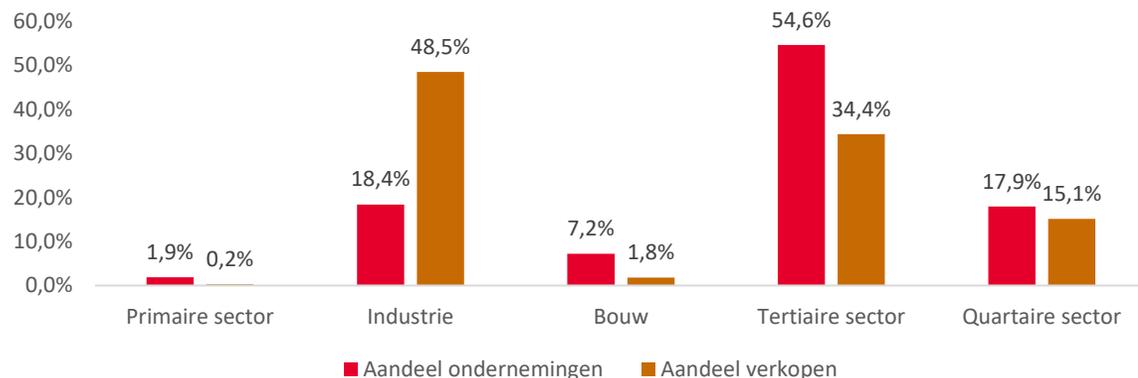
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

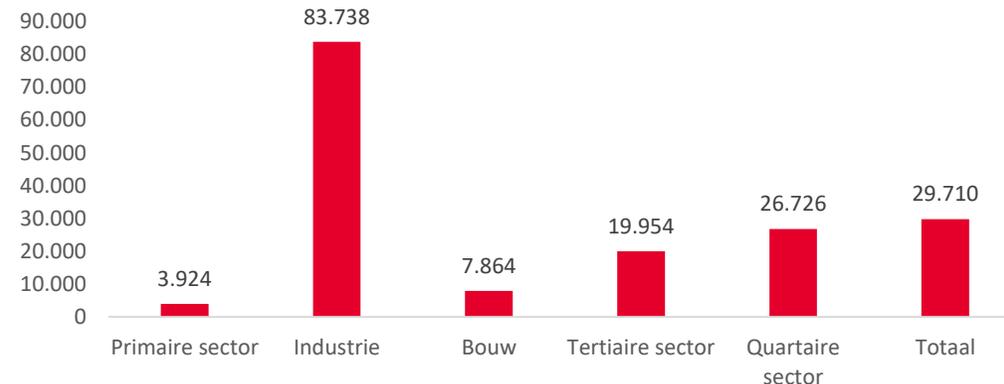
GEMIDDELD VERKOOPBEDRAG PER VLAAMSE KLANT

- De verdeling van het aantal Vlaamse klanten naar sector wijkt sterk af van de verdeling van de verkopen naar sector. De industriële verkopen zijn bv. veel sterker vertegenwoordigd dan de industriële klanten. In de tertiaire sector en bouw stellen we het omgekeerde vast.
- Hieruit volgt dat maatwerkbedrijven **aan klanten uit de industrie gemiddeld grotere bedragen verkopen dan aan klanten uit de tertiaire sector.**
- Gemiddeld wordt voor een bedrag van bijna 30.000 euro per klant verkocht. In de industrie ligt het gemiddeld verkoopbedrag per klant zelfs op bijna 84.000 euro.

Verdeling van het aantal Vlaamse klanten van de Vlaamse MWB en de verkopen aan die klanten, naar hoofdsector, Vlaanderen, 2019

Gemiddeld verkoopbedrag per Vlaamse klant van de Vlaamse MWB, naar hoofdsector, 2019 (in euro en excl. btw)

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

GEMIDDELD VERKOOPBEDRAG PER VLAAMSE KLANT, CIJFERS PER PROVINCIE

- De gemiddelde verkoopbedragen variëren sterk tussen de provincies. Opgelet: omwille van de onvolledige respons in de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant zijn de cijfers in onderstaande tabel puur indicatief. Zeker voor Vlaams-Brabant, waar vooral de kleinere maatwerkbedrijven hebben deelgenomen, kunnen de cijfers een vertekend beeld geven.

Gemiddeld verkoopbedrag per Vlaamse klant, naar hoofdsector en provincie van het maatwerkbedrijf, 2019 (in euro en excl. btw)						
Hoofdsector	Provincie MWB					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Primaire sector	3.006	7.318	1.719	1.920	3.864	3.924
Industrie	47.686	51.028	63.247	55.318	111.607	83.738
Bouw	5.585	5.727	8.905	2.101	11.296	7.864
Tertiaire sector	12.729	16.235	22.741	24.633	22.151	19.954
Quartaire sector	26.631	12.542	18.668	42.250	24.173	26.726
Totaal	18.913	21.367	26.845	28.396	39.820	29.710

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

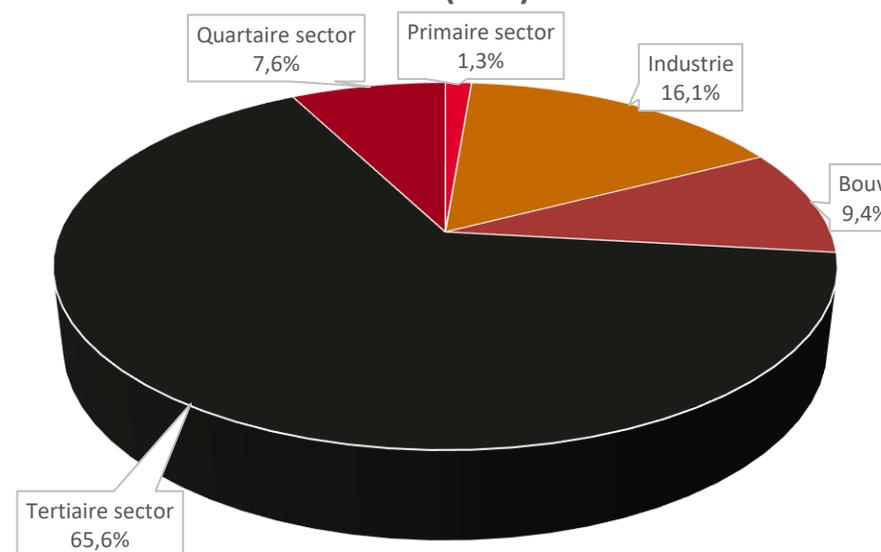
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE AANKOPEN BIJ VLAAMSE LEVERANCIERS

- In 2019 kochten de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven voor een bedrag van **203,6 miljoen euro** (excl. btw) aan bij Vlaamse leveranciers.
- **65,6%** van de aankopen in Vlaanderen wordt gedaan bij leveranciers uit de **tertiaire sector**, 16,1% bij leveranciers uit de industrie, 9,4% bij leveranciers uit de bouw en 7,6% bij leveranciers uit de quataire sector.

Verdeling van de aankopen door MWB in Vlaanderen, naar hoofdsector, 2019 (in %)

* Aankopen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten. Het betreft slechts 2% van alle aankopen.

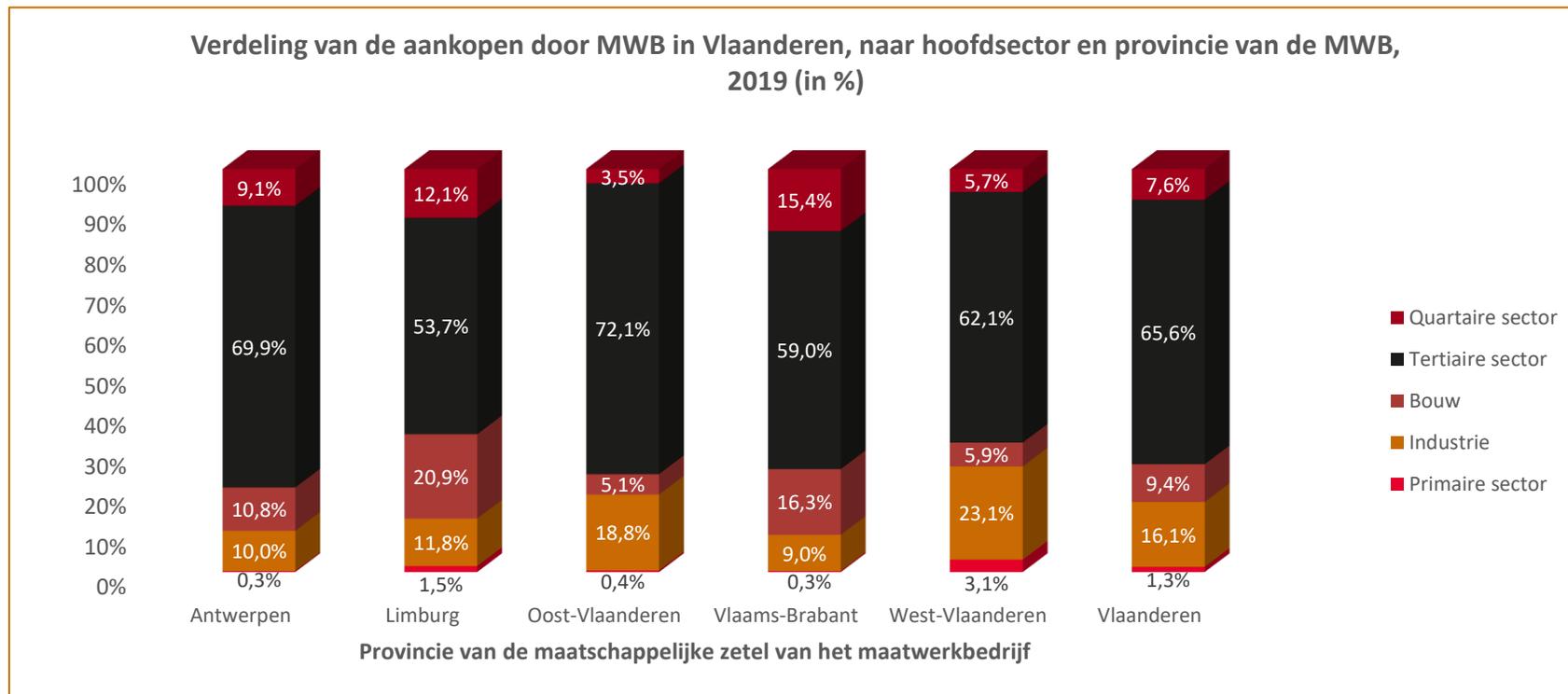
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE AANKOPEN BIJ VLAAMSE LEVERANCIERS, CIJFERS PER PROVINCIE

- De verdeling van de aankopen over de hoofdsectoren verschilt naargelang de provincie van de maatwerkbedrijven. In alle provincies, met Oost-Vlaanderen en Antwerpen op kop, kopen de MWB het meest aan bij de tertiaire sector. In Limburg en Vlaams-Brabant kopen MWB relatief meer aan in de bouwsector dan in de andere provincies. In West-Vlaanderen kopen MWB verhoudingsgewijs meer aan in de industrie.
- Meer in detail:
  - **Provincie Antwerpen:** hoog aandeel tertiaire sector in de aankopen (69,9%), laag aandeel industrie (10%).
  - **Limburg:** relatief hoog aandeel van de bouw (20,9%) en relatief laag aandeel van de tertiaire sector (53,7%) in vergelijking met de andere provincies.
  - **Oost-Vlaanderen:** hoog aandeel tertiaire sector in de aankopen (72,1%). Aandeel quataire sector in de aankopen is aanzienlijk lager dan in de andere provincies.
  - **Vlaams-Brabant:** groter aandeel van de quataire sector (15,4%) in de aankopen dan in de andere provincies. Aandeel bouw ook relatief groot.
  - **West-Vlaanderen:** veel groter aandeel van de industrie in de aankopen (23,1%) dan in de andere provincies.

* Aankopen waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten. Het betreft slechts 2% van de aankopen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

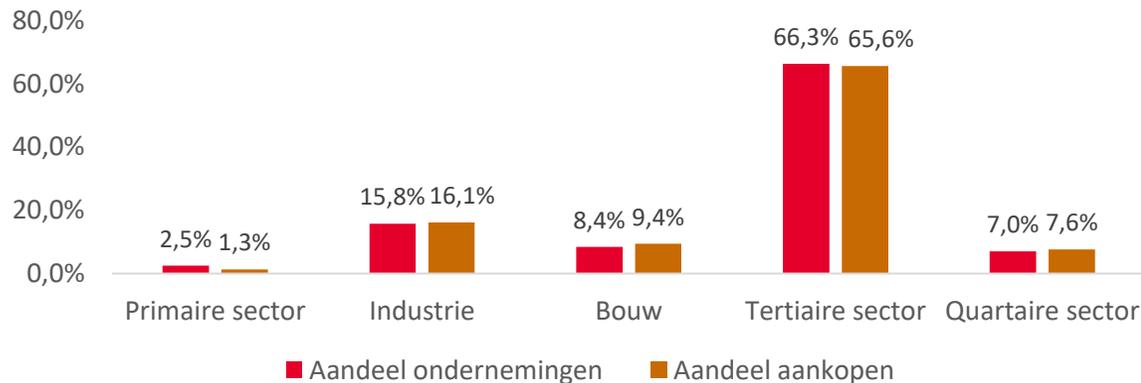
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

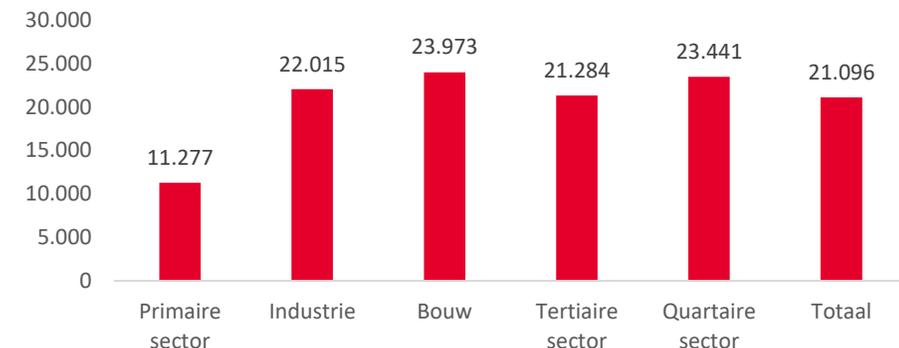
GEMIDDELD AANKOOPBEDRAG PER VLAAMSE LEVERANCIER

- De verdeling van het aantal Vlaamse leveranciers naar sector wijkt nauwelijks af van de verdeling van de aankopen naar sector. In de primaire sector is de afwijking het grootst (aandeel van de sector in het aantal ondernemingen is groter dan in de aankopen waardoor het gemiddeld aankoopbedrag lager is dan in de andere sectoren).
- Gemiddeld wordt voor een bedrag van ongeveer 21.000 euro per leverancier aangekocht.
- De gemiddelde aankoopbedragen per Vlaamse leverancier verschillen niet sterk tussen de verschillende hoofdsectoren. De primaire sector is hierop een uitzondering (gemiddeld aankoopbedrag = 11.277 euro).

Verdeling van het aantal Vlaamse leveranciers van de Vlaamse MWB en de aankopen bij die leveranciers, naar hoofdsector, Vlaanderen, 2019

Gemiddeld aankoopbedrag per Vlaamse leverancier van de Vlaamse MWB, 2019 (in euro en excl. btw)

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

GEMIDDELD AANKOOPBEDRAG PER VLAAMSE LEVERANCIER, CIJFERS PER PROVINCIE

- Net zoals de gemiddelde verkoopbedragen variëren ook de gemiddelde aankoopbedragen sterk tussen de provincies. Opnieuw zijn de cijfers puur indicatief.

Gemiddeld aankoopbedrag per Vlaamse leverancier, naar hoofdsector en provincie van het maatwerkbedrijf, 2019 (in euro en excl. btw)

Hoofdsector	Provincie MWB					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Primaire sector	3.791	7.041	2.997	2.834	20.503	11.277
Industrie	13.691	10.790	17.916	12.069	23.636	22.015
Bouw	28.423	32.654	10.347	41.250	15.161	23.973
Tertiaire sector	20.145	9.454	16.010	14.118	18.192	21.284
Quartaire sector	26.173	17.864	8.426	33.039	16.344	23.441
Totaal	19.467	11.848	14.771	16.274	18.976	21.096

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

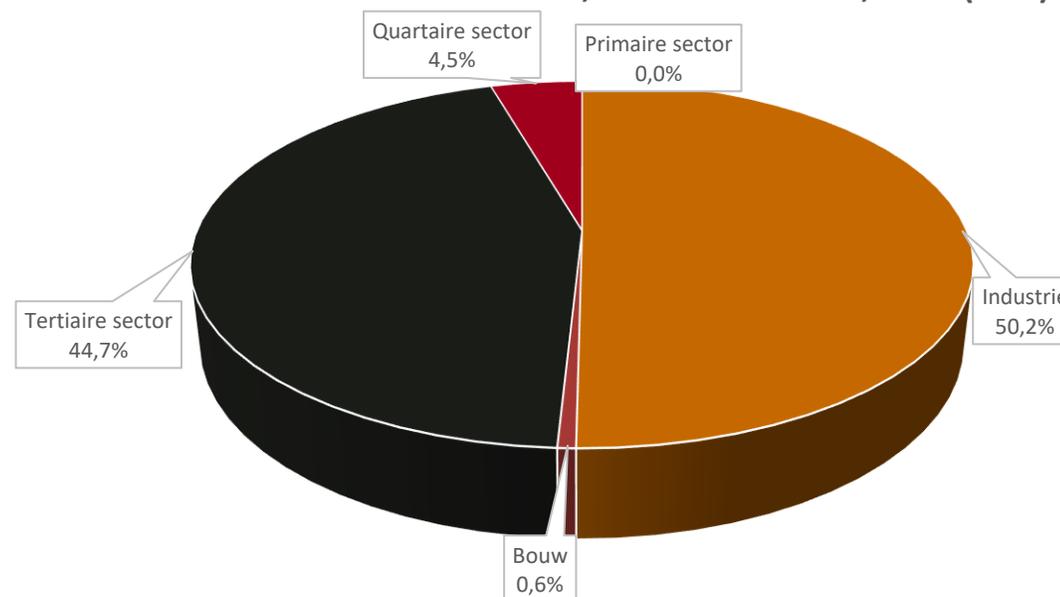
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE OMZET GEREALISEERD BIJ VLAAMSE ENCLAVE-KLANTEN

- In 2019 realiseerden de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven **49 miljoen euro** (excl. btw) omzet bij Vlaamse enclave-klanten.
- **50,2%** van deze omzet werd gerealiseerd bij enclave-klanten in de **industrie** en **44,7%** bij enclave-klanten in de **tertiaire sector**.

Verdeling van de omzet gerealiseerd door de Vlaamse MWB bij enclave-klanten in Vlaanderen, naar hoofdsector, 2019 (in %)

* Omzet gerealiseerd bij enclave-klanten waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

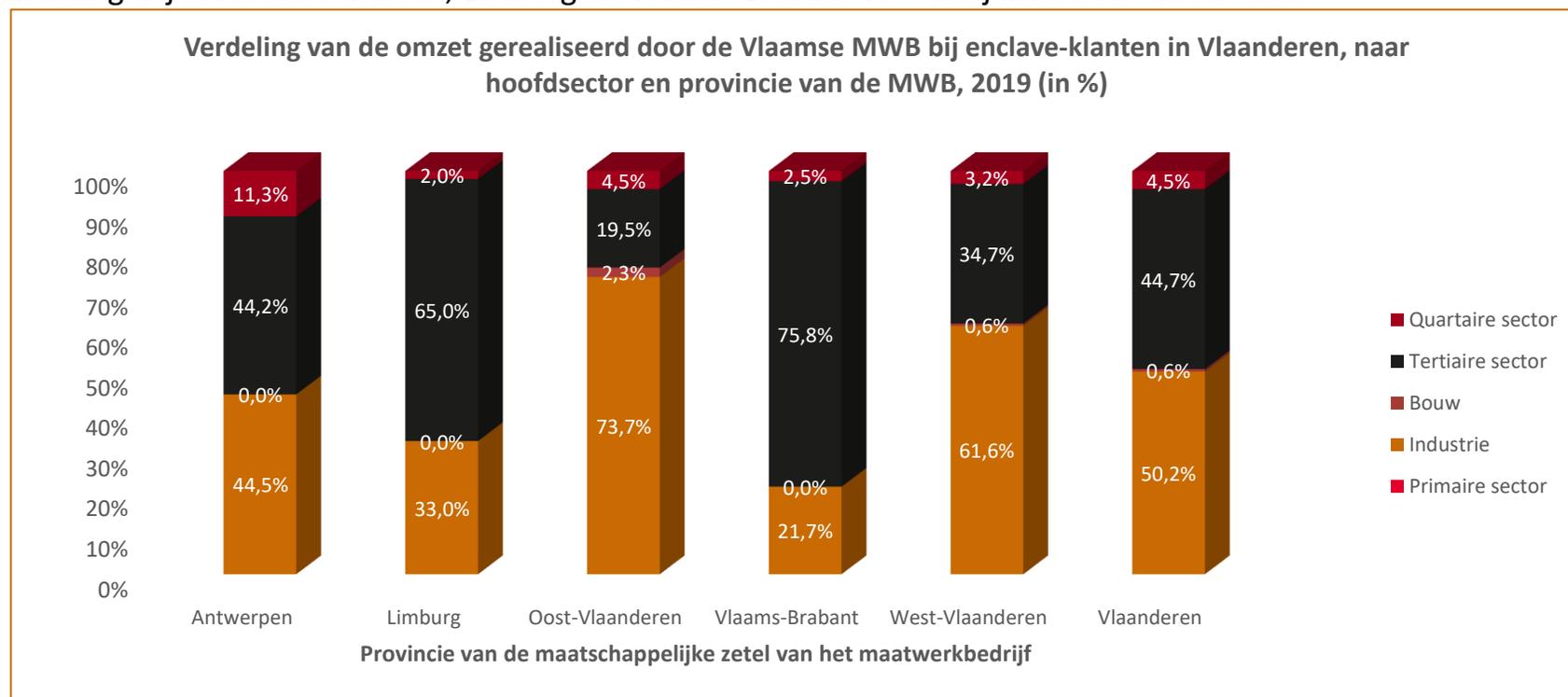
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

WAARDE VAN DE OMZET GEREALISEERD BIJ VLAAMSE ENCLAVE-KLANTEN, CIJFERS PER PROVINCIE

- De verdeling over de hoofdsectoren van de omzet gerealiseerd bij enclave-klanten verschilt sterk tussen de provincies. Oost- en West-Vlaanderen halen vooral omzet uit enclavewerking bij industriële klanten, Limburg en Vlaams-Brabant vooral bij klanten in de tertiaire sector. In de provincie Antwerpen is het aandeel van de quataire sector groter dan in de andere provincies.

* Omzet gerealiseerd bij enclave-klanten waarvan de sector niet gekend is, worden buiten beschouwing gelaten.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

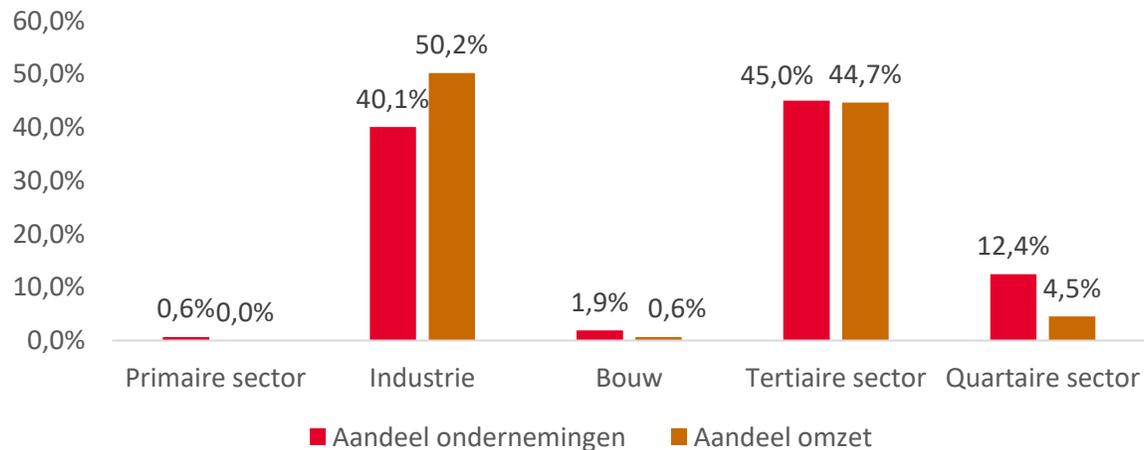
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.2. Hoofdsector

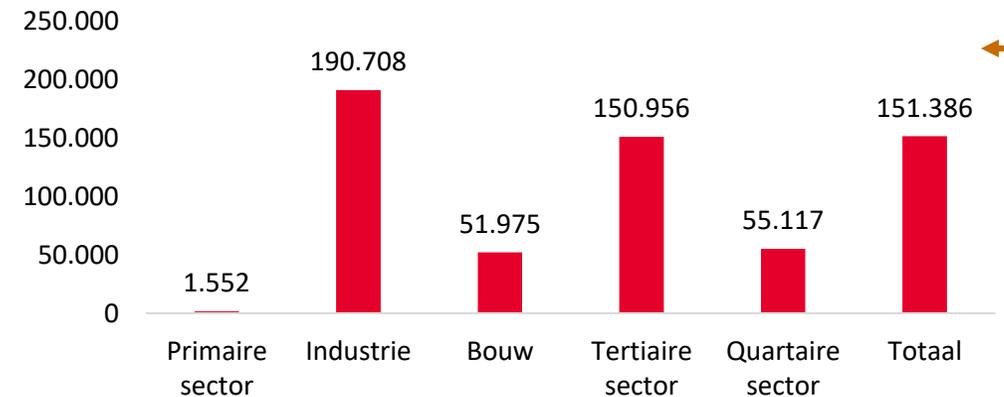
GEMIDDELDE OMZET GEREALISEERD BIJ VLAAMSE ENCLAVE-KLANTEN

- Het aandeel van de industriële enclave-klanten ligt duidelijk lager dan het aandeel van de omzet gerealiseerd bij deze klanten. Het omgekeerde is het geval bij de quataire sector en de bouw.
- **Gemiddeld wordt per enclave-klant circa 151.000 euro omzet gerealiseerd.** Dit is ook ongeveer het gemiddeld bedrag dat gerealiseerd wordt bij enclave-klanten in de tertiaire sector. Bij de enclave-klanten in de industrie loopt het gemiddeld bedrag echter op tot circa 191.000 euro. In de bouwsector (52.000 euro) en de quataire sector (55.000 euro) ligt het gemiddeld omzetbedrag per enclave-klant aanzienlijk lager.

Verdeling van het aantal Vlaamse enclave-klanten van de Vlaamse MWB en van de omzet gerealiseerd bij die klanten, naar hoofdsector, Vlaanderen, 2019

Gemiddelde omzet gerealiseerd door de Vlaamse MWB per Vlaamse enclave-klant, naar hoofdsector, 2019 (in euro en excl. btw)

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

VERKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK

- Zoals reeds vermeld, realiseerden de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven in 2019 voor 290,7 miljoen euro verkopen in Vlaanderen.
- De bedrijfstak waaraan het meest werd verkocht is de **'groothandel en handelsbemiddeling'** (38,9 miljoen euro of 13,4% van de totale verkopen van deze maatwerkbedrijven). De sectoren **'vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen'** en **'openbaar bestuur'** vervolledigen de top 3.

Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven het grootste verkoopbedrag realiseren in Vlaanderen, 2019		
Rang	Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	38.880.900
2	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	31.086.130
3	Openbaar bestuur	22.678.622
4	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	18.398.764
5	Voeding	17.070.148
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		128.114.564
Totale verkopen in Vlaanderen		290.745.417
Aandeel top 5 in totale verkopen		44,1%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

VERKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- De volgende tabellen geven de **top 5 bedrijfstakken** weer waar de maatwerkbedrijven het grootste verkoopbedrag realiseren, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019.

Rang	MWB in provincie Antwerpen	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Openbaar bestuur	7.468.148
2	Groothandel en handelsbemiddeling	5.539.913
3	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	4.415.919
4	Transport, logistiek en post	4.350.150
5	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	4.304.629
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		26.078.759
Totale verkopen in Vlaanderen		61.486.371
Aandeel top 5 in totale verkopen		42,4%

Rang	MWB in Limburg	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Garagewezen	3.284.957
2	Voeding	2.131.056
3	Transport, logistiek en post	2.029.381
4	Groothandel en handelsbemiddeling	1.996.318
5	Vervaardiging van meubelen	1.978.445
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		11.420.156
Totale verkopen in Vlaanderen		27.350.155
Aandeel top 5 in totale verkopen		41,8%

Rang	MWB in Oost-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	18.240.440
2	Openbaar bestuur	5.588.461
3	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	5.132.748
4	Voeding	4.611.205
5	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	2.860.083
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		36.432.938
Totale verkopen in Vlaanderen		63.112.772
Aandeel top 5 in totale verkopen		57,7%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

VERKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven het grootste verkoopbedrag realiseren, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019

Rang	MWB in Vlaams-Brabant	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	5.688.576
2	Kleinhandel	3.726.010
3	Transport, logistiek en post	2.925.577
4	Groothandel en handelsbemiddeling	2.385.973
5	Openbaar bestuur	1.635.185
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		16.361.320
Totale verkopen in Vlaanderen		24.591.099
Aandeel top 5 in totale verkopen		66,5%

Opgelet: in Vlaams-Brabant namen een aantal grotere maatwerkbedrijven niet deel aan het onderzoek. Resultaten zijn dus niet representatief voor alle maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant.

Rang	MWB in West-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Verkopen (in euro)
1	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	20.446.296
2	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	13.324.869
3	Rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening	10.840.801
4	Groothandel en handelsbemiddeling	10.718.256
5	Openbaar bestuur	6.635.949
Totaal verkopen binnen bedrijfstakken top 5		61.966.170
Totale verkopen in Vlaanderen		114.205.020
Aandeel top 5 in totale verkopen		54,3%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

AANKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK

- In 2019 kochten de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven voor 203,6 miljoen euro aan bij leveranciers in Vlaanderen.
- De bedrijfstak waar de maatwerkbedrijven de meeste aankopen deden is 'groothandel en handelsbemiddeling' (51,9 miljoen euro of 25,5% van de totale aankopen van deze maatwerkbedrijven). De 'administratieve en ondersteunende diensten'* waren in 2019 goed voor 38,5 miljoen euro aankopen.

Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven het grootste bedrag bij aankopen in Vlaanderen, 2019		
Rang	Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	51.940.037
2	Administratieve en ondersteunende diensten	38.541.701
3	Bouw	18.722.983
4	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	9.879.802
5	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	7.295.627
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		126.380.150
Totale aankopen in Vlaanderen		203.636.475
Aandeel top 5 in totale aankopen		62,1%

* Tot de administratieve en ondersteunende diensten (NACEBEL-codes 77 tem 82) behoren: verhuur en lease (77), terbeschikkingstelling van personeel (78), reisbureaus, reisorganisatoren, reserveringsbureaus en aanverwante (79), beveiligings- en opsporingsdiensten (80), diensten in verband met gebouwen, landschapsverzorging (81), administratieve en ondersteunende activiteiten ten behoeve van kantoren en overige zakelijke activiteiten (82).

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

AANKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven het grootste bedrag bij aankopen, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019

Rang	MWB in provincie Antwerpen	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Administratieve en ondersteunende diensten	20.312.836
2	Groothandel en handelsbemiddeling	10.022.453
3	Bouw	6.309.810
4	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	3.988.747
5	Rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening	2.095.766
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		42.729.613
Totale aankopen in Vlaanderen		59.335.111
Aandeel top 5 in totale aankopen		72,0%

Rang	MWB in Limburg	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Bouw	3.689.912
2	Groothandel en handelsbemiddeling	3.065.081
3	Administratieve en ondersteunende diensten	2.484.560
4	Onderwijs	1.328.365
5	Garagewezen	991.238
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		18.020.697
Totale aankopen in Vlaanderen		29.579.854
Aandeel top 5 in totale aankopen		60,9%

Rang	MWB in Oost-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	17.849.030
2	Administratieve en ondersteunende diensten	3.371.601
3	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	2.736.811
4	Bouw	2.203.819
5	Garagewezen	1.942.143
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		28.103.404
Totale aankopen in Vlaanderen		44.045.980
Aandeel top 5 in totale aankopen		63,8%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

AANKOPEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven het grootste bedrag bij aankopen, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019

Rang	MWB in Vlaams-Brabant	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	3.136.702
2	Administratieve en ondersteunende diensten	2.869.961
3	Bouw	2.804.966
4	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.991.632
5	Garagewezen	745.100
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		11.548.361
Totale aankopen in Vlaanderen		17.299.726
Aandeel top 5 in totale aankopen		66,8%

Rang	MWB in West-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Aankopen (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	17.866.771
2	Administratieve en ondersteunende diensten	9.502.743
3	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	5.102.778
4	Bouw	3.714.476
5	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	2.604.278
Totaal aankopen binnen bedrijfstakken top 5		38.791.046
Totale aankopen in Vlaanderen		64.934.961
Aandeel top 5 in totale aankopen		59,7%

Opgelet: in Vlaams-Brabant namen een aantal grotere maatwerkbedrijven niet deel aan het onderzoek. Resultaten zijn dus niet representatief voor alle maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

OMZET BIJ ENCLAVE-KLANTEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK

- In 2019 realiseerden de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven 49 miljoen euro omzet bij enclave-klanten in Vlaanderen.
- De grootste omzet werd gerealiseerd in de bedrijfstakken 'transport, logistiek en post', 'groothandel en handelsbemiddeling' en 'metallurgie en vervaardiging van metaalproducten'.

Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven de grootste omzet uit enclavewerking realiseren in Vlaanderen, 2019		
Rang	Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Transport, logistiek en post	9.134.103
2	Groothandel en handelsbemiddeling	6.947.122
3	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	4.442.841
4	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	3.810.669
5	Voeding	3.480.528
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		27.815.262
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		49.049.053
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		56,7%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

OMZET BIJ ENCLAVE-KLANTEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven de grootste omzet uit enclave-werking realiseren, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019

Rang	MWB in provincie Antwerpen	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Transport, logistiek en post	3.356.312
2	Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten	1.108.022
3	Menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	909.336
4	Vervaardiging van chemische producten	760.803
5	Papier en karton	489.184
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		6.623.656
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		8.350.905
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		79,3%

Rang	MWB in Limburg	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Garagewezen	2.509.502
2	Transport, logistiek en post	1.835.768
3	Voeding	1.717.179
4	Kleinhandel	1.168.115
5	Groothandel en handelsbemiddeling	638.867
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		7.869.431
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		9.461.070
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		83,2%

Rang	MWB in Oost-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	2.219.898
2	Drank	1.158.070
3	Groothandel en handelsbemiddeling	858.700
4	Rubber- en kunststofnijverheid	802.391
5	Transport, logistiek en post	676.637
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		5.715.696
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		9.712.315
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		58,8%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.3. Belangrijkste bedrijfstakken

OMZET BIJ ENCLAVE-KLANTEN IN VLAANDEREN, NAAR BEDRIJFSTAK EN PER PROVINCIE

- Top 5 bedrijfstakken waar de maatwerkbedrijven de grootste omzet uit enclave-werking realiseren, per provincie van de maatschappelijke zetel van het maatwerkbedrijf, 2019

Rang	MWB in Vlaams-Brabant	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Transport, logistiek en post	2.815.090
2	Groothandel en handelsbemiddeling	1.247.008
3	Drank	600.813
4	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	431.113
5	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	365.448
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		5.459.472
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		6.594.702
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		82,8%

Opgelet: in Vlaams-Brabant namen een aantal grotere maatwerkbedrijven niet deel aan het onderzoek. Resultaten zijn dus niet representatief voor alle maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant.

Rang	MWB in West-Vlaanderen	
	RSZ-bedrijfstak	Omzet uit enclavewerking (in euro)
1	Groothandel en handelsbemiddeling	3.872.237
2	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	2.934.496
3	Metallurgie en vervaardiging van metaalproducten	1.326.064
4	Vervaardiging van transportmiddelen	1.125.231
5	Voeding	1.087.441
Totale omzet uit enclavewerking binnen bedrijfstakken top 5		10.345.468
Totale omzet uit enclavewerking in Vlaanderen		14.930.061
Aandeel top 5 in totale omzet uit enclavewerking		69,3%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

- Hieronder bekijken we in welke mate de Vlaamse maatwerkbedrijven samenwerken met een aantal specifieke sectoren. Deze sectoren werden door de vijf provincies geselecteerd. Het kan gaan om Fabrieken voor de Toekomst, speerpuntsectoren, andere sectoren die één of meerdere provincies willen belichten:

Sector	NACEBEL-codes	Omschrijving	Aantal bedrijven in Vlaanderen 2019 (Bel-first)
Voeding	10 - 11	Voeding - Drank	2.501
Machinebouw en mechatronica	26 - 27 - 28	Vervaardiging van informatica-, elektronische en optische producten, elektrische apparatuur, machines, apparaten en werktuigen	1.131
Nieuwe materialen	13 - 14 - 22	Textiel - Kleding - Rubber- en kunststofnijverheid	1.273
Circulaire economie (*)	33.110 tem 33.190	Reparatie van producten van metaal, machines en apparaten	7.355
	37.000	Afvalwatertoevoer	
	38.110 tem 38.120	Inzameling van afval	
	38.211 tem 38.222	Verwerking en verwijdering van afval	
	38.310 tem 38.329	Terugwinning	
	43.995	Restaureren van bouwwerken	
	45.201 tem 45.209	Onderhoud en reparatie van motorvoertuigen	
	45.310 tem 45.320	Handel in onderdelen en accessoires van motorvoertuigen	
	45.401 tem 45.402	Handel in en onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en delen en toebehoren van motorfietsen	
	46.771 tem 46.779	Groothandel in afval en schroot	
	47.791 tem 47.793	Detailhandel in tweedehandsgoederen	
	77.210 tem 77.299	Verhuur en lease van consumentenartikelen	
	77.310 tem 77.399	Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen	
	95.110 tem 95.120	Reparatie van computers en communicatieapparatuur	
	95.210 tem 95.290	Reparatie van consumentenartikelen	
Energie en circulaire economie (**)	05	Winning van steenkool en bruinkool	1.584
	06	Winning van aardolie en aardgas	
	07	Winning van metaalertsen	
	08	Overige winning van delfstoffen	
	09	Ondersteunende activiteiten in verband met de mijnbouw	
	19	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	
	35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	
	36	Winning, behandeling en distributie van water	
	37	Afvalwaterafvoer	
	38	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval; terugwinning	
	39	Sanering en ander afvalbeheer	
	95	Reparatie van computers en consumentenartikelen	

Opgelet: sommige sectoren overlappen elkaar en/of worden anders afgebakend door bepaalde provincies. Zo wordt circulaire economie binnen de sector 'energie en circulaire economie' (zie **) veel enger omschreven dan in de sector 'circulaire economie' (zie *).

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

- Overzicht specifieke sectoren, vervolg:

Sector	NACEBEL-codes	Omschrijving	Aantal bedrijven in Vlaanderen 2019 (Bel-first)
Biogebaseerde economie	16	Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout en van kurk, exclusief meubelen; vervaardiging van artikelen van riet en van vlechtwerk	2.791
	17	Vervaardiging van papier en papierwaren	
	19 + 24.46 + 38.222	Vervaardiging van cokes en van geraffineerde aardolieproducten	
	20 - 21	Chemische industrie - farmaceutische industrie	
	22	Rubber- en plasticverwerkende nijverheid	
	35	Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en warm water	
	37 - 38 - 39	Afvalwater- en afvalverzameling, straatreiniging	
Landbouw	01 - 02 - 03	Landbouw, jacht, bosbouw; visserij en aquacultuur	3.986
Maakeconomie	10 tem 18 - 22 tem 33	Alle industriële sectoren uitgezonderd aardolieproducten, chemie en farmaceutica	14.094
Bouw	41-42-43	Bouw van gebouwen; ontwikkeling van bouwprojecten - weg- en waterbouw - gespecialiseerde bouwwerkzaamheden	37.130
Logistiek	462 tem 469	Groothandel (excl. Handelsbemiddeling)	23.799
	492	Goederenvervoer per spoor	
	494	Goederenvervoer over de weg en verhuisbedrijven	
	495	Vervoer via pijpleidingen	
	502	Goederenvervoer over zee- en kustwateren	
	504	Goederenvervoer over binnenwateren	
	512	Goederenvervoer door de lucht; ruimtevaart	
	521	Opslag	
	522	Vervoerondersteunende activiteiten	
	531	Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting	
	532	Overige postdiensten en koeriers	
	ICT	58 - 59 - 60	
61		Telecommunicatie	
62 - 63		Informatica	
73 - 74 - 75		Reclame en overige gespecialiseerde wetenschappelijke en technische activiteiten	
Vrijtijdseconomie	55 - 56	Verschaffen van accommodatie en maaltijden	17.924
	90 - 91 - 93	Kunst, amusement en recreatie	
Zorgeconomie	86	Menselijke gezondheidszorg	7.691
	87 - 88	Maatschappelijke dienstverlening	

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

AANDEEL SPECIFIEKE SECTOREN IN AANTAL KLANTEN, LEVERANCIERS EN ENCLAVE-KLANTEN

Aandeel van de specifieke sectoren in het aantal klanten, leveranciers, enclave-klanten van de maatwerkbedrijven en vergelijking met het aandeel van deze sectoren in het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen, 2019 (in %)

Sector	Klanten	Leveranciers	Enclave-klanten	Alle Vlaamse ondernemingen	
				Aantal	In %
Voeding	2,9%	2,3%	11,2%	2.501	1,0%
Machinebouw en mechatronica	1,5%	1,5%	2,2%	1.131	0,4%
Nieuwe materialen	2,1%	1,3%	4,3%	1.273	0,5%
Circulaire economie (*)	4,1%	7,4%	3,7%	7.355	2,9%
Energie en circulaire economie (*)	2,0%	2,3%	1,2%	1.584	0,6%
Biogebaseerde economie	4,8%	3,9%	9,6%	2.791	1,1%
Landbouw, bosbouw, visserij	1,9%	2,5%	0,6%	3.986	1,6%
Maakeconomie	15,7%	13,6%	36,3%	14.094	5,6%
Bouw	7,2%	8,4%	1,9%	37.130	14,7%
Logistiek	13,7%	22,3%	29,5%	23.799	9,4%
ICT	6,2%	5,7%	0,9%	20.924	8,3%
Vrijetijdseconomie	11,1%	4,9%	2,8%	17.924	7,1%
Zorgeconomie	4,8%	1,8%	9,3%	7.691	3,0%

(*) Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.

Lees de tabel als volgt: van alle klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven behoort 2,9% tot de voedingssector terwijl van alle Vlaamse ondernemingen slechts 1% (of 2.501 bedrijven) tot de voeding behoort.

- Heel wat sectoren die behoren tot de **Fabrieken voor de Toekomst / speerpuntsectoren** zijn sterker vertegenwoordigd in de klanten, leveranciers en enclave-klanten van MWB dan in de totale Vlaamse economie.
- Dit is heel duidelijk bij de **maakeconomie** en de **logistieke sector** maar ook de **circulaire economie**, de **biogebaseerde economie**, de sectoren **voeding, machinebouw en mechatronica en nieuwe materialen** zijn sterker vertegenwoordigd in de klanten, leveranciers en enclave-klanten van de Vlaamse maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.
- De **vrijetijdseconomie** en **zorgeconomie** zijn ook sterker aanwezig bij de klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

De groene markering duidt aan dat de sector sterker vertegenwoordigd is in de Vlaamse klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

AANDEEL SPECIFIEKE SECTOREN IN AANTAL KLANTEN, PER PROVINCIE

Aandeel van de specifieke sectoren in het aantal KLANTEN, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met het aandeel van deze sectoren in het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen, 2019 (in %)

Sector	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) klanten	Alle Vlaamse ondernemingen
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Voeding	2,3%	2,6%	3,4%	3,4%	4,2%	2,9%	1,0%
Machinebouw en mechatronica	0,9%	1,5%	1,6%	0,8%	2,3%	1,5%	0,4%
Nieuwe materialen	1,2%	2,8%	2,6%	0,8%	2,8%	2,1%	0,5%
Circulaire economie (*)	4,8%	4,9%	3,7%	4,5%	4,0%	4,1%	2,9%
Energie en circulaire economie (*)	2,2%	2,5%	1,9%	2,6%	2,2%	2,0%	0,6%
Biogebaseerde economie	5,2%	6,3%	5,3%	4,0%	4,9%	4,8%	1,1%
Landbouw, bosbouw, visserij	0,9%	2,1%	1,6%	0,9%	3,1%	1,9%	1,6%
Maakeconomie	12,4%	17,6%	16,4%	10,9%	21,7%	15,7%	5,6%
Bouw	9,1%	5,1%	5,7%	5,2%	6,8%	7,2%	14,7%
Logistiek	15,1%	12,6%	12,9%	16,8%	13,2%	13,7%	9,4%
ICT	7,6%	5,8%	6,1%	7,6%	4,1%	6,2%	8,3%
Vrijtijdseconomie	12,2%	9,3%	9,7%	11,1%	10,0%	11,1%	7,1%
Zorgeconomie	4,5%	5,1%	5,8%	5,7%	5,1%	4,8%	3,0%

(*) *Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.*

Lees de tabel als volgt: van alle Vlaamse klanten van de maatwerkbedrijven in de provincie Antwerpen behoort 12,2% tot de vrijetijdseconomie terwijl van alle Vlaamse ondernemingen 7,1% tot deze sector behoort.

De groene markering duidt aan dat de sector sterker vertegenwoordigd is in de Vlaamse klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

AANDEEL SPECIFIEKE SECTOREN IN AANTAL LEVERANCIERS, PER PROVINCIE

Aandeel van de specifieke sectoren in het aantal LEVERANCIERS, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met het aandeel van deze sectoren in het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen, 2019 (in %)

Sector	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) leveranciers	Alle Vlaamse ondernemingen
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Voeding	2,0%	1,8%	2,1%	1,3%	1,9%	2,3%	1,0%
Machinebouw en mechatronica	1,4%	1,2%	1,6%	1,1%	2,3%	1,5%	0,4%
Nieuwe materialen	1,2%	1,5%	1,7%	0,9%	1,5%	1,3%	0,5%
Circulaire economie (*)	7,4%	6,9%	7,5%	7,3%	6,1%	7,4%	2,9%
Energie en circulaire economie (*)	2,5%	2,6%	2,4%	3,1%	2,1%	2,3%	0,6%
Biogebaseerde economie	4,1%	3,3%	4,6%	4,2%	4,6%	3,9%	1,1%
Landbouw, bosbouw, visserij	1,4%	2,5%	2,1%	1,7%	2,8%	2,5%	1,6%
Maakeconomie	12,3%	11,1%	13,4%	9,5%	16,1%	13,6%	5,6%
Bouw	7,6%	7,7%	7,4%	6,7%	7,4%	8,4%	14,7%
Logistiek	24,7%	24,9%	26,7%	26,7%	25,7%	22,3%	9,4%
ICT	6,2%	5,6%	5,7%	5,4%	5,8%	5,7%	8,3%
Vrijtijdseconomie	4,5%	3,8%	3,3%	3,8%	4,4%	4,9%	7,1%
Zorgeconomie	2,2%	2,2%	1,6%	2,6%	1,5%	1,8%	3,0%

(*) Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.

Lees de tabel als volgt: van alle Vlaamse leveranciers van de maatwerkbedrijven in de provincie Limburg behoort 11,1% tot de maakeconomie terwijl van alle Vlaamse ondernemingen 5,6% tot deze sector behoort.

De groene markering duidt aan dat de sector sterker vertegenwoordigd is in de Vlaamse klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

AANDEEL SPECIFIEKE SECTOREN IN AANTAL ENCLAVE-KLANTEN, PER PROVINCIE

Aandeel van de specifieke sectoren in het aantal ENCLAVE-KLANTEN, naar provincie van het maatwerkbedrijf, en vergelijking met het aandeel van deze sectoren in het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen, 2019 (in %)

Sector	Provincie MWB					Totaal Vlaamse (unieke) enclave-klanten	Alle Vlaamse ondernemingen
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen		
Voeding	6,6%	12,9%	11,3%	7,3%	15,2%	11,2%	1,0%
Machinebouw en mechatronica	0,0%	3,2%	1,9%	0,0%	4,3%	2,2%	0,4%
Nieuwe materialen	4,9%	6,5%	4,7%	0,0%	4,3%	4,3%	0,5%
Circulaire economie (*)	1,6%	16,1%	3,8%	0,0%	2,2%	3,7%	2,9%
Energie en circulaire economie (*)	0,0%	3,2%	1,9%	0,0%	1,1%	1,2%	0,6%
Biogebaseerde economie	16,4%	12,9%	10,4%	0,0%	6,5%	9,6%	1,1%
Landbouw, bosbouw, visserij	1,6%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	1,6%
Maakeconomie	24,6%	35,5%	36,8%	26,8%	47,8%	36,3%	5,6%
Bouw	0,0%	0,0%	3,8%	2,4%	1,1%	1,9%	14,7%
Logistiek	44,3%	25,8%	29,2%	31,7%	22,8%	29,5%	9,4%
ICT	0,0%	0,0%	0,9%	4,9%	0,0%	0,9%	8,3%
Vrijtijdseconomie	1,6%	0,0%	2,8%	4,9%	3,3%	2,8%	7,1%
Zorgeconomie	18,0%	12,9%	3,8%	14,6%	5,4%	9,3%	3,0%

(*) *Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.*

Lees de tabel als volgt: van alle Vlaamse enclave-klanten van de maatwerkbedrijven in Oost-Vlaanderen behoort 10,4% tot de biogebaseerde economie terwijl van alle Vlaamse ondernemingen slechts 1,1% tot deze sector behoort.

De groene markering duidt aan dat de sector sterker vertegenwoordigd is in de Vlaamse klanten, leveranciers en/of enclave-klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

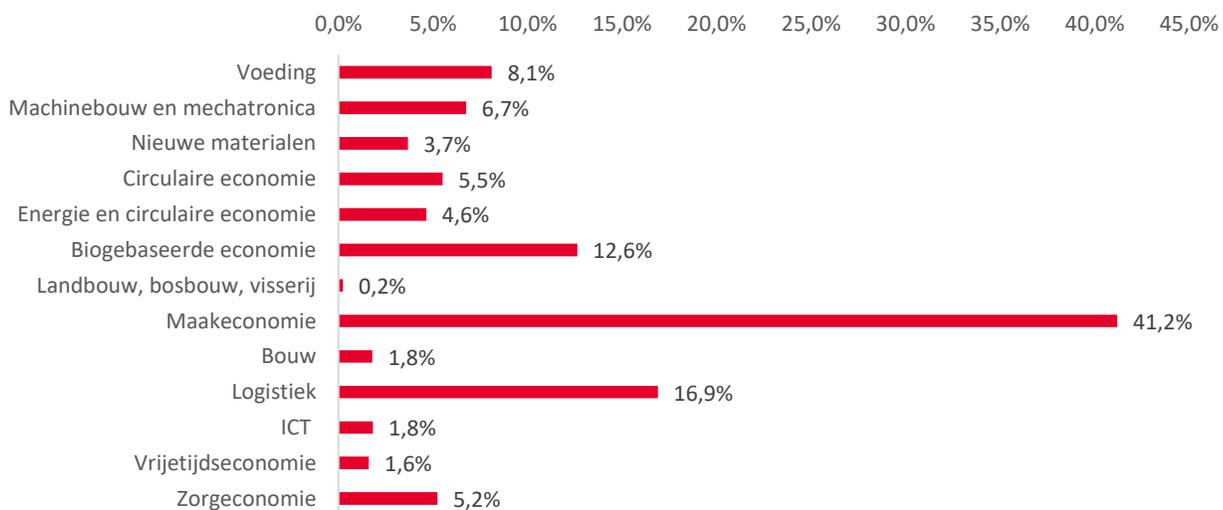
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE VERKOPEN AAN VLAAMSE KLANTEN, PER SPECIFIEKE SECTOR

- Wat is het belang van een aantal specifieke sectoren in de totale verkopen van de Vlaamse maatwerkbedrijven aan Vlaamse klanten?

Aandeel van een aantal specifieke sectoren in de totale verkopen in Vlaanderen van de Vlaamse maatwerkbedrijven, 2019 (in %)

- De maakeconomie, de logistieke sector en de biogebaseerde industrie zijn belangrijke klanten voor de Vlaamse maatwerkbedrijven.
- Van alle verkopen van de Vlaamse maatwerkbedrijven aan Vlaamse klanten (290,7 miljoen euro in 2019) wordt maar liefst 41,2% verkocht aan bedrijven binnen de **maakeconomie**.
- 16,9% van de verkopen situeert zich binnen de sector **logistiek**.
- 12,6% van de verkopen in Vlaanderen gebeurt bij klanten in de **biogebaseerde economie**.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE VERKOPEN AAN VLAAMSE KLANTEN, PER SPECIFIEKE SECTOR EN PER PROVINCIE

Verkopen aan Vlaamse klanten door de Vlaamse maatwerkbedrijven, aandeel per specifieke sector, 2019 (in %)						
Sector	Provincie MWB					Alle deelnemende MWB
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Voeding	7,0%	14,4%	10,3%	7,2%	6,1%	8,1%
Machinebouw en mechatronica	6,1%	0,4%	6,8%	0,9%	9,9%	6,7%
Nieuwe materialen	1,1%	2,9%	5,2%	0,1%	5,1%	3,7%
Circulaire economie (*)	4,9%	15,6%	2,7%	4,4%	5,2%	5,5%
Energie en circulaire economie (*)	4,7%	5,7%	2,2%	10,2%	4,5%	4,6%
Biogebaseerde economie	15,0%	10,6%	11,0%	11,0%	13,1%	12,6%
Landbouw, bosbouw, visserij	0,1%	0,7%	0,1%	0,1%	0,3%	0,2%
Maakeconomie	25,1%	41,7%	37,2%	13,4%	57,9%	41,2%
Bouw	2,6%	1,3%	1,8%	0,3%	1,8%	1,8%
Logistiek	16,0%	14,5%	30,7%	21,5%	9,3%	16,9%
ICT	5,0%	1,1%	1,4%	1,4%	0,6%	1,8%
Vrijtijdseconomie	2,3%	1,2%	1,6%	2,5%	1,1%	1,6%
Zorgeconomie	7,1%	3,2%	2,6%	23,4%	2,3%	5,2%
Totale verkopen aan Vlaamse klanten	61.486.371	27.350.155	63.112.772	24.591.099	114.205.020	290.745.417

(*) Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.

Lees de tabel als volgt: van alle verkopen van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant gebeurt 7,2% aan bedrijven in de voedingssector, 0,9% aan bedrijven in de sector machinebouw en mechatronica, ...

- Grote provinciale verschillen, bv.:
  - **Maakeconomie** heeft veel kleiner aandeel in de verkopen van de Vlaams-Brabantse MWB (13,4%) dan van de West-Vlaamse MWB (57,9%).
  - **Logistiek** heeft veel groter aandeel in de verkopen van de Oost-Vlaamse MWB (30,7%) dan van de West-Vlaamse MWB (9,3%).
  - **Zorgeconomie** is belangrijk in de verkopen van de MWB in Vlaams-Brabant (23,4% van de verkopen) maar is dat nauwelijks in West-Vlaanderen (2,3%), Oost-Vlaanderen (2,6%) en Limburg (3,2%).
  - **Circulaire economie** heeft een aandeel van 15,6% in de verkopen van de Limburgse maatwerkbedrijven tegenover slechts een aandeel van 2,7% in Oost-Vlaanderen.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

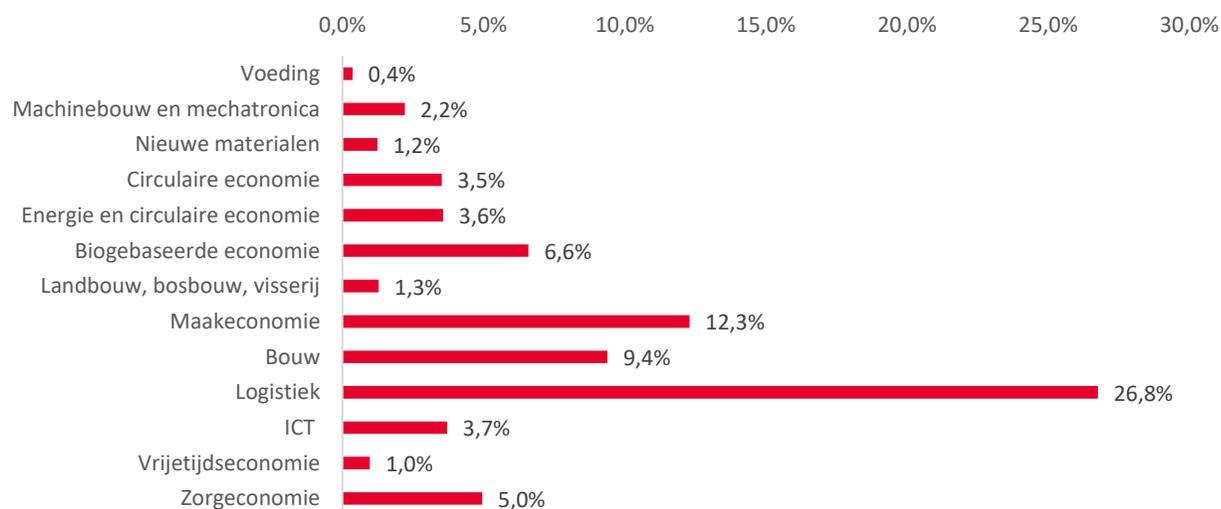
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE AANKOPEN BIJ VLAAMSE LEVERANCIERS, PER SPECIFIEKE SECTOR

- Wat is het belang van een aantal specifieke sectoren in de totale aankopen van de Vlaamse maatwerkbedrijven bij Vlaamse leveranciers?

Aandeel van een aantal specifieke sectoren in de totale aankopen in Vlaanderen van de Vlaamse maatwerkbedrijven, 2019 (in %)

- De sectoren **logistiek, maakeconomie en bouw** zijn belangrijke leveranciers voor de Vlaamse maatwerkbedrijven.
- Van alle aankopen door de Vlaamse maatwerkbedrijven bij Vlaamse leveranciers (203,6 miljoen euro in 2019) gebeurt 26,8% bij bedrijven uit de **logistieke sector** (hierin zit o.a. ook de groothandel (zie supra voor de afbakening)).
- 12,3% van de aankopen situeert zich binnen de **maakeconomie**.
- 9,4% van de aankopen in Vlaanderen gebeurt bij leveranciers in de **bouw**.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE AANKOPEN BIJ VLAAMSE LEVERANCIERS, PER SPECIFIEKE SECTOR EN PER PROVINCIE

Aankopen bij Vlaamse leveranciers door de Vlaamse maatwerkbedrijven, aandeel per specifieke sector, 2019 (in %)						
Sector	Provincie MWB					Alle deelnemende MWB
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Voeding	0,4%	0,4%	0,2%	0,1%	0,5%	0,4%
Machinebouw en mechatronica	1,9%	4,7%	3,1%	0,6%	1,6%	2,2%
Nieuwe materialen	0,9%	1,5%	1,1%	0,4%	1,9%	1,2%
Circulaire economie (*)	2,8%	2,4%	3,5%	4,3%	4,4%	3,5%
Energie en circulaire economie (*)	2,5%	2,1%	5,2%	3,6%	3,9%	3,6%
Biogebaseerde economie	3,6%	2,9%	8,1%	4,8%	9,9%	6,6%
Landbouw, bosbouw, visserij	0,3%	1,5%	0,4%	0,3%	3,1%	1,3%
Maakeconomie	7,4%	9,8%	13,6%	5,4%	18,6%	12,3%
Bouw	10,8%	20,9%	5,1%	16,3%	5,9%	9,4%
Logistiek	17,7%	19,5%	41,7%	18,7%	29,1%	26,8%
ICT	2,7%	4,5%	4,8%	1,9%	4,1%	3,7%
Vrijtijdseconomie	0,5%	0,8%	0,6%	2,9%	1,2%	1,0%
Zorgeconomie	6,8%	2,9%	1,8%	11,6%	4,2%	5,0%
Totale aankopen bij Vlaamse leveranciers	59.335.111	18.020.697	44.045.980	17.299.726	64.934.961	203.636.475

(*) Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.

Lees de tabel als volgt: van alle aankopen bij Vlaamse leveranciers door de maatwerkbedrijven in West-Vlaanderen gebeurt 18,6% bij bedrijven in de maakeconomie, ...

- Grote provinciale verschillen, bv.
  - **Logistiek** heeft veel groter aandeel in de aankopen van de Oost-Vlaamse MWB (41,7%) dan van de Antwerpse MWB (17,7%).
  - De **maakeconomie** heeft een groter aandeel in de aankopen van de West-Vlaamse MWB (18,6%) dan van de MWB in Vlaams-Brabant (5,4%).
  - Limburgse (20,9%) en Vlaams-Brabantse MWB (16,3%) kopen relatief meer aan bij de **bouwsector** dan West-Vlaamse MWB (5,9%).

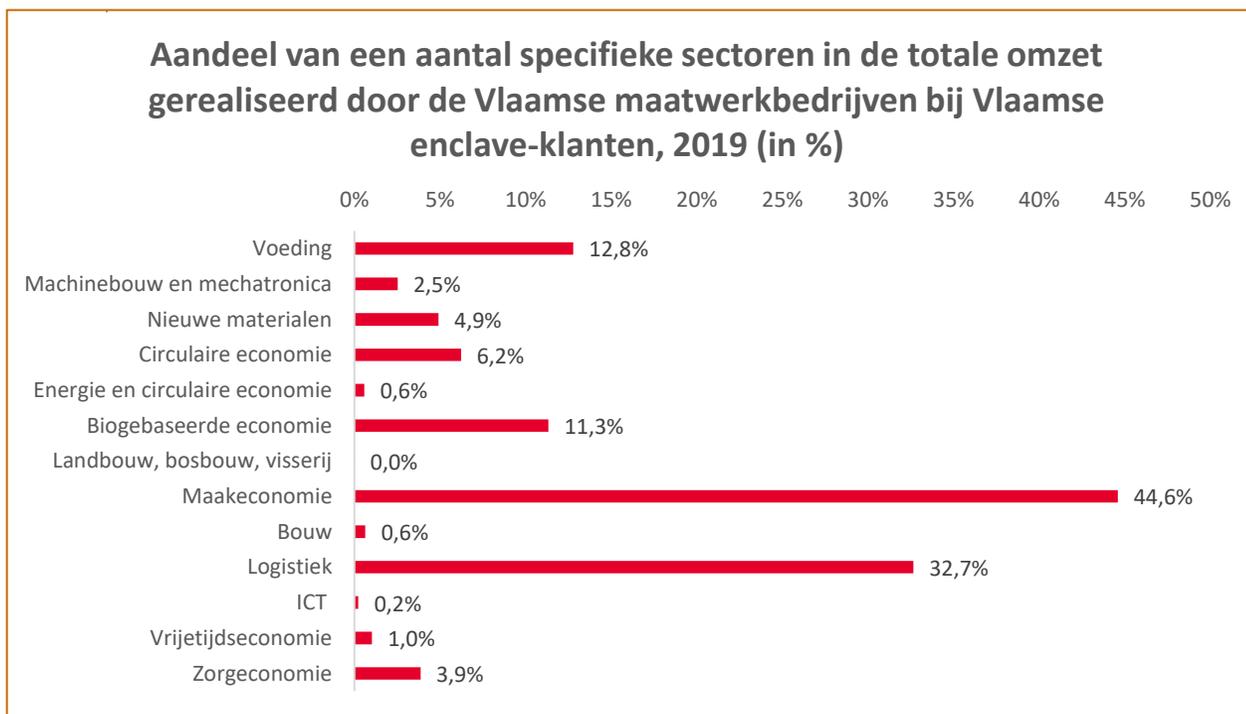
6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE OMZET GEREALISEERD BIJ VLAAMSE ENCLAVE-KLANTEN, PER SPECIFIEKE SECTOR

- Wat is het belang van een aantal specifieke sectoren in de totale omzet gerealiseerd door de Vlaamse maatwerkbedrijven bij Vlaamse enclave-klanten?

- De Vlaamse maatwerkbedrijven realiseren een groot aandeel van hun omzet uit enclavewerking bij bedrijven uit de maakeconomie, de logistiek en de voeding. Ook de biogebaseerde economie heeft een belangrijk aandeel in de omzet bij enclave-klanten (maar niet in alle provincies (zie verder)).
- Van alle omzet gerealiseerd door de Vlaamse maatwerkbedrijven bij Vlaamse enclave-klanten (49 miljoen euro in 2019) wordt 44,6% gerealiseerd bij bedrijven in de maakeconomie.
- 32,7% van de omzet wordt gerealiseerd in de sector logistiek.
- 12,8% wordt gerealiseerd bij enclave-klanten uit de voeding.
- 11,3% van de omzet is afkomstig van enclave-klanten in de biogebaseerde economie.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.4. Samenwerking met specifieke sectoren

WAARDE VAN DE OMZET GEREALISEERD BIJ VLAAMSE ENCLAVE-KLANTEN, PER SPECIFIEKE SECTOR EN PER PROVINCIE

Omzet gerealiseerd bij Vlaamse enclave-klanten door de Vlaamse maatwerkbedrijven, aandeel per specifieke sector, 2019 (in %)

Sector	Provincie MWB					Alle deelnemende MWB
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Voeding	8,5%	20,2%	15,6%	9,2%	10,2%	12,8%
Machinebouw en mechatronica	0,0%	0,2%	5,2%	0,0%	4,8%	2,5%
Nieuwe materialen	4,4%	1,1%	11,2%	0,0%	5,7%	4,9%
Circulaire economie (*)	0,1%	26,7%	4,4%	0,0%	0,6%	6,2%
Energie en circulaire economie (*)	0,0%	0,0%	2,0%	0,0%	0,6%	0,6%
Biogebaseerde economie	31,6%	3,5%	21,6%	0,0%	3,3%	11,3%
Landbouw, bosbouw, visserij	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Maakeconomie	22,0%	33,0%	65,9%	21,7%	60,8%	44,6%
Bouw	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,6%	0,6%
Logistiek	44,4%	26,2%	15,8%	61,6%	28,4%	32,7%
ICT	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	0,0%	0,2%
Vrijetijdseconomie	0,3%	0,0%	0,1%	6,5%	0,3%	1,0%
Zorgeconomie	10,9%	2,0%	2,8%	2,5%	2,4%	3,9%
Totale omzet uit enclave-werking	8.350.905	9.461.070	9.712.315	6.594.702	14.930.061	49.049.053

(*) *Opgelet: verschillende afbakening van circulaire economie.*

Lees de tabel als volgt: van alle omzet gerealiseerd bij Vlaamse enclave-klanten door de maatwerkbedrijven in Vlaanderen, wordt 44,6% gerealiseerd in de sector van de maakeconomie en 32,7% in de sector logistiek, ...

- Opnieuw grote provinciale verschillen, bv.
  - De **maakeconomie** heeft een groter aandeel in de omzet uit enclave-werking in Oost-Vlaanderen (65,9%) en West-Vlaanderen (60,8%) dan in Vlaams-Brabant (21,7%) en Antwerpen (22%).
  - **Logistiek** heeft een veel groter aandeel in Vlaams-Brabant (61,6%) dan in Oost-Vlaanderen (15,8%).
  - **Voeding** heeft een groter aandeel in de omzet uit enclave-werking in Limburg (20,2%) dan in Antwerpen (8,5%).
  - De **biogebaseerde economie** heeft een relatief groter aandeel in de omzet uit enclave-werking in Antwerpen (31,6%) en Oost-Vlaanderen (21,6%) in vergelijking met de drie andere provincies.

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

- In deze paragraaf vragen we ons af hoe belangrijk de Vlaamse maatwerkbedrijven zijn als afnemer of toeleverancier voor de bedrijven in Vlaanderen waar ze klant respectievelijk leverancier van zijn:
  - **Verankeringswaarde aan klantzijde:**
Wat is het aandeel van de verkopen door Vlaamse maatwerkbedrijven in de totale aankopen* van hun Vlaamse klanten? Of met andere woorden: van alle aankopen die de klanten doen, welk aandeel wordt gekocht bij de Vlaamse maatwerkbedrijven?
-> hoe belangrijk zijn de maatwerkbedrijven als toeleverancier?
  - **Verankeringswaarde aan leverancierszijde:**
Wat is het aandeel van de aankopen van Vlaamse maatwerkbedrijven in de totale verkopen** van hun Vlaamse leveranciers? Of met andere woorden: van alle verkopen die de leveranciers doen, welk aandeel wordt verkocht aan de Vlaamse maatwerkbedrijven?
-> hoe belangrijk zijn de maatwerkbedrijven als afnemer?
- We doen dit op niveau van:
  - Vlaanderen,
  - de vijf provincies, maar dan telkens voor hun *provinciale* klanten respectievelijk leveranciers.
-> bv. wat is het aandeel van de verkopen door *Limburgse* maatwerkbedrijven in de totale aankopen van hun *Limburgse* klanten?
-> bv. wat is het aandeel van de aankopen van *Oost-Vlaamse* maatwerkbedrijven in de totale verkopen van hun *Oost-Vlaamse* leveranciers?

* Aankopen van handelsgoederen, grond- en hulpstoffen (rubriek 60 uit de jaarrekening) en van diensten en diverse goederen (rubriek 61 uit de jaarrekening) (Bron: Bel-first).

** Omzet (rubriek 70 uit de jaarrekening) (Bron: Bel-first).

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

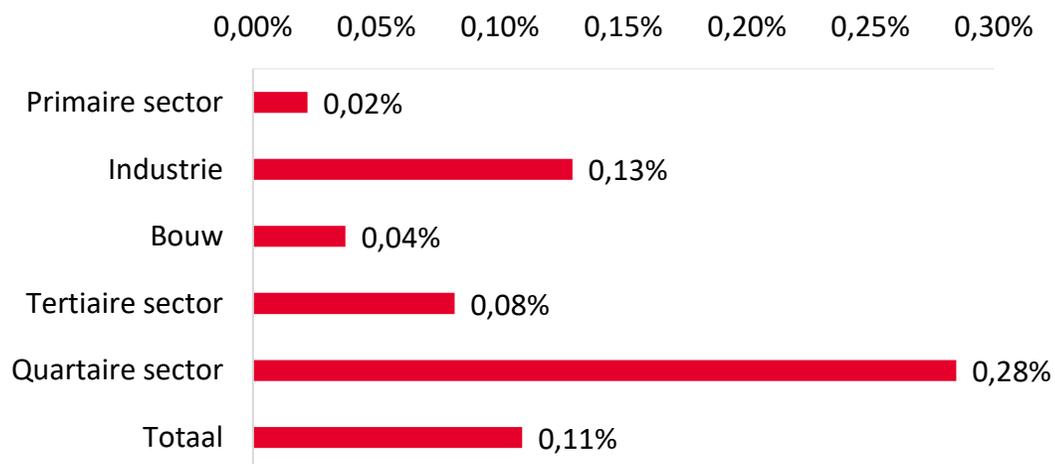
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS TOELEVERANCIER?

- Van alles wat de Vlaamse klanten van maatwerkbedrijven aankopen, **kopen ze 0,11% aan bij Vlaamse maatwerkbedrijven**, m.a.w. als ze voor 10.000 euro aankopen, kopen ze voor 11 euro aan bij een maatwerkbedrijf.
- De verankeringswaarde ligt het hoogst bij de bedrijven in de quartaire sector (0,28%) en de industrie (0,13%) en het laagst in de primaire sector (0,02%) en de bouw (0,04%).

Aandeel aankopen bij de Vlaamse MWB in de totale aankopen van hun Vlaamse klanten

- **Voor het grootste deel van de klanten maken de aankopen bij Vlaamse maatwerkbedrijven slechts een klein percentage uit van de totale aankopen die ze doen** (voor 84,8% minder dan 1%). Voor slechts 1,5% van de Vlaamse klanten maken de aankopen bij maatwerkbedrijven 10% of meer uit van hun totale aankopen (zie tabel hieronder).

Verankeringswaarde	% klanten
Minder dan 1%	84,8%
>= 1% en < 5%	11,9%
>= 5% en < 10%	1,8%
10% of meer	1,5%
Totaal	100,0%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

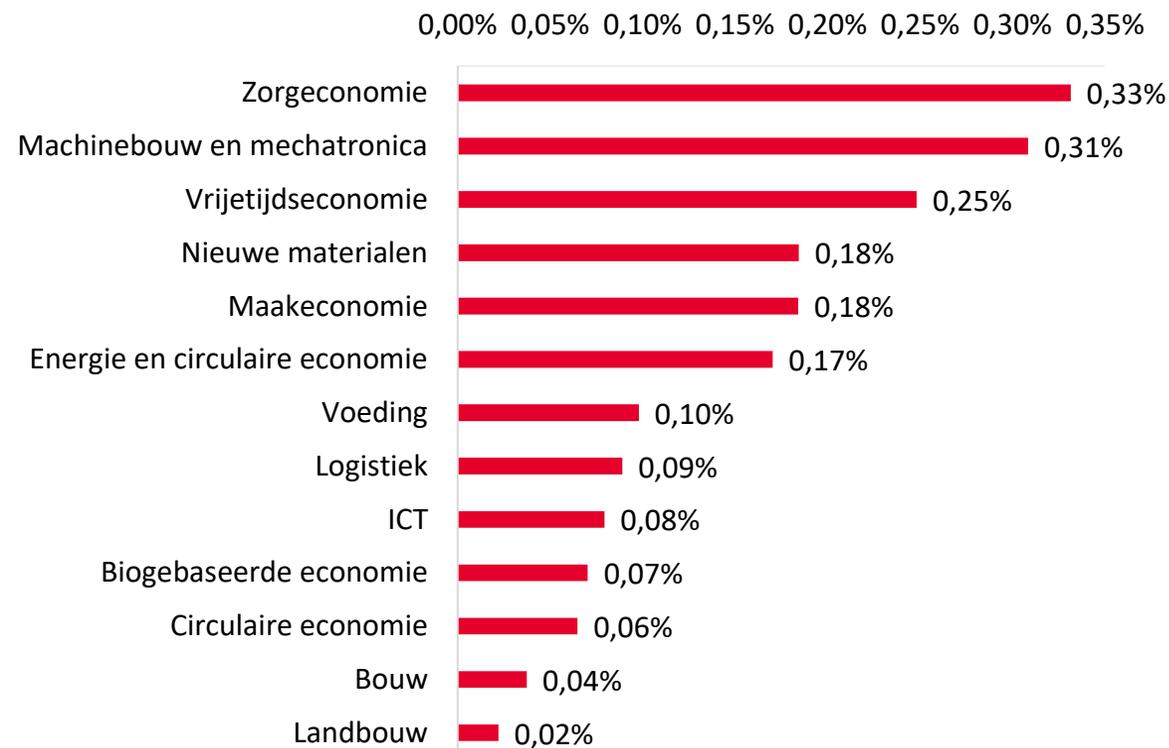
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS TOELEVERANCIER?

- Kijken we naar een aantal specifieke sectoren, dan stellen we vast dat de verankeringswaarde bij de klanten het grootst is - maar toch nog steeds heel beperkt - in de zorgeconomie (0,33%), de machinebouw en mechatronica (0,31%) en de vrijetijdseconomie (0,25%):
  - als de bedrijven in de zorgeconomie voor 10.000 euro aankopen doen, doen ze gemiddeld voor 33 euro aankopen bij een maatwerkbedrijf.
  - in de machinebouw en mechatronica is dat 31 euro voor elke 10.000 euro die ze aankopen en in de vrijetijdseconomie 25 euro.

Aandeel aankopen bij de Vlaamse MWB in de totale aankopen van hun Vlaamse klanten, naar specifieke sector, 2019 (in %)

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS TOELEVERANCIER? CIJFERS PER PROVINCIE

- Per provincie hebben we ook gekeken wat de ‘lokale’ verankering is van de maatwerkbedrijven bij hun ‘provinciale klanten’, dus binnen de provincie Antwerpen hebben we gekeken wat het aandeel is van de verkopen door Antwerpse maatwerkbedrijven in de totale aankopen van hun Antwerpse klanten. Idem voor de vier andere provincies.
  - De verankeringswaarde is het grootst in West-Vlaanderen en bedraagt er 0,30%.
  - Limburg staat op plaats 2 (0,14%) en Vlaams-Brabant op 3 (0,11%).

Lokale verankering van de maatwerkbedrijven bij de KLANTEN, naar provincie, 2019	
	Verankeringswaarde
Aandeel aankopen bij de Antwerpse MWB in de totale aankopen van hun Antwerpse klanten	0,05%
Aandeel aankopen bij de Limburgse MWB in de totale aankopen van hun Limburgse klanten	0,14%
Aandeel aankopen bij de Oost-Vlaamse MWB in de totale aankopen van hun Oost-Vlaamse klanten	0,08%
Aandeel aankopen bij de Vlaams-Brabantse MWB in de totale aankopen van hun Vlaams-Brabantse klanten	0,11%
Aandeel aankopen bij de West-Vlaamse MWB in de totale aankopen van hun West-Vlaamse klanten	0,30%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS AFNEMER?

- Van alles wat de Vlaamse leveranciers van maatwerkbedrijven verkopen, **verkopen** ze een aandeel van **0,10% aan Vlaamse maatwerkbedrijven**, m.a.w. als ze voor 10.000 euro verkopen, realiseren ze 10 euro omzet bij een Vlaams maatwerkbedrijf.
- De verankeringswaarde ligt het hoogst bij de bedrijven in de bouw (0,41%) en in de quartaire sector (0,24%) en het laagst in de industrie (0,06%) en tertiaire sector (0,09%).

Aandeel verkopen aan de Vlaamse MWB in de totale omzet van hun Vlaamse leveranciers, naar hoofdsector, 2019 (in %)

- Net zoals de aankopen van de klanten, **maken de verkopen aan Vlaamse maatwerkbedrijven slechts een klein percentage uit van de totale omzet die de leveranciers van maatwerkbedrijven realiseren** (voor 92,1% minder dan 1%). Voor slechts 1,5% van de Vlaamse leveranciers maken de verkopen aan maatwerkbedrijven 10% of meer uit van hun totale omzet (zie tabel hieronder).

Verankeringswaarde	% leveranciers
Minder dan 1%	92,1%
>= 1% en < 5%	5,7%
>= 5% en < 10%	0,7%
10% of meer	1,5%
Totaal	100,0%

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

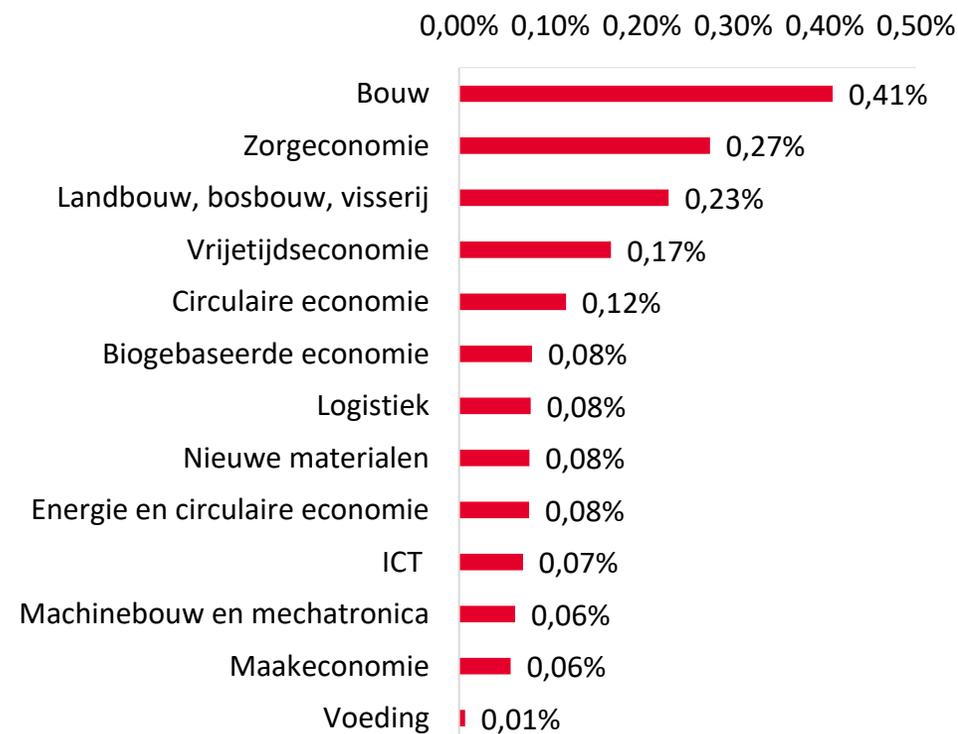
6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS AFNEMER?

- Kijken we naar een aantal specifieke sectoren, dan stellen we vast dat de verankeringswaarde bij de leveranciers het grootst is - maar toch nog steeds heel beperkt - in de bouw (0,41%), de zorgeconomie (0,27%) en de landbouw, bosbouw en visserij (0,23%):
  - als de bedrijven in de bouw voor 10.000 euro verkopen, verkopen ze gemiddeld 41 euro aan een maatwerkbedrijf.
  - in de zorgeconomie verkopen ze gemiddeld 27 euro per 10.000 euro omzet en aan de landbouw, bosbouw en visserij gemiddeld 23 euro per 10.000 euro omzet.

Aandeel verkopen aan de Vlaamse MWB in de totale verkopen van hun Vlaamse leverancier, naar specifieke sector, 2019 (in %)

6. Analyse van de klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4. Focus op de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten

6.4.5. Verankering in Vlaanderen

HOE BELANGRIJK ZIJN MAATWERKBEDRIJVEN ALS AFNEMER? CIJFERS PER PROVINCIE

- Per provincie hebben we ook gekeken wat de 'lokale' verankering is van de maatwerkbedrijven bij hun 'provinciale leveranciers'. Binnen een provincie kijken we wat het aandeel is van de aankopen van de maatwerkbedrijven in deze provincie in de totale omzet van hun leveranciers in deze provincie:
  - De verankeringswaarde is het grootst in de provincie Antwerpen en bedraagt 0,11%: als de Antwerpse leveranciers van de Antwerpse maatwerkbedrijven voor 10.000 euro verkopen, verkopen ze 11 euro aan een maatwerkbedrijf in de provincie Antwerpen.
  - West-Vlaanderen staat op plaats 2 (0,10%) en Limburg op 3 (0,08%).

Lokale verankering van de maatwerkbedrijven bij de LEVERANCIERS, naar provincie, 2019	
	Verankeringswaarde
Aandeel verkopen aan de Antwerpse MWB in de totale omzet van hun Antwerpse leveranciers	0,11%
Aandeel verkopen aan de Limburgse MWB in de totale omzet van hun Limburgse leveranciers	0,08%
Aandeel verkopen aan de Oost-Vlaamse MWB in de totale omzet van hun Oost-Vlaamse leveranciers	0,04%
Aandeel verkopen aan de Vlaams-Brabantse MWB in de totale omzet van hun Vlaams-Brabantse leveranciers	0,02%
Aandeel verkopen aan de West-Vlaamse MWB in de totale omzet van hun West-Vlaamse leveranciers	0,10%

7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.1. Omvang

- Eerder zagen we dat de 87 deelnemende maatwerkbedrijven
  - 10.814 (unieke) Belgische klanten,
  - 10.635 (unieke) Belgische leveranciers en
  - 355 (unieke) Belgische enclave-klanten hadden.
- Echter zijn er heel wat klanten en/of enclave-klanten die ook leverancier zijn. Om de vertegenwoordiging van de totale cluster van ondernemingen waarmee de maatwerkbedrijven een link hebben – hetzij via hun aankopen, via hun verkopen of via hun enclave-werking – in de totale economie te bekijken, voegen we de drie lijsten (klanten, leveranciers, enclave-klanten) samen. Dit resulteert in een **'cluster' van klanten, leveranciers en enclave-klanten waarmee de maatwerkbedrijven een relatie hebben.**
- **De totale cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten van de 87 deelnemende Vlaamse maatwerkbedrijven bevat 19.460 unieke, Belgische ondernemingen.**

7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.2. Geografische spreiding

- Van alle Belgische ondernemingen waarmee de Vlaamse maatwerkbedrijven een link hebben, is **91%** (of **17.648 ondernemingen**) gevestigd in het **Vlaams Gewest**. Ongeveer 5% heeft zijn maatschappelijke zetel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en ongeveer 2% in Wallonië.
- Binnen Vlaanderen zien we het grootste aantal 'gelinkte' bedrijven in de provincies Antwerpen en West-Vlaanderen.

Geografische spreiding van de Belgische ondernemingen die in relatie (als klant, leverancier en/of enclave-klant) staan tot de Vlaamse maatwerkbedrijven		
Provincie/gewest	Aantal ondernemingen	In %
Antwerpen	5.283	27,1%
Limburg	1.994	10,2%
Oost-Vlaanderen	3.795	19,5%
Vlaams Brabant	1.882	9,7%
West-Vlaanderen	4.694	24,1%
Totaal Vlaams Gewest	17.648	90,7%
Totaal Brussels Hoofdstedelijk Gewest	1.003	5,2%
Henegouwen	141	0,7%
Luik	108	0,6%
Luxemburg	19	0,1%
Namen	29	0,1%
Waals Brabant	130	0,7%
Totaal Waals Gewest	427	2,2%
Onbekend	382	2,0%
Totaal	19.460	100,0%

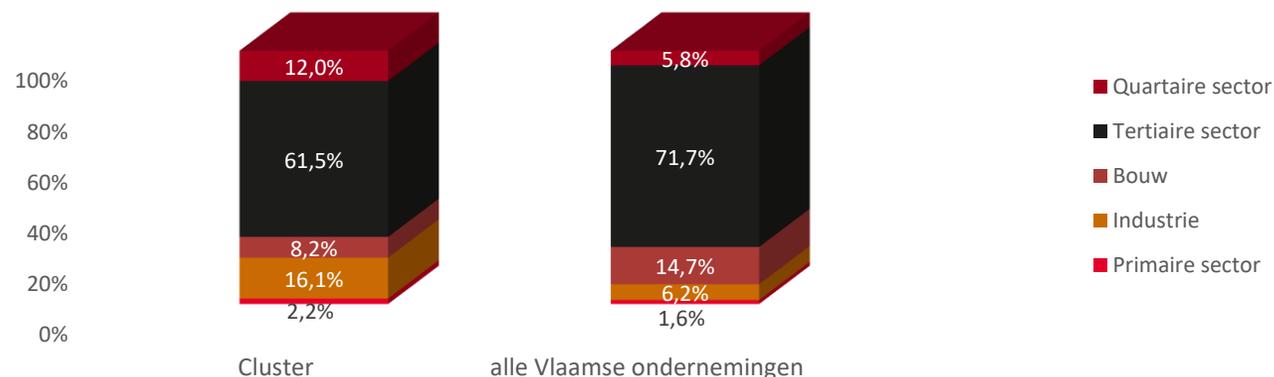
7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.3. Focus op de Vlaamse cluster

7.3.1. Hoofdsector

- Naar analogie met de analyse in paragraaf 6.4.2 beperken we ons bij de analyse van de cluster naar hoofdsector tot alle **Vlaamse** ondernemingen die tot de cluster behoren. Op die manier kunnen we de vergelijking maken met de verdeling van alle Vlaamse ondernemingen naar hoofdsector en kunnen we het belang van de cluster in de totale Vlaamse economie (zie punt 7.3.3) gaan berekenen.
- Net zoals bij de klanten, leveranciers en enclave-klanten afzonderlijk, stellen we, in vergelijking met de groep van alle Vlaamse ondernemingen, **een sterkere aanwezigheid** vast **van de industrie en quataire sector** en een minder sterke aanwezigheid van de bouw en tertiaire sector **in de Vlaamse cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten**.
- In de cluster:
  - behoort 61,5% van de ondernemingen tot de tertiaire sector maar dit aandeel ligt lager dan in de groep van alle Vlaamse ondernemingen die een jaarrekening neerleggen (71,7%).
  - behoort 16,1% van de ondernemingen tot de industrie tegenover slechts 6,2% van alle Vlaamse ondernemingen.
  - is 12% actief in de quataire sector tegenover slechts 5,8% van alle Vlaamse ondernemingen.
  - is maar 8,2% van de bedrijven actief in de bouw terwijl dit aandeel 14,7% bedraagt in de groep van alle Vlaamse ondernemingen.
  - behoort 2,2% van de ondernemingen tot de primaire sector tegenover 1,6% van alle Vlaamse ondernemingen.

Hoofdsector van de ondernemingen die tot de Vlaamse cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten behoren, en vergelijking met de hoofdsector van alle Vlaamse ondernemingen, 2019 (in %)

7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.3. Focus op de Vlaamse cluster

7.3.2. Belangrijkste bedrijfstakken

- 61,5% van de Vlaamse ondernemingen in de cluster behoort tot de tertiaire sector. Vooral bedrijfstakken uit deze sector zijn dan ook vertegenwoordigd in de top 5 met grootste aantal ondernemingen in de cluster. Het gaat om de bedrijfstakken (1) groothandel en handelsbemiddeling, (2) kleinhandel, (4) rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening en (5) administratieve en ondersteunende diensten. De bouw staat als enige andere bedrijfstak op de derde plaats in de top 5.

Bedrijfstakken met grootste aantal ondernemingen in de cluster			
Rang	RSZ bedrijfstak	Aantal Vlaamse ondernemingen in de cluster	In % van totaal aantal ondernemingen in de cluster
1	Groothandel en handelsbemiddeling	2.735	16,5%
2	Kleinhandel	1.674	10,1%
3	Bouw	1.358	8,2%
4	Rechtskundige, boekhoudkundige, bedrijfskundige en technische dienstverlening	1.086	6,5%
5	Administratieve en ondersteunende diensten	919	5,5%
	Totaal top 5	7.772	46,8%

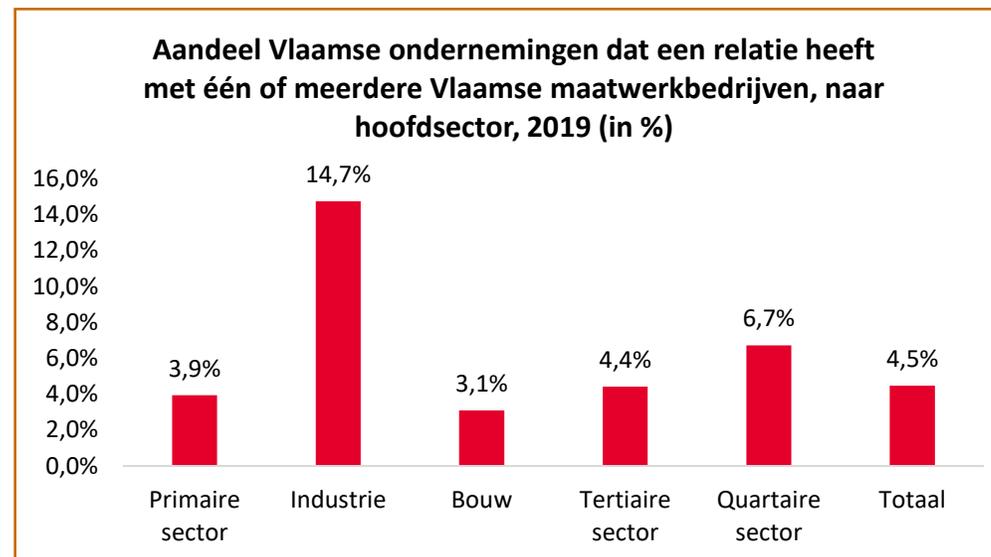
7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.3. Focus op de Vlaamse cluster

7.3.3 Aantal ondernemingen in de cluster ten opzichte van het totaal aantal Vlaamse ondernemingen

- Als we het aantal ondernemingen in de cluster bekijken ten opzichte van het totaal aantal ondernemingen in Vlaanderen, dan stellen we vast dat de 87 deelnemende **Vlaamse maatwerkbedrijven** een **samenwerking** hebben **met 4,5% van alle Vlaamse ondernemingen** *. Aangezien niet alle maatwerkbedrijven hebben deelgenomen aan het onderzoek, kunnen we stellen dat dit een ondergrens is.

- Opgesplitst naar **hoofdsector** zien we dat:
  - 14,7% van alle industriële ondernemingen in Vlaanderen een relatie heeft met één of meerdere Vlaamse maatwerkbedrijven,
  - 6,7% van alle ondernemingen in de quataire sector in Vlaanderen samenwerkt met één of meerdere Vlaamse maatwerkbedrijven,
  - 4,4% van alle Vlaamse ondernemingen in de tertiaire sector een relatie heeft als klant, leverancier en/of enclave-klant van de Vlaamse maatwerkbedrijven,
  - 3,9% van alle Vlaamse ondernemingen in de primaire sector en 3,1% van alle ondernemingen in de bouw een relatie heeft met één of meerdere Vlaamse maatwerkbedrijven.

* Voor de berekening werd het aantal ondernemingen in de cluster gesteld tegenover het totaal aantal ondernemingen met zetel in Vlaanderen die bij de Nationale Bank van België een jaarrekening hebben neergelegd en waarvan het laatst gekende boekjaar betrekking heeft op het jaar 2019, 2020 of 2021 (bron: Bel-first). Voor een correcte berekening werd de cluster ook beperkt tot die ondernemingen waarvan het laatst gekende boekjaar betrekking heeft op die jaren.

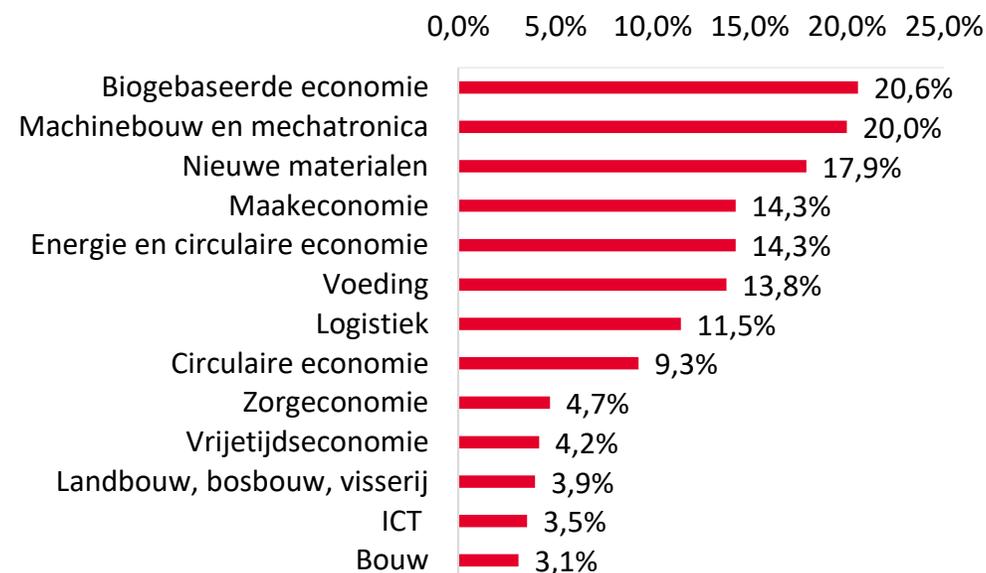
7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.3. Focus op de Vlaamse cluster

7.3.3 Aantal ondernemingen in de cluster ten opzichte van het totaal aantal Vlaamse ondernemingen

- Binnen een aantal **specifieke sectoren** werkt een relatief groot aandeel ondernemingen samen met de Vlaamse maatwerkbedrijven. Zo stellen we vast dat:
  - 1 op 5 van de Vlaamse ondernemingen die behoren tot de **'biogebaseerde economie'** samenwerkt met één of meerdere maatwerkbedrijven (574 ondernemingen),
  - 1 op 5 Vlaamse ondernemingen in **'machinebouw en mechatronica'** een relatie heeft als klant, leverancier en/of enclave-klant met één of meerdere maatwerkbedrijven (226 bedrijven),
  - 17,9% van de Vlaamse ondernemingen in de sector **'nieuwe materialen'** samenwerkt met de Vlaamse maatwerkbedrijven (228 bedrijven),
  - ook in de sectoren **'maakeconomie'** (2.011 bedrijven), **'energie en circulaire economie'** (226 bedrijven), **'voeding'** (345 bedrijven) en **'logistiek'** (2.725 bedrijven) meer dan 10% van de Vlaamse ondernemingen samenwerkt met één of meerdere maatwerkbedrijven.
- Binnen een aantal andere sectoren zoals de bouw, ICT, vrijetijdseconomie en zorgeconomie werkt slechts een klein aandeel van de Vlaamse bedrijven samen met de maatwerkbedrijven.

Aandeel Vlaamse ondernemingen dat een relatie heeft met één of meerdere Vlaamse maatwerkbedrijven, naar een aantal specifieke sectoren, 2019 (in %)

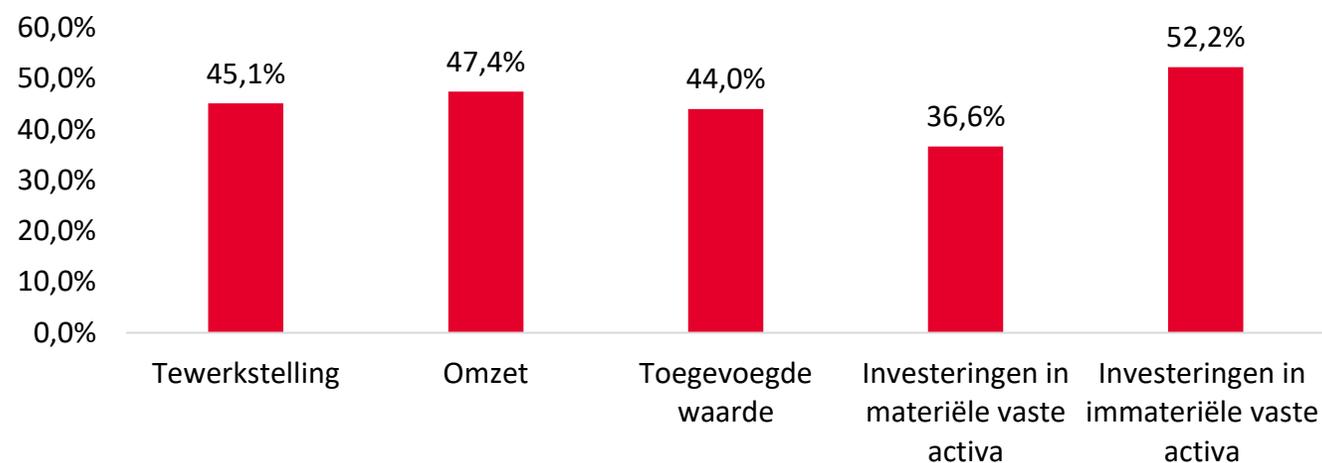
7. Analyse van de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten

7.3. Focus op de Vlaamse cluster

7.3.4 Financiële kernindicatoren

- Tot slot werden een aantal financiële kernindicatoren van de bedrijven in de cluster van klanten, leveranciers en enclave-klanten van de maatwerkbedrijven bekeken. We berekenden deze kernindicatoren voor de cluster als aandeel ten opzichte van het totaal aantal Vlaamse ondernemingen *mét jaarrekening*. Enkel de bedrijven met jaarrekening kunnen in beschouwing worden genomen. Van de andere - meestal kleine ondernemingen en/of natuurlijke personen die handelaar zijn - hebben we immers geen financiële informatie. De cijfers dienen dus met de nodige omzichtigheid gehanteerd te worden.
- De analyse toont aan dat de bedrijven in de cluster van klanten, leveranciers en/of enclave-klanten instaan voor:
  - 45% van de totale tewerkstelling in de Vlaamse ondernemingen (met een jaarrekening),
  - 47% van de totale omzet gerealiseerd door de Vlaamse ondernemingen,
  - 44% van de toegevoegde waarde in de Vlaamse ondernemingen,
  - 37% van de investeringen in materiële vaste activa in de Vlaamse ondernemingen,
  - 52% van de investeringen in immateriële vaste activa in deze Vlaamse ondernemingen.
- We kunnen hieruit concluderen dat de **maatwerkbedrijven samenwerken met grote bedrijven uit de Vlaamse economie**.
- **De omvang van de samenwerking binnen elk van deze bedrijven is echter meestal beperkt** (zie eerder, verankeringswaarde).

Aandeel van de cluster van klanten, leveranciers en/of enclave-klanten in de totale tewerkstelling, omzet, toegevoegde waarde en investeringen van de Vlaamse ondernemingen met jaarrekening (bron: Bel-first), 2019

8. Belangrijkste conclusies

- Met het ‘**onderzoek naar de samenwerking tussen de Vlaamse maatwerkbedrijven en de reguliere bedrijven als meerwaarde voor de economie**’ willen we nagaan hoe belangrijk maatwerkbedrijven zijn voor de reguliere economie. In welke mate werken maatwerkbedrijven samen met de reguliere economie? Is die samenwerking sterker in bepaalde sectoren dan in andere? En wat is het belang van die samenwerking in de totale economie? Voor dit onderzoek bouwden we verder op de methodologie ontwikkeld door de POM West-Vlaanderen.
- Vlaanderen telt momenteel **120 maatwerkbedrijven**, de voormalige beschutte en sociale werkplaatsen. Het zijn bedrijven, actief in de meest uiteenlopende sectoren, die mensen tewerkstellen die niet in het ‘reguliere’ arbeidscircuit terecht kunnen. Ze zijn professioneel en leveren hoogstaande producten af. Waar reguliere bedrijven echter streven naar winstmaximalisatie, streven maatwerkbedrijven naar een maximale tewerkstelling van personen met een beperking.
- Deze bedrijven realiseerden in 2019 een **toegevoegde waarde** (inclusief subsidies) van **844 miljoen euro**, dit is 0,54% van de totale toegevoegde waarde van alle Vlaamse ondernemingen die een jaarrekening neerleggen bij de NBB. Ze geven werk aan ongeveer **27.000 personen**. Dit komt overeen met 0,02% van de totale tewerkstelling van alle Vlaamse ondernemingen met jaarrekening (bron: Bel-first – gegevens van 1 bedrijf ontbreken).
- Om het belang van de samenwerking tussen de maatwerkbedrijven en de reguliere economie na te gaan, vroegen we aan de totale populatie van de 120 maatwerkbedrijven 3 lijsten op met gegevens over hun klanten, leveranciers en enclave-klanten voor het jaar 2019. Deze lijsten werden vervolgens verrijkt met gegevens uit Bel-first (sector, tewerkstelling, financiële gegevens, ...). Enkel relaties B2B en B2G werden bevraagd, dus geen relaties B2C.
- **87** van de 120 **maatwerkbedrijven, of 72,5% van het totaal, werkten mee aan het onderzoek**. De respons per provincie verschilt aanzienlijk, met een volledige deelname van alle 23 maatwerkbedrijven uit West-Vlaanderen, en daarentegen ‘slechts’ een respons van 57,9% van de maatwerkbedrijven uit Vlaams-Brabant. De deelnemende bedrijven vertegenwoordigen 74,3% van de totale toegevoegde waarde en 74,1% van het totaal aantal werknemers van de Vlaamse maatwerkbedrijven.

8. Belangrijkste conclusies

- Omdat elk maatwerkbedrijf uniek is, andere activiteiten kent, andere doelgroepwerknemers, ... en dus ook andere klanten, leveranciers, enclave-klanten heeft, konden de resultaten van het onderzoek niet geëxtrapoleerd worden naar de volledige populatie. Er werden daarom enkel beschrijvende analyses gemaakt op basis van de data die we ontvingen van de 87 maatwerkbedrijven. Dit betekent dat we voor een aantal analyses te maken hebben met een onderschatting van de cijfers en deze dus eerder moeten gezien worden als een ondergrens, gebaseerd op een steekproef van 72,5% van alle maatwerkbedrijven in Vlaanderen.
  - De 87 Vlaamse maatwerkbedrijven die deelgenomen hebben aan het onderzoek hebben relaties met:
    - 10.814 (unieke) Belgische klanten,
    - 10.635 (unieke) Belgische leveranciers,
    - 355 (unieke) Belgische enclave-klanten,
    - buitenlandse klanten in 28 verschillende landen,
    - buitenlandse leveranciers in 32 verschillende landen.
- 19.460 unieke ondernemingen in de cluster van Belgische klanten, leveranciers en/of enclave-klanten, waarvan 17.648 gelegen in Vlaanderen
- Deze 87 maatwerkbedrijven realiseren voor **358 miljoen euro verkopen B2B of B2G**. 10% van de verkopen gebeurt aan klanten met een maatschappelijke zetel in het buitenland. Ze verkopen voor 290,7 miljoen euro aan klanten in Vlaanderen.
  - Ze **kopen voor 295,9 miljoen euro goederen en diensten aan** bij leveranciers in binnen- en buitenland. 7,5% van de aankopen gebeurt bij bedrijven met maatschappelijke zetel in het buitenland. Ze kopen voor 203,6 euro aan bij leveranciers in Vlaanderen.
  - Ze realiseren **54,7 miljoen euro omzet uit enclave-werking**, waarvan 3,6% bij buitenlandse bedrijven. De omzet uit enclave-werking bij Vlaamse bedrijven bedraagt 49 miljoen euro.

8. Belangrijkste conclusies

- Vlaamse klanten van maatwerkbedrijven zoeken het vooral niet te ver en **kopen in belangrijke mate aan bij maatwerkbedrijven uit de eigen provincie**. Het sterkst uit zich dit in de provincies Antwerpen (81,7% Antwerpse klanten) en West-Vlaanderen (79,4% West-Vlaamse klanten). De maatwerkbedrijven zelf kiezen ook vaak voor Vlaamse leveranciers uit de eigen provincie. De aandelen liggen opnieuw het hoogst in de provincies Antwerpen (69,5%) en West-Vlaanderen (68,6%).
- In vergelijking met alle Vlaamse ondernemingen behoren de Vlaamse klanten, leveranciers en enclave-klanten van maatwerkbedrijven relatief vaker tot de **industrie en quataire sector** en relatief minder vaak tot de bouw of tertiaire sector.
- De **focus op de industrie** komt ook tot uiting wanneer we de verdeling van de **verkopen** in Vlaanderen naar sector bekijken: bijna de helft (48,5%) van wat de maatwerkbedrijven verkopen aan Vlaamse klanten wordt verkocht aan klanten uit de industrie. Ook de **omzet bij Vlaamse enclave-klanten** wordt voor de helft gerealiseerd bij enclave-klanten uit de industrie.
- De **aankopen** binnen Vlaanderen van de maatwerkbedrijven zelf gebeuren **in belangrijke mate bij de tertiaire sector**: 65,6% van de aankopen gebeurt bij de tertiaire sector en 16,1% bij de industrie.
- Heel wat sectoren die behoren tot de Fabrieken voor de Toekomst / speerpuntsectoren van bepaalde provincies, zijn sterker vertegenwoordigd in de klanten, leveranciers en enclave-klanten van maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie. Dit is heel duidelijk bij de maakeconomie en de logistiek, maar ook de circulaire economie, de biogebaseerde economie, de sectoren voeding, machinebouw en mechatronica en nieuwe materialen zijn sterker vertegenwoordigd in de klanten, leveranciers en enclaves van de Vlaamse maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie. De vrijetijdseconomie en zorgeconomie zijn ook sterker aanwezig bij de klanten van de maatwerkbedrijven dan in de totale Vlaamse economie.

8. Belangrijkste conclusies

Wat betekenen deze maatwerkbedrijven voor de Vlaamse economie?

- De 87 deelnemende maatwerkbedrijven hebben een **samenwerking** (als klant, leverancier en/of enclave-klant) **met 4,5% van alle Vlaamse ondernemingen**. Dit percentage verschilt echter naargelang de sector:
  - van alle Vlaamse ondernemingen in de **industrie** heeft **14,7%** een relatie met één of meerdere maatwerkbedrijven,
  - van alle ondernemingen in de **quartaire sector** in Vlaanderen werkt **6,7%** samen met één of meerdere Vlaamse maatwerkbedrijven,
  - in de tertiaire sector, primaire sector en bouw liggen de aandelen op respectievelijk 4,4%, 3,9% en 3,1%.
- als we de samenwerking met een aantal **specifieke sectoren** bekijken, dan stellen we vast dat:
  - **20,6%** van de Vlaamse ondernemingen die behoren tot de '**biogebaseerde economie**' samenwerkt met één of meerdere maatwerkbedrijven (574 ondernemingen),
  - **20%** van de Vlaamse ondernemingen in '**machinebouw en mechatronica**' een relatie heeft als klant, leverancier en/of enclave-klant met één of meerdere maatwerkbedrijven (226 ondernemingen),
  - **17,9%** van de Vlaamse ondernemingen in de sector '**nieuwe materialen**' samenwerkt met de Vlaamse maatwerkbedrijven (228 ondernemingen),
  - ook in de sectoren 'maakeconomie', 'energie en circulaire economie', 'voeding' en 'logistiek' meer dan 10% van de Vlaamse ondernemingen samenwerkt met één of meerdere maatwerkbedrijven.

8. Belangrijkste conclusies

Wat betekenen deze maatwerkbedrijven voor de Vlaamse economie?

- De maatwerkbedrijven **werken samen met grote bedrijven uit de Vlaamse economie**, die een relatief groot aandeel (> 40%) van de tewerkstelling, omzet en toegevoegde waarde van alle Vlaamse ondernemingen vertegenwoordigen. **De omvang van de samenwerking binnen elk van deze grotere bedrijven is echter meestal beperkt:**
  - Voor 85% van de Vlaamse klanten maken de aankopen bij Vlaamse maatwerkbedrijven minder dan 1% uit van hun totale aankopen. Voor slechts 1,5% van de Vlaamse klanten maken de aankopen bij Vlaamse MWB 10% of meer uit van hun totale aankopen. Van alle aankopen die Vlaamse klanten van maatwerkbedrijven doen, kopen ze slechts 0,11% aan bij Vlaamse maatwerkbedrijven.
  - Voor 92,1% van de Vlaamse leveranciers maken de verkopen aan maatwerkbedrijven minder dan 1% uit van hun totale omzet. Voor slechts 1,5% van de Vlaamse leveranciers maken de verkopen aan maatwerkbedrijven 10% of meer uit van hun totale omzet. Van alles wat de Vlaamse leveranciers van maatwerkbedrijven verkopen, verkopen ze 0,10% aan Vlaamse maatwerkbedrijven.

8. Belangrijkste conclusies

- Er zijn ook enkele **opvallende provinciale verschillen** vast te stellen. We moeten echter steeds rekening houden met het feit dat enkel in West-Vlaanderen alle maatwerkbedrijven hebben deelgenomen aan het onderzoek. Voor de andere provincies moeten de cijfers met de nodige voorzichtigheid gehanteerd worden want ze zijn gebaseerd op een onvolledige populatie:
  - **de samenwerking met de industrie is het grootst in West-Vlaanderen.** Van alles wat de West-Vlaamse maatwerkbedrijven verkopen in Vlaanderen, wordt 62,9% verkocht aan bedrijven in de industrie. In Limburg, Oost-Vlaanderen en Antwerpen bedraagt het aandeel van de industrie in de verkopen in Vlaanderen respectievelijk 48,5%, 43% en 37,4%. In Vlaams-Brabant is het aandeel van de industrie in de verkopen echter beperkt tot 23,6%. In deze provincie is het aandeel van de tertiaire sector (44,4%) en van de quataire sector (31,6%) in de totale verkopen veel hoger. In deze provincie namen echter voornamelijk de kleinere maatwerkbedrijven deel aan het onderzoek en kunnen de resultaten niet veralgemeend worden.
  - de **maakeconomie**, die allemaal industriële sectoren omvat, heeft een **veel groter aandeel in de verkopen van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven** (nl. 57,9%) dan van de Vlaams-Brabantse (13,4%). Het aandeel van de maakeconomie in de totale aankopen is ook veel groter bij de West-Vlaamse maatwerkbedrijven (18,6%) dan bij de Vlaams-Brabantse (5,4%).
  - **in Oost-Vlaanderen heeft de logistieke sector een veel groter aandeel in zowel de verkopen (30,7%) van de maatwerkbedrijven als in de aankopen (41,7%)** door maatwerkbedrijven dan in de andere provincies.
  - de **zorgeconomie is belangrijker in de verkopen van de maatwerkbedrijven in Vlaams-Brabant** (23,4% van de verkopen) dan in de verkopen van de andere provincies.
  - **circulaire economie** heeft dan weer een groter aandeel in de verkopen van de **Limburgse maatwerkbedrijven (15,6%)**.
  - in de **provincie Antwerpen** is het aandeel van de **biogebaseerde economie** in de totale verkopen van de maatwerkbedrijven (15%) groter dan in de andere provincies.

Team Data & Analyse Provincie Oost-Vlaanderen
09 267 75 15
data.analyse@oost-vlaanderen.be

